YÜZ
KİTAP
STUART DYBEK
CHICAGO
KIYILARI
öykü

Stuart Dybek

Chicago Kıyıları

Çeviren: Başak Bekişli

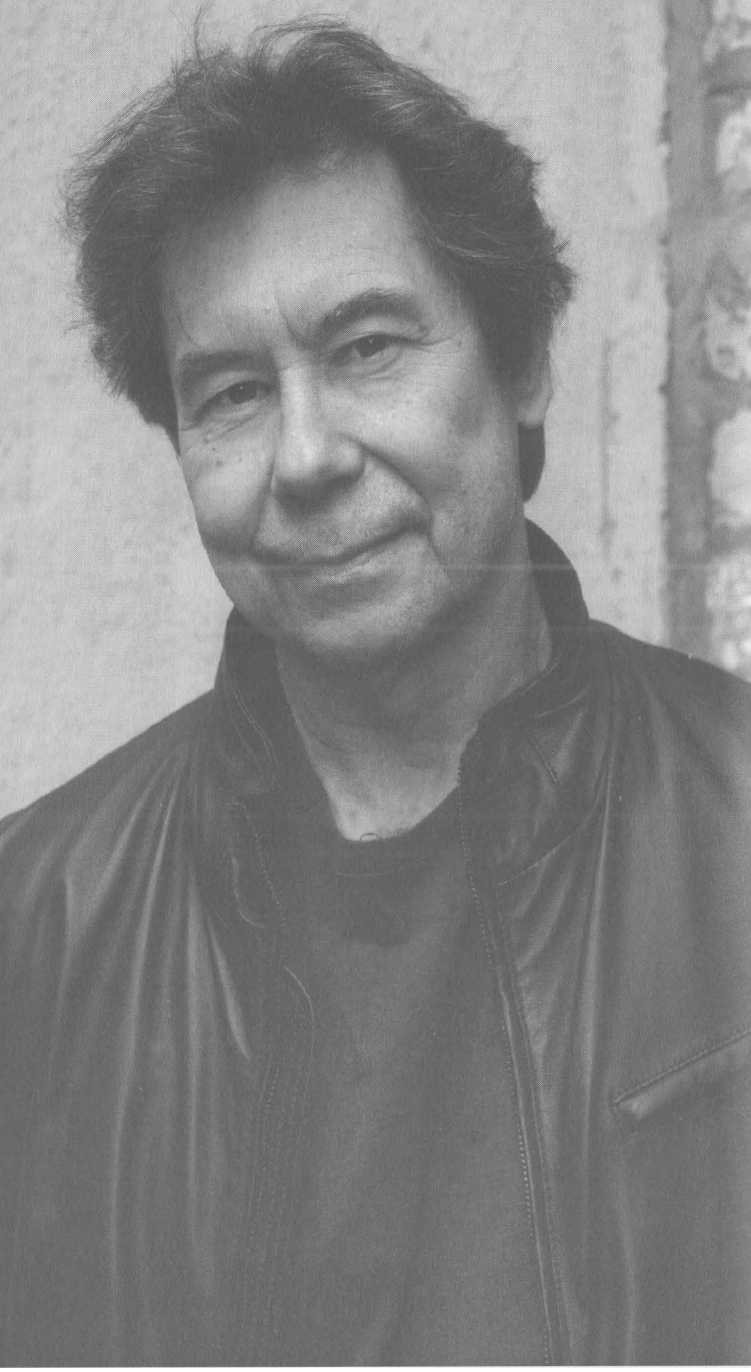

Stuart Dybek doğma büyüme Chicago'lu. Öykü ve şiirleri *The Atlantic Monthly, The Iowa Review, The New Yorker, Harpers, Tin House, Triquarterly, Doubletake, Antaeus* ve *Ploughshares* de dahil pek çok dergide yayımlandı. Whiting Yazarlar Ödülü, PEN/ Bernard Malamud Ödülü ve Lannan Edebiyat Ödülü'ne layık görüldü. *Chicago Kıyıları*'ndaki öykülerden üçü –1985'te (birincilik ödülü kazanan) "Sıcak Buz", 1986'da "Pet Marka Süt" ve 1987'de "Felaket Bölgesi"– O. Henry ödülü öykü antolojilerinde yer aldı. Yazarın ayrıca *I Sailed with Magellan* (2003), *Childhood and Other Neighborhoods* (1980), *Ecstatic Cahoots* (2013) ve *Paper Lantern* (2014) adlı dört öykü kitabıyla *Brass Knuckles* (1979) ve *Streets in Their Own Ink* (2004) adlı iki şiir kitabı da var. Otuz yıldan uzun süre Western Michigan Üniversitesi'nde İngilizce profesörlüğü yapan Dybek şu anda Northwestern Üniversitesi'nde konuk yazar olarak ders veriyor.

Başak Bekişli 1991 doğumlu. Bilkent Üniversitesi Mütercim Tercümanlık Bölümü'nden mezun. Yayımlanan çevirilerinden bazıları şunlardır: Mary Doria Russell, *Tanrının Çocukları*; Charles Dickens, *Bir Noel Şarkısı*; Michael Morpurgo, *Bahçedeki Fil*.

Stuart Dybek
Chicago Kıyıları
Özgün ismi: **The Coast of Chicago**
© 1981, 1982, 1984, 1989, 1990 Stuart Dybek

ISBN: **978-605-67894-4-1**

Çeviren: **Başak Bekişli**

Yüz Yayınları: 013
Öykü: 013

1. Baskı: **İstanbul, Mart 2018**

©Yüz Yayınları
Bu kitabın Türkçe yayın hakları Curtis Brown Group Ltd aracılığıyla alınmıştır.

Yüz Yayınları:
Bahariye Cad. Nihal Sk. Asiye Hanım Apt. No:9/4 Kadıköy İstanbul
Telefon: **0216 330 33 80**
info@yuzkitap.com.tr
www.yuzkitap.com.tr

Sertifika No: **27488**

Editör: **Barış Cezar**
Kapak tasarımı ve illüstrasyon: **Faruk Baydar**
Kitap tasarımı: **Mehmet Ulusel**

Baskı ve Cilt:
Sena Ofset
Maltepe Mah. Litros Yolu Sk. No:2/4 Matbaacılar Sitesi 2 DK:4NB7
Zeytinburnu / İstanbul
Telefon: **0212 613 38 46** Faks: **0212 613 03 21**
Sertifika No: **12064**

İçindekiler

Farwell	15
Kış Mevsiminde Chopin	19
Işıklar	44
Sağ Dış Saha Oyuncusunun Ölümü	45
Şişe Kapakları	49
Felaket Bölgesi	51
Çekim Hataları	80
Gümüş Perde	82
Sahipsizler	90
Gece Kuşları	91
Bayılan Kadın	126
Sıcak Buz	130
Kayıp	172
Pet Marka Süt	174

KARDEŞLERİM DAVE VE TOM'A

Az was, zjadacze chleba—
waniołów przerobi.

Siz ekmek yiyen boynu bükükler
Meleklere dönüşünceye dek.

Teşekkürler

Bu öykülerden bazıları ilk olarak kısmen farklı şekillerde *The New Yorker*, *Antaeus*, *TriQuarterly*, *Ploughshares*, *Chicago Magazine*, *The North American Review*, *The Paris Review*, PEN *Syndicated Fiction Project*, *The Critic*, *Witness* ve *The Alaska Quarterly Review* dergilerinde yayımlandı. Bu dergilerin editörlerine ve ayrıca bu öykülerin bazılarının yer aldığı şu antolojilerin editörlerine de teşekkürlerimi sunmak isterim: *Prize Stories O. Henry Awards*, *New American Short Stories*, *The Pushcart Prize, X*, *The Ploughshares Reader: New Fiction for the Eighties*, *The Substance of Things Hoped For*, *Four Minute Fictions*, *The Graywolf Annual Four* ve *Sudden Fiction International*.

Aynı zamanda Mrs. Giles Whiting Foundation, the Guggenheim Foundation, the National Endowment for the Arts, the Michigan Council for the Arts ve Western Michigan University kurumlarına da bu öykülerin yazıldığı süreyi karşılayan bursları için minnettarlığımı sunmak isterim. Ayrıca the Ponson Estate'e kopyası kitap kapağında yer alan resmi kullanma izni için özel olarak teşekkür etmek istiyorum.

İthaf bölümünde kullanılan, Juliusz Slowacki'ye ait *Testament mój*'dan alınan dizelerin çevirisi için Daniel Bourne'a ve önsöz olarak kullanılan, Antonio Machado'dan yapılan alıntının çevirisi için de Philip Levine'e teşekkürlerimi sunarım.

De toda la memoria, solo vale
el don preclare de evocar los suenos.

ANTONIO MACHADO

Belleğin tamamı içinde, tek bir şey var değeri olan:
rüyaları hatırlamamızı sağlayan o olağanüstü yetenek.

Farwell

Durmadan çiseleyen bir yağmur var, sisin arasında için için yanan sokak lambaları yağmur toplayan ışıktan borular gibi, bu gece... Farwell'in aşağılarında, bir zamanlar arkadaşım Babovitch'in kaldığı apartmanın balkon pencereleri karşıdaki ıslak tenis kortlarına yansıyordu ve ben, bu şehri hiç terk edip etmeyeceğimi merak ettim. Babo'yu ziyaret etmek için Farwell'den aşağı yürüdüğüm ilk geceyi hatırladım. Benim de aldığım bir Rus edebiyatı dersi veriyordu ve beni evine davet etmişti. Daha önce beni evine davet eden bir öğretmen hiç olmamıştı. "Ne zaman gelsem uygun olur?" diye sordum.

"Birinin bana arkadaşlık etmesi *her zaman* işime yarar," diye cevapladı, adresini karalayarak. "Evde telefon yok."

Bir kış gecesiydi, kar yağıyordu. Babo'nun apartmanı, gölde biten çıkmaz sokaktaki binaların en sonuncusuydu. Karla kaplanmış tel örgülerin arkasındaki tenis kortları karla kaplanmıştı; kortların ve göl kenarındaki küçük parkın ötesinde, beyaz bir iskele yeşil deniz fenerine doğru uzanıyordu. Kar, kaldırımların ve kenar taşlarının hatlarını yok etmişti ve o gece iskele sokağın devamıymış, Farwell gölün içine kadar uzayıp gidiyormuş

gibi görünüyordu. Deniz fenerine doğru yürüdüm. Dalgaların ve fışkıran suların şekillendirdiği buz, iskelenin üzerini örtmüştü. Korkuluklar ve deniz feneri buzla kaplıydı. Buz tutmuş sessizlikte gölün yüzen buz kütlelerini alttan aşındırmasını duyabiliyor, iskelenin titrediğini hissedebiliyordum; geri dönüp apartmana doğru yürüdüğüm sırada birinin şarkı söylediğini duyar gibi oldum.

Tenis kortlarında boydan boya yankılanan bariton ses, bir perdenin yer göstermek istermişçesine dışarı doğru dalgalandığı bir balkon penceresinden geliyor gibiydi. Bunun Babo'nun penceresi olduğundan emindim. Kapı zilini çalmak yerine tenis kortunda durdum ve bunun hangi şarkı olduğunu kestirmeye çalıştım, ama sözler belli belirsizdi. Taze kardan –bir araya getirip güzelce toparlanamayacak kadar yumuşaktı– bir kar topu yaptım ve pencereye doğru attım. Hafif bir *pof* sesiyle cama çarpıp dağıldı. Babo pencereye gelir diye bekliyordum. Onun yerine müzik kesildi. Ben bir kar topu daha atınca içeride yanan bronz renkli ışık söndü. En sonunda binanın etrafından dolaşarak ana girişe gidip Andrei Babovitch isminin yanındaki zili çaldım, ama açan olmadı. Pes etmek üzereydim ki hol kapısının eğri camında kocaman görünen yüzünü gördüm. Kapıyı açtı ve derste yüksek sesle –önce ilahi okurcasına Rusça, sonra da tercüme ederek Britanya aksanlı tutuk İngilizcesiyle– şiir okuduğunda yüzünü ele geçirdiğini gördüğüm haşin sırıtışla güldü.

"Demek sen geldin," dedi.

"Ziyaret için uygun bir akşam mı?"

"Kesinlikle. İçeri gel, lütfen. Çay iç. Bir de içini ısıtacak bir şeyden ufak bir kadeh."

"Hangisinin senin penceren olduğunu tahmin ettiğimi sandım ve dikkatini çekmek için kar topları fırlattım."

"Demek o *sendin*! Sokak serserileri Chaliapin'in kader hakkında feryat figan ettiğini duyup öfkeden kudurdu sandım. Rus operasının rock-n-roll bağımlısı olmayanlar üzerinde bile böyle bir etkisi olabiliyor. Sonrasında neler olabileceğini bilemedim –belki tuğla falan– o yüzden müziği kapatıp karanlıkta yere yattım."

"Kusura bakma," dedim, "Düşünemedim. Neden doğrudan kapıyı çalmadım ki acaba..."

"Hayır, hayır. Senin yaptığın insanın aklında kalacak bir giriş olurdu. Kaçırdığıma üzüldüm, gerçi pencereden bakıp seni karanlıkta görsem yine de sokak serserilerinin geldiğini düşünebilirdim," diyerek güldü. "Görüyorsun ya, sinirlerim pek sağlam değil."

Kitaplarla döşenmiş gibi duran dairesinde bronz renkli ışık yeniden yanmıştı. Çeşitli dillerde kitaplar duvarlarda dizi dizi sıralanmış, yığınlar hâlinde boydan boya yere konmuştu. Mobilyaları da daha fazla kitapla dolu sandıklardan ibaretti; o kitap yığını Babo'nun açtığı, sonra aldığı tehditler ve kendisine postayla bomba gönderilmesinin ardından kapattığı küçük Rus kitabevinden kalmaydı. Masasının üzerine Odessa'yı –büyüdüğü Karadeniz kıyısındaki şehri– sokak sokak gösteren bir harita asmıştı. Birkaç sokak boyunca kırmızı kalemle çizilmiş daireler vardı. O gece sormadım, ama daha sonra, onu daha iyi tanıdığımda, kırmızı dairelerle neyi işaretlediğini sordum.

"Iyi fırınları," dedi.

Üniversite sözleşmesini yenilemediğinde aniden taşındı. Bu beni şaşırtmadı. Savaş sırasında ordudan firar

edip İngilizlere katılmasından bu yana hep oradan oraya gidip durmuştu. İngiltere'yle Kanada'da yaşamıştı ve sırada neresi olduğunu hiçbir zaman bilemediğini, ama tek bir yerde kalmanın ona ait olduğu yerin artık var olmadığını er ya da geç hatırlattığını söylemişti. Farwell'de yaşamıştı; söylenişi neredeyse elveda anlamına gelen *farewell* gibi olan bir sokakta...

Bu gece hızlı hızlı yürüyerek Farwell'den göle doğru indim, çamurlu su birikintileriyle dolu tenis kortlarını ve yeşil deniz feneriyle iskeleyi geçtim, sonra da boş kumsal boyunca ilerledim. Dalgalar acele eder gibi hızla sahile vuruyordu ve ben de gölün köpüren kıyısı boyunca ip cambazlığı yaparak peşimden biri kovalıyormuşçasına koştum. Yürüdükçe ayakkabılarım kumdaki ayak izlerimi arkamdan topak topak havaya fırlatıyordu. Kaldığım binaya ulaştığımda saat geç olmuştu; koridorlar sessizdi, akşam yemeğinden tüten duman hâlâ halkalar halinde ampulleri çevreliyordu. Pencereleri açılmış odam, karanlıkta ıslak perde ve mandalina kokuyordu.

Kış Mevsiminde Chopin

Dzia-Dzia'nın bizimle birlikte Bayan Kubiac'ın Sekizinci Cadde'deki apartmanında yaşamaya geldiği kış, Bayan Kubiac'ın kızı Marcy'nin New York'taki üniversiteden eve hamile döndüğü kıştı. Marcy oraya müzik bursuyla gitmişti ve Bayan Kubiac'ın ailesinde, bırakın üniversiteyi, liseye giden ilk kişiydi.

Eve geldiğinden beri onu yalnızca bir kez görmüştüm. Sahanlıkta, bizim kapının önünde oyun oynuyordum ve Marcy merdivenlerden çıkıp yukarı gelirken ikimiz de başımızı sallayarak birbirimize selam verdik. Hamileymiş gibi görünmüyordu. Zayıftı, üzerinde gümüş rengi kürklü yakası yüzünü çevreleyecek şekilde kaldırılmış siyah bir manto vardı, uzun sarı saçları yakanın içine sokulmuştu. Kürkün üzerindeki kar tanelerinin holdeki ampulün altında su damlacıklarına dönüştüğünü görebiliyordum. Yüzü solgundu ve gözleri Bayan Kubiac'ınkilerle aynı ürkeklikte bir maviydi.

Beni neredeyse fark etmeden yanımdan geçip gitti ve merdivenlerden bir sonraki kata çıkmaya devam etti; sonra durakladı ve tırabzanların üzerinden eğilerek, "Sen eskiden geceleri ağladığını duyduğum o küçük oğlan mısın?" diye sordu.

Sesi nazik ama aynı zamanda şakacıydı.

"Bilmiyorum," dedim.

"Adın Michael'sa ve yatak odanın penceresi dördüncü katta, tam benimkinin altındaysa, sen osun demektir," dedi. "Sen küçükken bazen geceleri hıçkıra hıçkıra, bağırarak ağladığını

duyardım. Sanırın annenin duyamadığını ben duyuyordum. Ses yukarı geliyordu."

"Gerçekten seni uyandırdım mı?"

"Onu dert etme. Uykum çok hafiftir. Kar yağışı bile beni uyandırır. Eskiden gecenin bir yarısı, diğer herkes horul horul uyurken, sadece ikimizin uyanık olduğu o saatlerde keşke sana yardım edebilsem diye düşünüp dururdum."

"Ağladığımı hatırlamıyorum," dedim.

"Tekrar mutlu olduklarında çoğu insan hatırlamaz. Görünüşe göre şimdi yeterince mutlusun. Böyle kal, ufaklık." Gülümsedi. Hoş bir gülümsemeydi bu. Gözleri buna hayret etmiş gibiydi. "Görüşürüz." Parmaklarını oynatarak el salladı.

"Görüşürüz." Arkasından el salladım. Gitmesinden bir dakika sonra onu özlemeye başladım.

Ev sahibimiz Bayan Kubiac öğleden sonraları çay içmeye iner ve anneme Marcy'yi anlatırken ağlardı. Bayan Kubiac'ın söylediğine göre, Marcy ona bebeğin babasının kim olduğunu söylemiyordu. Rahibe de söylemiyordu. Kiliseye gitmiyordu. Hiçbir yere gitmiyordu. Doktor bile eve gelmek zorunda kalmıştı ve Marcy'nin kabul ettiği tek doktor, çocukluğundaki doktoru Dr. Shtulek'ti.

"Ona diyorum ki, 'Marcy, canım, bir şey yapmak zorundasın,'" derdi Bayan Kubiac. "'Tüm fedakârlıklar, alıştırmalar, dersler, öğretmenler, ödüller ne olacak? Zenginlere bir bak... Onlar hiçbir şeyin kendi istediklerine engel olmasına müsaade etmiyor.'"

Bayan Kubiac bunları anneme büyük bir gizlilik içinde anlatırdı; sesi başta bir fısıltı olur, ama dertlerini anlattıkça yükselirdi. Ne kadar yüksek sesle konuşursa İngilizcesi de o kadar bozulurdu. Sanki endişesi ve çektiği sıkıntı, dilin sınırlarını zorluyordu. En sonunda duygularına hâkim olamaz; ağlamaya başlar ve anlayamadığım Bohemya diline geçerdi.

Bayan Kubiac'ın Marcy'den bahsetmesini dinlerken, sandalye ayaklarından oluşan bir ormanda dört nala koşan plastik kovboylarımla yemek odasındaki masanın altında, gözden uzakta otururdum. Onun hakkındaki her şeyi duymak istiyordum ve ne kadar çok şey duyarsam, merdivenlerde bana gülümsemesinin değeri o kadar artıyordu. Aramızdaki gizli bir bağ gibiydi bu. Buna ikna olduğum anda Bayan Kubiac'ı dinlemek casusluk yapmaya benzedi. Marcy'nin arkadaşı ve işbirlikçisiydim. Dışladığı dünyadan ayrı biriymişim gibi konuşmuştu benimle. Davranışlarının sebebi ne olursa olsun, sırları ne olursa olsun, ben onun tarafındaydım. Kurduğum hayallerde sadakatimi tekrar tekrar kanıtlardım.

Geceleri onun piyano çaldığını duyabiliyorduk – gamların hayal meyal de olsa tanıdık gelen boğuk bir gümbürtüsüydü duyduğumuz. Belki de hakikaten Marcy'yi yıllar önce, daha New York'a gitmemişken alıştırma yaptığı sırada duyduğumu hatırlıyordum. Notalar mutfağın tavanında yankılanırken ben akşam yemeğinden kalan bulaşıkları kuruluyordum, Dzia-Dzia ise ayaklarını suya sokmuş oturuyordu. Dzia-Dzia her gece ayaklarını içine köpürerek suyu anında parlak pembeye çeviren bir tablet attığı, buharı tüten bir kova suya sokardı. Buharı tüten su ve pembe boyanın arasında pantolonunu katlayarak dizlerine kadar çeker, ayakları ve bacakları daima haşlanmış gibi görünürdü.

Dzia-Dzia'nın ayakları toynağa dönüşüyor gibiydi. Topuklarıyla ayaklarının altı neredeyse şeklini kaybedecek kadar şişmiş, pul pul nasırlarla kaplanmıştı. Atların dişleri kadar sarı olan tırnakları, yumru yumru parmaklardan eğri büğrü uzuyordu. Dzia-Dzia'nın ayakları gençliğinde, Prusya ordusunda askerlikten kaçarken, kara kışta Krakow'dan Gdansk'a kadar olanyolun büyük kısmını yürüdüğü sırada donmuştu. Daha sonra da Alaska'da altın çıkarmak için madenlerde çalışırken tekrar donmuştu. Dzia-Dzia'nın geçmişiyle ilgili bildiklerimin çoğu esasında

ayaklarının hikâyesiyle ilişkiliydi.

Bazen dayılarım onun hakkında bir şeyler söylerdi. Görünüşe göre tüm hayatını hareket hâlinde geçirmişti – İspanyol-Amerikan Savaşı sırasında Filipinler'de İgorotlara köpek satarak; Johnstown'da madenlerden kömür çıkararak; Büyük Göller'de mavnalarda çalışarak; Batı'da, trenlerde gizli gizli yük vagonunda seyahat ederek... Aileden hiç kimse onunla fazla bir alakası olsun istemiyordu. Onları öyle sık terk etmişti ki, dayım Roman'ın dediğine göre babasız büyümekten beterdi bu.

Büyükannem ondan *Pan Djabel*, "Bay Şeytan," diye söz ederdi; gerçi bunu sanki Dzia-Dzia'yı komik buluyormuş gibi söylerdi. Dzia-Dzia ise ona *gorel*, hödük, derdi ve kendisinin Prusyalılar tarafından mülklerine el konmuş zengin, eğitimli bir aileden geldiğini iddia ederdi.

Roman Dayı anneme, "Mülk sahipleriymiş, tabii canım!" dedi bir keresinde. "Anneme sorarsan, piç gibi davranmasının yanı sıra, kelimenin tam anlamıyla hakikaten öyleymiş."

"Romey, şşşt, acımasız olmanın ne faydası var?" dedi annem.

"Acımasız olan kim, Ev? Annemi gömmeye bile gelmedi işte. Bunu asla affetmeyeceğim."

Dzia-Dzia büyükannemin cenazesinde yoktu. Yine ortadan kaybolmuştu ve kimse onu nerede bulacağını bilmiyordu. Dzia-Dzia yıllar yılı kimseye söylemeden öylece ortadan kaybolmuş; sonra aniden, üzerinde üst üste giydiği iki takım elbisesiyle, darmadağın halde ve içki kokarak ortaya çıkıp bir süre yanlarında kalmış, sonunda bir kez daha ortadan kaybolmuştu.

Roman Dayı, "Onu bulmak mı istiyorsunuz? Gidip varoşlardaki serserilere sorun," derdi.

Dayılarım onun yük vagonlarında, bodrum katlarında, terk edilmiş binalarda yaşadığını söylüyordu ve ben de bir otobüsün penceresinden bakıp reklam panolarının gerisinde, yakılmış çöplerin ateşi etrafında duran yaşlı adamlar gördüğümde, onun da o adamların arasında olup olmadığını merak ederdim.

Şimdi artık çok yaşlı olduğu ve sağlığı zayıfladığı için, On Sekizinci Cadde boyunca karda yalınayak yürümüş gibi ağrıyan ve uyuşmuş ayaklarıyla mutfağımızda oturuyordu.

Dzia-Dzia'nın "zayıflayan" sağlığından söz edenler teyzelerim ve dayılarımdı. Bu kelime beni hep geriyordu. Ben de zayıftım – imlada, İngilizcede, tarihte, coğrafyada, neredeyse aritmetik hariç her şeyde, ki o da yalnızca aritmetikte harfler yerine sayılar kullanıldığı için. Esasen el yazısında zayıftım. Rahibeler el yazımın tamamen okunaksız, imlamın mültecilerinki gibi olduğundan şikayet ediyor ve gelişme göstermezsem beni sınıfta bırakmak zorunda kalabileceklerini söyleyerek gözdağı veriyorlardı.

Annem benim zayıf yönlerimi gizli tutuyordu. Pazar ziyaretleri sırasında yaşlı bir adamın duyabileceği seviyenin hemen altında bir sesle tartıştıkları, Dzia-Dzia'nınkilerdi. Dzia-Dzia gözlerini dikip hiddetle bakıyor ama onların kendisi hakkında söylediklerini inkâr etmiyordu. Yeniden ortaya çıktığından beri konuşmamıştı ve onun bu sessizliğinin ihtiyarlıktan mı yoksa inatçılıktan mı kaynaklandığını ya da sağır olup olmadığını kimse bilmiyordu. Ayakları gibi kulakları da donmuştu. Boynuzumsu sivri kaşlarına uyan tel tel beyaz saç öbekleri kulaklarından fışkırıyordu. Onlar uçlarından kesilse daha iyi duyup duyamayacağını merak ediyordum.

Dzia-Dzia ve ben akşamları mutfakta baş başa geçirsek de pazar günlerinkinden daha fazla konuşmazdı. Annem kendini mektupla öğretim yoluyla aldığı muhasebe derslerine kaptırmış halde salonda otururdu. Piyano tavandan ulaşan sesiyle tepemizde gümbürderdi. Bunu her zamankinden daha çok hissedebiliyordum, özellikle de bas notaları. Bazen gümüş çatal bıçakları çekmecede çarpıştırıp şakırdatan ve camları uğuldatan bir notaya basılırdı.

Marcy merdivenleri çıkarken çok ince görünmüştü; narindi, elinden böyle bir kuvvet gelmez gibiydi. Fakat piyanosu ko-

camandı ve güçlü görünüyordu. Bir seferinde annemle Bayan Kubiac'ı ziyarete gittiğimi hatırlıyordum. Marcy o zaman şehir dışında, okuldaydı. Piyano tepesi indirilmiş, kapağı tuşların üzerine kapatılmış halde kullanılmadan duruyor, dairenin büyük bölümünü kaplıyordu. Akşamüzeri ışığında ışıl ışıl parlıyordu; sanki koyu renk ahşabı bir tür camdı. Pedallarına bronz cila yapılmıştı ve tramvay makinistleri de herhalde böyle pedallara basıyor diye düşünmüştüm.

"Güzel değil mi, Michael?" diye sordu annem.

Bayan Kubiac'ın çalmama izin vermeyi teklif etmesini umarak şiddetle başımı salladım, ama öyle yapmadı.

"Buraya nasıl çıktı?" diye sordum. Kapıya sığabilmesi imkânsız görünüyordu.

"Kolay olmadı," dedi Bayan Kubiac, şaşırarak. "Bay Kubiac'ın fıtığına sebep oldu. Ta Avrupa'dan gemiyle geldi. Yaşlı bir Alman, harika bir müzisyen, piyanoyu konser vermek için getirmiş, sonra da hastalanıp burada bırakmış. Almanya'ya geri dönmüş. Tanrı bilir başına ne geldi – sanırım Yahudi'ydi. Piyanoyu adamın otel faturasını ödemek için açık artırmayla sattılar. Hayat işte, değil mi? Yoksa buna kimin parası yeterdi ki? Biz zengin insanlar değiliz."

"Yine de çok pahalıya patlamış olmalı," dedi annem.

"Bana yalnızca bir evliliğe mal oldu," dedi Bayan Kubiac. Sonra güldü, ama gülüşü zorlamaydı. "Bu da hayat işte, değil mi?" diye sordu. "Belki de kadınlar kocasız daha iyi durumdadır, ne dersin?" Ardından, sadece bir anlığına, anneme göz ucuyla baktığını, sonra da gözlerini kaçırdığını gördüm. Kendilerini anneme ya da bana babamın savaşta öldüğünü hatırlatabilecek bir şey söylerken bulan insanlarda gördüğüm zaman artık tanıdığım bir bakıştı bu.

Gümüş çatal bıçaklar çarpışıp şakırdar, camlar uğuldardı. Boğuk notalar uzaktan gelen gök gürültüsü gibi tavanı ve duvarları

aşarak gümbürderken bunu dişlerimde ve kemiklerimde hissedebiliyordum. Müzik dinlemek gibi değildi bu, yine de Dzia-Dzia'nın gözlerini kapattığını, vücudu hafifçe sallanırken yüzünü bir konsantre olma ifadesinin kapladığını gittikçe daha sık fark ediyordum. Ne duyduğunu merak ediyordum. Annem bir seferinde kendisi küçükken Dzia-Dzia'nın keman çaldığını söylemişti, ama benim onun biraz da olsa ilgi gösterdiğini gördüğüm tek müzik "Frankie Yankovitch Polka Saati"ydi; sesini iyice açar ve kulağını neredeyse radyoya yapıştırarak dinlerdi bunu. Marcy'nin çaldığı her neyse Frankie Yankovitch'e benzemiyordu.

Sonra bir akşam, aramızdaki haftalar süren, yalnızca homurtularla kesintiye uğrayan sessizliğin ardından, "Boogie-woogie müziği bu," dedi Dzia-Dzia.

İrkilerek, "Ne dedin, Dzia-Dzia?" diye sordum.

"Cazcı zencilerin çaldığı müzik."

"Yukarıdan geleni mi diyorsun? Marcy o."

"Zenci bir adama âşık."

"Ona ne anlatıyorsun, baba?" diye sordu annem. Tesadüfen Dzia-Dzia konuşurken mutfağa girmişti.

"Boogie-woogie'yi." Dzia-Dzia'nın bacakları kovanın içinde hafifçe sallanınca, pembe sular muşambanın üstüne taştı.

"Evde öyle konuşmalara ihtiyacımız yok."

"Nasıl konuşmalar, Evusha?"

"Evde o önyargıyı duymak zorunda değil," dedi annem. "Sokakta yeterince öğrenecek zaten."

"Ben ona sadece boogie-woogie dedim."

"Bence ayaklarını salonda, sobanın yanında suya koysan daha iyi olur," dedi annem. "Gazete serebiliriz."

Dzia-Dzia duymamış gibi gözlerini kısarak oturdu.

Annem, "Beni duydun, baba. Ayaklarını salonda suya koy dedim," diye tekrarlarken bağırmanın eşiğindeydi.

"Ne, Evusha?"

"Beni duyana kadar bağıracağım, baba."

Yaşlı adam çıplak ayaklarıyla su sıçratarak muşambayı boydan boya geçip mutfaktan çıkarken, "Boogie-woogie, boogie-woogie, boogie-woogie," diye homurdandı.

Annem ise Dzia-Dzia'nın arkasından, onun duyamayacağı kadar alçak sesle, "Hazır başlamışken git kafanı da suya koy," diye söylendi.

Annem evde kibar bir dil kullanılması konusunda her zaman ısrarcı olmuştu. "Lütfen" ya da "teşekkür ederim" demeyi atlayan birinin konuşması onun kulağına küfür eden birininki kadar yakışıksız gelirdi.

"Kelimenin doğrusu 'evet', 'he' değil," diye düzeltir ya da, "Eğer 'hop' diyeceksen ahıra git," derdi. Kısaca "yok" demeyi bir tür tembellik sayardı, tıpkı kirli çoraplarını toplamamak gibi.

Dayılarım, pazar günleri bizim evde gerçekleşen aile toplantılarında çakırkeyif olsalar bile, küfür etmemeye çalışırlardı; üstelik hepsi de orduda ve deniz piyadesi birliğinde görev yapmıştı. Almanlardan "ot beyinli" ya da Japonlardan "çekikler" diye söz etmeleri de yasaktı. Anneme kalırsa, dilin kötüye kullanıldığı tüm durumlar içinde, ırkçı hakaretler en cahilce olanı ve bu yüzden de en çirkiniydi.

Zaten dayılarım savaştan pek konuşmazdı. Gerçi ne zaman bir araya gelseler, odada belirgin bir his oluşurdu; sanki gürültülü sohbet ve şakalaşmaların altında daha derin, daha hüzünlü bir ruh hâlini paylaşıyorlardı. Annem babamın üniformalı fotoğrafını kaldırmış, yerine savaştan önce aldıkları arabanın yan basamağında otururken çekilmiş daha eski bir fotoğrafını koymuştu. Babamın ağzı kulaklarına varıyordu ve komşunun İskoç teriyerini okşuyordu. Annem yalnızca onu ve düğün fotoğraflarını saklamıştı. Babamı hatırlamadığımı biliyor ve ondan nadiren bahsediyordu. Fakat birkaç kez mektuplarından bazı bölümleri sesli okuduğu olmuştu. Özellikle yılda en az bir kere

okuduğu bir bölüm vardı. Öldürülmesinden kısa süre önce, babam bombardıman altındayken yazılmıştı.

> Böyle aralıksız devam ettiğinde gerçekten nefret etmenin ne demek olduğunu öğreniyorsun. Onlardan millet olarak nefret etmeye başlıyor ve hepsini cezalandırmak istiyorsun: siviller, kadınlar, çocuklar, yaşlılar... Hiç fark etmiyor, hepsi de aynı, hiçbiri masum değil ve bir süreliğine nefretinle öfken korkudan kafayı yemene engel oluyor. Fakat kendine nefret etmek ve nefrete inanmak için izin verirsen, o zaman neler olursa olsun zaten kaybetmişsin demektir. Birlikte sahip olduğumuz hayatı seviyorum, Eve; sana ve Michael'a, elimden geldiğince, evden ayrılan adamla aynı kişi olarak dönmek istiyorum.

Daha fazlasını duymak istiyordum ama sormadım. Belki herkes unutmaya çalışıyormuş gibi göründüğü için. Belki de korktuğum için. Annemin gözleri dolacak olursa, kendimi Bayan Kubiac gibi bakışlarını kaçırmak isterken buluyordum.

Annemin evde izin verilen konuşma şekline ilişkin her zamanki standartları dışında, tepesini attırıp Dzia-Dzia'yı mutfaktaki yerinden kovmasına sebep olan başka bir şey daha vardı. Shirley Popel'in annesine olanlar yüzünden, özellikle Dzia-Dzia söz konusu olduğunda, daha da hassaslaşmıştı.

Shirley'nin annesi yakın zamanda ölmüştü. Annemle Shirley ilkokuldan beri birbirlerinin en yakın arkadaşıydı ve cenazeden sonra Shirley bizim eve gelip hikâyeyi anlattı.

Annesi evinin önündeki kaldırımı süpürürken kaldırımdan düşüp kalçasını kırmıştı. Sürekli gülümseyen, dişsiz ve herkesin dediğine göre, köylüye benzeyen bir kadındı. Amerika'da geçirdiği kırk yılın ardından zar zor İngilizce konuşuyor ve hastanede bile başörtüsünü çıkarmayı kabul etmiyordu.

Herkes, hastanedeki hemşireler bile, ona "nine" anlamına gelen Babushka, kısaca Babush derdi. Kırık kalçasının üzerine Babush bir de zatürreye yakalandı ve Shirley bir gece doktordan Babush'un durumunun aniden kötüye gittiğine dair bir telefon aldı. Shirley hemen on üç yaşındaki oğlu Rudy'yi de alıp alelacele oraya gitti. Rudy, Babushka'nın en sevdiği torunuydu ve Shirley onu görmenin annesine yaşama isteği aşılayacağını umuyordu. Cumartesi gecesiydi, Rudy ilk okul dansına katılmak üzere giyinip hazırlanmıştı. Müzisyen olmak istiyordu ve gazete dağıtma işinden kazanarak biriktirdiği parayla aldığı kıyafetleri giymişti. Üzerindekileri Maxwell Sokağı'ndaki Smoky Joe's mağazasından almıştı: mavi süet makosenler, elektrik mavisi çoraplar, limon sarısı, tek düğmeli, kalkık yakalı, vatkalı ve pantolonu kısa paçalı bir takım elbise, bir de papağan yeşili saten bir gömlek. Shirley onun tatlı göründüğünü düşünüyordu.

Hastaneye ulaştıklarında Babush'u kablolara bağlı halde, oksijen maskesiyle nefes alırken buldular.

"Anne," dedi Shirley, "Rudy geldi."

Babush kafasını kaldırdı, Rudy'ye şöyle bir baktı ve griye dönmüş dilini şaklattı.

"Rudish," dedi Babush, "zenciler gibi giyinmişsin." Sonra, aniden gözleri kaydı; geriye devrildi, nefesi kesildi ve öldü.

"İşte herhangi birimize söylediği son söz bu oldu, Ev," diyerek ağladı Shirley, "hayatımız boyunca taşıyacağımız söz bu. Fakat özellikle de zavallı küçük Rudy... *Zenciler gibi giyinmişsin.*"

Shirley'nin ziyaretinden sonra, haftalar boyunca, kim ararsa arasın annem telefonda Shirley'nin hikâyesini anlattı.

Bir kaç kez, "Elimde olduğu takdirde, bu ailede duyacağımız meşhur son sözler böyle olmayacak," diye söz verdi. Sanki bu gerçek bir ihtimaldi. "Tabii," diye eklerdi bazen, "Shirley, Rudy'nin yaptığı çok şeyi hep cezasız bıraktı. Bir oğlan çocuğunun hastanede büyükannesini ziyarete kabadayı gibi giyinip gitmesinde herhangi bir tatlılık görmüyorum ben."

Dzia-Dzia'nın herhangi bir son sözü varsa da, onu kendine sakladı. Ancak sessizliği çoktan bozulmuştu. Belki de kendi kafasında onu zayıflayan sağlığından mutlak çöküntüye taşıyan bir yenilgi vardı. Eski sandalyesine musallat olan, tek başıma oturup el yazım üzerinde çalıştığım zamanlarda ortaya çıkan bir hayalet gibi mutfağa döndü.

Kimse bir değişiklik olduğunu fark etmiş gibi görünmüyordu, ama artık ayaklarını suya sokmamasından belliydi. Hâlâ orada, ayakları kovada oturma numarasını sürdürüyordu. Hayaletlerin peşlerinde sürükledikleri zincirler gibi kova da onunla birlikte gezindi. Fakat artık su kaynatma âdetiyle uğraşmıyordu; çaydanlık merhamet dilercesine acı çığlıklar atana dek suyu kaynatma, suyu muşambada birikintiler oluşacak ve buhar bulutu etrafını saracak şekilde dökme ve en sonunda cızır cızır köpürerek pembeye dönüşen tableti suya atınca ortalığa kırılmış termometre gibi belli belirsiz bir metal kokusu yayma faslı bitmişti.

Kovasından yükselen buhar olmayınca, pencerelerin buğusu çözüldü. Bayan Kubiac'ın binası çevredeki diğer binalardan bir kat daha yüksekti. Dördüncü kattaki penceremizden dışarı bakınca aynı seviyede olduğumuz çatıları görebiliyor ve karların sokağa ulaşmadan önce çatıların üzerinde birikmesini izleyebiliyordum.

Mutfak masasının bir ucunda oturmuş ertesi günkü imla sınavında çıkacak kelimeleri deftere geçiriyordum. Dzia-Dzia ise öbür uçta oturuyor, hiç ara vermeden bir şeyler mırıldanıp duruyordu. Sanki hiç bahsetmediği karmakarışık geçmişten söz etme özgürlüğüne nihayet kavuşmuştu: Savaşlar, devrimler, grevler, bilinmeyen yerlere yapılan yolculuklar, hepsi birbirine girmişti. Bir de müzik vardı, özellikle de Chopin. Cenneti işaret eden rahibelerdeki derin saygıyla tavanı işaret ederek, boğuk bir sesle, "Chopin," diye fısıldardı. Sonra da gözlerini kapatırdı ve

sesin güzel kokusunu içine çekiyormuşçasına burun delikleri genişlerdi.

Ses bana hiç farklı gelmiyordu, Marcy eve döndüğünden beri boğuk boğuk duyduğumuz gümbürtü ve uğultunun aynısıydı. Kreşendolardaki gümüş çatal bıçakları şakırdatan şiddeti duyabiliyordum, ama ne çaldığını merak etmek hiç aklıma gelmemişti. Önemli olan her gece çaldığını duyabilmem, hemen üst katta çalmasını neredeyse bizim evdeymiş gibi hissedebilmemdi. O kadar yakındaymış gibi geliyordu.

"Her gece Chopin... Tek düşündüğü bu, değil mi?"

Omuz silktim.

Dzia-Dzia, "Bilmiyor musun?" diye fısıldadı. Sanki ben yalan söylüyordum, o da komiklik olsun diye bana ayak uyduruyordu.

"Nereden bileyim?"

"Herhalde 'Grande Valse brillante'ı duyunca da, 'Nereden bileyim?' diyeceksin, değil mi? Chopin'in bunu bestelediğinde yirmi bir yaşında, yani üst kattaki kızla hemen hemen aynı yaşta olduğunu nereden bileceksin? Bu eseri Viyana'dayken, Paris'e gitmeden önce besteledi. Size okulda bunu öğretmiyorlar mı? Ne çalışıyorsun?"

"İmla."

"*Dummkopf* yazabilir misin?"

Tuşlardan yükselen dalgalar sıcak mutfakta boydan boya titreşirdi ve kelimeleri doğru yazmaya, ondan sonra da el yazısına kendimi kaptırırdım. El yazısı düzeltme sınıfındaydım. Her gece el yazısı çalışmak, fizik tedaviye girmek gibiydi. Harflerimin doğru eğimine odaklandığım sırada sol elim defterden çıkarılıp geri takılabilen sayfanın üzerine kurşun kalemden grafit bulaştırıyordu.

Dzia-Dzia, konuşmaya başlamış olduğundan, artık oturup sessizlik içinde dinlemekle yetinemiyor gibiydi. İkide bir araya giriyordu.

"Hey, Solak, burnunla yazı yazmayı kes. Nasıl çalıyor bir dinle."

"Masayı sallama, Dzia-Dzia."

"Bunu biliyor musun? Hayır mı? 'Valse brillante.'"

"Onu diğeri sanmıştım."

"Hangi diğeri? Mi bemol mü? O 'Grande Valse brillante.' Bu la bemol. Bir de başka bir la bemol var, Opus 42. Onun adı da 'Grande Valse.' Anladın mı?"

La ve mi bemollerden, diyez ve opuslardan bahsedip durarak bu şekilde lafı uzattıkça uzattı, ben de büyük *M* harflerimi sıkıştırıp küçültmeye geri döndüm. Ödevim bunlardan beş yüz tane yazmaktı. El yazısından bir kez daha kalmak üzereydim ve sol elim, her zamanki gibi, haksız yere suçlanıyordu. *M* harflerimdeki sorun elim değildi. Harflerin hepsinin aynı genişlikte olabileceğine hiç ikna olamamamdı. Ben yazınca, *M* harfi otomatik olarak *N* ve *H*'den iki kat geniş, *I* harfinin iki katı boyutunda oluyordu.

"Paderewski'nin en sevdiği valsti bu. Kız melek gibi çalıyor."

Çaresizlik içinde ödevime bakarak başımı salladım. *M* harflerini uzun çubuklar hâlinde birbirine bağlama hatası yapmıştım. Hepsi müziği bastırarak kafamın içinde uğuldadı ve yüksek sesle mırıldanıp mırıldanmadığımı merak ettim. Dzia-Dzia'nın eski arkadaşlarından biri, belki de Alaska'dan bir tanıdığı olabileceğini düşünerek, "Paderewski kim?" diye sordum.

"George Washington'ın kim olduğunu, Joe DiMaggio'yu, Walt Disney'i biliyor musun?"

"Tabii."

"Ben de öyle düşünmüştüm. Paderewski onlar gibiydi, ama onlardan farklı olarak Chopin çalardı. Anladın mı? Bak Solak, içten içe, sandığından çok şey biliyorsun."

Annem mektupla öğretim derslerine gömülmüş çalışırken, çizgi roman okumak ya da kovboylarımla oynamak üzere salona

gitmek yerine, ödevimin başında oyalanma bahanesiyle mutfak masasında daha çok vakit geçirmeye başladım. İmlam önce düzelmeye, sonra da mükemmelliğe doğru yol almaya başladı; el yazımın eğimi sağa döndü; önceden kulağıma boğuk nota dizileri olarak gelen seste melodiler duymaya başladım.

Dzia-Dzia her gece bana Chopin hakkında daha fazlasını anlatır, prelütleri, balatları ya da mazurkaları tarif ederdi. Böylece onları duymamış olsam bile hayal edebilirdim, özellikle de Dzia-Dzia'nın gözdesi, siyah su birikintileri gibi parıldayan noktürnleri.

"Baştan sona valsleri çalıyor," dedi Dzia-Dzia bana. Özel bir konuşma yapıyormuşuz gibi, her zamanki kısık, hırıltılı sesiyle konuşuyordu. "Genç ama şimdiden Chopin'in sırrını biliyor: Bir vals, insan ruhu hakkında bir ilahiden daha çok şey anlatabilir."

Yatma vaktim geldiğinde mutfak masası öyle çok sallanıyor olurdu ki daha fazla el yazısı çalışmak imkânsız hale gelirdi. Dzia-Dzia karşımda darmadağın ve bembeyaz saçları, kaşları ve kulak kıllarıyla, sımsıkı kapadığı gözleriyle, parmakları masanın üzerine art arda vururken yüzünde mest olmuş gibi bir ifadeyle sandalyesinde sallanırdı. Masanın tüm genişliğini kullanarak çalardı; parmakları tuşların üzerinde gezinirken vücudu öne eğilip kıvrılıyordu. Sol eli o gümüş çatal bıçakları şangırdatan akorlara tüm gücüyle basıyor, o sırada sağ eli ise yapış yapış olmuş muşambanın bir ucundan öbür ucuna tekrar tekrar koşturuyordu. Ayakları boş kovayı ileri geri sallıyordu. Onu izleyip sonra da gözlerimi kapatırsam, iki piyano çalıyormuş gibi geliyordu.

Bir gece Dzia-Dzia'yla Marcy öyle bir çaldı ki her an masanın kırılmasını ve tavanın çökmesini bekledim. Tepemizde tavana sabitlenmiş ampuller titreşmeye başladı, sonra da söndü. Dairenin tamamı karanlığa gömüldü.

Annem salondan, "Işıklar orada da söndü mü?" diye sordu. "Merak etmeyin, sigorta atmıştır."

Mutfak pencereleri karların ışığıyla parıldadı. Dışarı baktım.

On Sekizinci Sokak boyunca tüm binalar karanlıktı ve sokak lambaları sönmüştü. Kardan kanatlar püskürten bir kar küreme aracı, yanıp sönen sarı ışıklarıyla, son elektrik pırıltısı gibi On Sekizinci Sokak'tan aşağı doğru gözden kayboldu. Hiç trafik yoktu. Çevre sokaklar ıssız görünüyordu, sanki bütün şehir terk edilmişti. Boşluğu kar dolduruyordu; büyük taneler karanlığa gömülmüş binaların arasında hiç durmadan, aheste aheste süzülüp yangın merdivenlerini kaplıyor, o sırada çatılarda da bir kar fırtınası girdap hâlinde bulutlara doğru yükseliyordu.

Marcy ve Dzia-Dzia çalmayı hiç bırakmadı.

"Michael, buraya gelip sobanın yanında otur ya da orada kalacaksan ocağı yak," diye seslendi annem.

Ocağın bölmelerini yaktım. Karanlıkta mavi taçlar gibi görünen alevler Dzia-Dzia'nın gölgesini boydan boya duvarlarda titreştirmeye başladı. Başı eğikti, notalara bastığı sırada kolları havaya fırlıyordu. Duvarlarla pencere camları, aniden sertleşen rüzgâr ve müzikle sallandı. Alçı tozlarının aşağı süzülerek mutfağı kapladığını, çatlakların tabak çanaklar üzerinden şekilli bir ağ gibi yayıldığını hayal ettim.

"Michael?" diye seslendi annem.

"Kalemimin ucunu açıyorum." Kalemtıraşın başında durup tüm gücümle bastırarak döndürdüm, sonra da tekrar oturup yazmaya devam ettim. Masa kalem ucumun altında sallanıyordu, ama harfler mükemmel şekil aldı. Yeni kelimeler, daha önce hiç duymadığım kelimeler yazdım; buna rağmen yazdığım anda anlamları netleşti. Sanki bu kelimeler, müzikte olduğu gibi seslerine göre anlam aldıkları farklı bir dildendi. Işıklar geri geldikten sonra ne anlama geldiklerini hatırlayamadım ve hepsini çöpe attım.

Dzia-Dzia sandalyesine yığılıp arkasına yaslandı. Suratı kızarmıştı, bir kâğıt peçeteyle alnını sildi.

"Ee, bunu sevdin," dedi. "Hangisiydi bu?" diye sordu. Bana hep bunu sorardı ve yavaş yavaş şarkıların melodilerini tanıma-

ya başlamıştım.

"Polonez," diye tahmin yürüttüm. "La bemol majör."

"Ahhh," derken hayal kırıklığıyla başını iki yana salladı. "Azıcık canlı olan her şeyi Polonez zannediyorsun."

"'Devrimci' etüd!"

"Bu bir valstı," dedi Dzia-Dzia.

"Bu nasıl vals olabilir ki?"

"*Posthumous* bir vals. '*Posthumous*' ne demek biliyor musun?"

"Ne demek?"

"Kişi öldükten sonra ortaya çıkan müzik demek. Öteki taraftan buraya ulaşması gereken türde bir vals yani. Chopin bunu sevdiği genç bir kadın için bestelemiş. Onunla ilgili hislerini gizli tutmuş ama onu hiç unutmamış. Er ya da geç hisler patlar ve açığa çıkar. Ölüler de diğer herkes kadar içlidir. Chopin ölünce ne olduğunu biliyor musun?"

"Hayır."

"Avrupa'nın dört bir yanında çanlar çalındı. Kış mevsimiydi. Prusyalılar onları duydu. Atlarına atladılar. O zamanlar süvari sınıfı vardı, tank yoktu, sadece atlara binilirdi. Chopin'in bir kuyruklu piyanonun yanında yatakta yattığı eve gelene dek at sürdüler. Kolları göğsünde kavuşturulmuştu, ellerinde ve yüzünde alçı kuruyordu. Prusyalılar dosdoğru merdivenleri çıktı, atlan tepinip ön toynaklarını havaya kaldırırken kılıçlarını sağa sola savurarak odaya daldılar. Piyanoya şiddetli darbeler indirip notaları kılıçlarıyla parçaladılar, sonra da notaları piyanonun içine tepiştirdiler, üzerine lambalardan gazyağı döktüler ve ateşe verdiler. Ardından Chopin'in piyanosunu pencereye doğru yuvarladılar; şu dışan açılan ve minicik bir balkonu olan Fransız pencerelerindendi. Piyano sığmadı, o yüzden duvarın bir bölümünü de sökecek şekilde tüm güçleriyle vurup ittirerek geçirdiler. Üçüncü kattan sokağa düştü ve yere çarptığında şehri sarsan bir ses çıkardı. Piyano dumanlar çıkararak sokağın ortasında duruyordu, Prusyalılar piyanonun üzerinden dörtnala

geçip gittiler. Daha sonra Chopin'in bazı arkadaşları gizlice geri gelip kalbini çıkardı ve gömülmek üzere küçük, mücevherlerle süslü bir kutu içinde Varşova'ya gönderdi."

Dzia-Dzia durup dinledi. Marcy oldukça hafif bir şekilde yeniden çalmaya başlamıştı. Dzia-Dzia, Marcy'nin ne çaldığını tahmin etmemi istemiş olsa bunun bir prelüt olduğunu, hatta "Yağmur Damlası" prelüdü olduğunu söylerdim.

Prelütleri cumartesi geceleri, küvette kulaklarıma kadar suya batmışken duyardım. Müzik su borularından yukarıdan gelir ve suyun altında da sanki kulaklık takıyormuşum gibi bir netlikte titreşirdi.

Marcy'nin piyanosunun sesinin ulaştığını keşfettiğim başka yerler de vardı. Polonezler bazen yemek odasında duvar kâğıdıyla kapatılmış eski bir çöp bacasından aşağı yankılanırdı. Salonda bile, kimsenin radyo dinlemiyor ya da gazete sayfalarını çevirmiyor olması şartıyla, mazurkaların en ufak tınısını soba borusunun bir zamanlar şömine olan yerde gözden kaybolduğu sonradan örülmüş duvar civarında duymak mümkündü. On Sekizinci Sokak boyunca yığılmış kar birikintilerine tırmanmaya gidiyormuşum gibi sarınıp sarmalanıp sahanlıkta oynamaya çıktığımda ise piyanonun koridorlardan aşağı yankı yaptığını duyabiliyordum. Çaktırmadan en üst kata doğru gittikçe daha fazla merdiven çıkmaya başladım, ta ki en sonunda Bayan Kubiac'ın kapısında piyano dinlemeye başlayana dek. Kapı ansızın açılacak olursa fırlamaya hazırdım; orada olmamı mazur gösterecek bir bahane düşünebilmeyi umuyor ve bir yandan da neredeyse beni yakalamalarını diliyordum.

Koridorda merdivenleri çıktığımdan da, keşfettiğim diğer yerlerin herhangi birinden de Dzia-Dzia'ya söz etmedim. Hiç mutfak masası dışında bir yerle ilgileniyormuş gibi bir hâli yoktu. Sanki sandalyeye bağlanmış, kovasına kök salmıştı.

Her gece, saat ne kadar geç olursa olsun, kalemimi bırakıp

kitaplarımı okul çantama yerleştirmeye başladığımda, "Bu kadar erken mi gidiyorsun? Böyle alelacele nereye koşuyorsun ki?" diye sorardı.

Onu ayakları boş kovada ve Marcy çalmayı çoktan bırakmışken yer yer kulaklarındakilerle aynı beyazlıkta kıllarla kaplı parmakları hâlâ masanın üzerinde boydan boya arpejleri takip eder halde öyle otururken bırakıp giderdim. Son zamanlarda birkaç kez, herkes yattıktan sonra, odamdan Marcy'nin çalışını ayaklarının dibinde oturuyormuşçasına net duyabildiğimi ona söylemedim.

Marcy gittikçe daha az çalmaya başladı, özellikle de her zamanki saati olan akşam yemeği sonrasında.

Dzia-Dzia kapattığı gözleri, uçuşan saçları, masaya vuran parmaklarıyla her gece masayı sallamaya devam etti; ama, rüya görüyormuş ya da merdivenlerden çıkıyormuş gibi ritmik bir şekilde ve zorlanarak alıp verdiği nefesi dışında duyulan tek ses parmaklarının muşambaya çarpmasıydı.

Başta fark etmedim, ama Dzia-Dzia'nın soloları, sessizliğe dönüşünün başlangıcıydı.

Her zamankinden daha büyük bir ısrarla, "Ne çalıyor, Solak?" diye soruyordu. Sanki hâlâ bilip bilmediğimi test ediyordu.

O günlerde çoğunlukla biliyordum. Fakat bir süre sonra artık beni sınamadığının farkına vardım. Kulağına gelen sesler birbirine gitgide daha fazla karıştığı için soruyordu. Müziğin titreşimini hissedebiliyor ama artık melodileri ayırt edemiyor gibiydi. Bana sorarak, Marcy'nin ne çaldığını bilirse kendisinin de daha net duyacağını umuyordu belki de.

Sonra da o hiç çalmazken ne çaldığını sormaya başladı.

Cevaplar uydururdum. "Polonez...la bemol majör."

"Polonez! Hep bunu söylüyorsun. Daha dikkatli dinle. Vals olmadığından emin misin?"

"Haklısın, Dzia-Dzia. 'Grande Valse' bu."

"Demek 'Grande Valse'... Hangisi?"

"La bemol, Opus 42. Paderewski'nin en sevdiği, hatırladın mı? Chopin yirmi bir yaşındayken, Viyana'da bestelemiş."

Dzia-Dzia, "Viyana'da mı?" diye sordu, sonra masayı yumrukladı. "Bana sayılarla notaları sayma! La bemol, Z diyez, Opus 0, Opus 1000! Kimin umurunda? Chopin yerine tombala oyunu gibi anlatıyorsun."

Hatırlayamadığı için mi duyamıyordu yoksa duyamadığı için mi hatırlayamıyordu? Bundan hiç emin olamadım. Duyma yetisinin kendisi hâlâ yeterince keskin gibiydi.

"Sürekli o kalemle çizip durmayı kes, Solak, böylece ben de sana kızın ne çaldığını sormak zorunda kalmam," diye söylenirdi.

"Çaydanlığı ocaktan alsan daha iyi duyardın, Dzia-Dzia."

Su kaynatma âdetine geri dönüyordu. Çaydanlıktan siren sesi gibi acı çığlıklar yükselmeye başlamıştı yine. Pencereler buğulanıyor, çatılar ve dışarıdaki hava pürüzsüz bir buhar tabakasının arkasında gözden kayboluyor, tepemizdeki ampuller buğulanıyordu. Köpüren pembe tabletlerin belli belirsiz metalik kokusu, her nefesin sonunda kendini hissettiriyordu.

Marcy artık neredeyse hiç çalmıyordu. Çaldığı kadarı da boğuktu, camları kaplayan buğunun içinden geçerek bize ulaşıyormuş gibi uzaklardan geliyordu. Bazen, buğulanmış pencerelere bakarken, On Sekizinci Sokak'ın da öyle göründüğünü hayal ederdim: sokak lambaları ve araba farlarının etrafında buhardan halkalar, egzoz boruları ve rögar kapaklarından buram buram yükselen dumanlar, havada asılı kalan nefesler, beyaz duman gibi dönerek uçuşan kar...

Su her gece vanası patlamış musluktan akar gibi çaydanlığın ağzından tıslayarak döküldü, kovayı doldurduğu sırada gürüldedi, taşıp eğri büğrü muşambaya dökülünceye dek akmaya devam etti. Dzia-Dzia kemikli baldırları yarıya kadar suya bat-

mış, pantolonu dizlerine kadar kıvrılmış halde oturdu. Yine üst üste iki takım elbise giyiyordu; yola koyulmaya, veda etmeden ortadan kaybolmaya hazırlandığının her daim kesin bir göstergesiydi bu. Ayakları suyun içinde beklerken, sol elinin parmakları farkında olmadan bir uçtan öbürüne gezinerek hâlâ masayı tıkırdatıyordu. Buhar, kaynar sudan yanmış bacaklarının atardamarlarından yukarı kıvrıldı, kucağı üzerinde asılı kaldı, iki yeleğinin düğmelerini için için yakarak yükseldi, bıyığını ve beyaz saç tutamlarını takip etti. Ta ki onu tümüyle sarıp sarmalayıncaya dek... Dzia-Dzia donuk gözleriyle, yavaş yavaş solup gözden kaybolarak oturdu.

* * *

Erken yatmaya başladım. Ödevimi yarın bırakıp anneme iyi geceler öpücüğü verir ve odama giderdim.

Odam küçüktü, yatakla çalışma masası dışında bir şeye doğru dürüst yer yoktu. Gerçi Dzia-Dzia'nın sığamayacağı kadar da küçük değildi. Belki, ona Marcy'nin artık neredeyse her gece herkes uyuduktan sonra çaldığını söylemiş olsam, mutfağı buharla doldurmaya geri dönmezdi. Suçlu hissediyordum, ama çok geçti; ben de buhar içeri dolup penceremi buğulandırmadan çabucak kapıyı kapattım.

Odam tek pencereliydi. Yatağın ayakucundan cama dokunabiliyordum. Cam girintili, üç tarafı kapalı bir havalandırma boşluğuna açılıyor ve hemen yandaki binanın çatısına bakıyordu. Yıllar önce yan binada benim yaşımda, Freddy adında bir çocuk yaşamıştı ve biz oraya hâlâ Freddy'nin çatısı diyorduk.

Marcy'nin penceresi benimkinin üzerindeydi. Müzik, Marcy'nin ağlama sesimin yukarı gittiğini söylediği kadar net bir şekilde aşağıya geliyordu. Gözlerimi kapatınca, devasa piyanosunun yanındaki Şark halısında oturduğumu hayal edebiliyordum. Havalandırma boşluğu aslında müziğin sesini artırı-

yordu; tıpkı bir zamanlar Bay ve Bayan Kubiac arasında geçen tartışmaların, özellikle de Bay Kubiac'ın evden ayrılmasından sonra, sarhoş halde geri dönüp tekrar eve yerleşmeye çalıştığı o gecelerde yükselen bağırışların şiddetini artırdığı gibi. Çoğu zaman Bohemya dilinde tartışmışlardı, ama Bay Kubiac onu dövmeye başladığında, Bayan Kubiac İngilizce bağırırdı: "Yardım edin, polis, biri yardım etsin, beni öldürüyor!" Bir süre sonra genellikle polisler gelir ve Bay Kubiac'ı sürükleyerek götürürdü. Sanırım bazen onları annem çağırıyordu. Bir gece Bay Kubiac polislere karşı koymaya çalıştı ve onu fena halde dövdüler. Bayan Kubiac, "Onu gözlerimin önünde öldürüyorsunuz!" diye bağırmaya başladı. Bay Kubiac kendini kurtardı ve peşinde polislerle birlikte, kapıları yumruklayıp insanlara açmaları için yalvararak koridorlarda koştu. Bizim kapımızı da yumrukladı. Binadaki kimse onu içeri almadı. Bu son tartışmalarıydı.

Oda her zaman soğuktu. Pijamamı giymek üzere, hâlâ üzerimdeki giysilerimle, kaz tüyü dolgulu *piersyna*'nın altına girerdim. Kapıyı azıcık bile olsa aralık bıraksam içerisi daha sıcak olurdu, ama buhar yüzünden kapalı tuttum. Yatak odasındaki buğulanmış pencere bana zatürre geçirdiğim kışı gereğinden fazla hatırlatıyordu. Hatırlayabildiğim en eski şeylerden biriydi bu: buhar cihazının gurultuya benzer tıslaması ve yastıklarıma gömülmüş yattığım yerden buharın cam üzerinde yoğunlaşarak, gün ışığı bulandırana dek buza dönüşmesini izlediğim sırada burnuma gelen benzoin kokusu. Ne kadar kar yağdığını görebilmek için kurmalı bir oyuncak farenin anahtarıyla buzu kazımaya çalıştığımı ve annemin beni yakaladığını hatırlayabiliyordum. Sıcacık yorgan ve battaniyelerin altından çıktığım için bana çok kızgındı ve iyileşmek mi yoksa daha da hastalanıp ölmek mi istediğimi sordu. Daha sonra, Dr. Shtulek'e ölüp ölmediğimi sorduğumda, stetoskobu burnuma koyup dinledi. "Henüz değil." Gülümsedi. Dr. Shtulek nefesimi kontrol etmek için sık sık ziyarete gelirdi. Stetoskobu çantasındaki tüm araç gereç-

ler gibi soğuktu, ama ondan hoşlanıyordum, özellikle de buhar cihazının fişini çektiği için. Sır verir gibi, "Artık buna ihtiyacımız yok," dedi. Cihazın nefes verir gibi çıkardığı düzenli ses olmayınca geceler bana çok durgun geldi. Kar zincirlerinin şıkırtısı ve küreklerin kazıma sesi On Sekizinci Sokak'tan odaya ulaştı. Belki de Marcy'nin nota dizilerine çalıştığını ilk kez o zaman duymuşumdur. Artık gün içinde kestirmeye ve gece uyumadan yatmaya alışmıştım. *Piersyna*'mın altından pencereye doğru tünel yapmaya ve camın üzerindeki katmanlı buzu kazımaya başladım. Her daim söz dinlemediğim için yeniden hastalanmaktan korkarak, geceler boyunca kazıdım. En sonunda Freddy'nin çatısındaki karları görebildim. Ben hastayken bir şey değişmişti; zaman zaman bizim eve duman püskürten uzun bacaya bir rüzgârlık takmışlardı. Karanlıkta, sanki biri eski tarz bir miğferle çatıda duruyor gibi görünüyordu. Onun bir Alman askeri olduğunu hayal ettim. Freddy'nin ev sahibinin Alman olduğunu duymuştum. Asker esas duruştaydı, ama başı yavaşça bir o yana bir bu yana döndü ve rüzgârın her esintisiyle uğuldadı. Kar yanlamasına uçuşarak çatının öbür ucuna sürüklendi ve asker kar yığınlarıyla çevrelenmiş halde, puro içerek dikilip durdu. Puronun ucundan kıvılcımlar uçuştu. Olmayan suratıyla benim olduğum tarafa bakacak şekilde tamamen geriye döndüğünde, eğilip *piersyna*'mın altındaki tünelden yastığıma geri döner ve uyuma numarası yapardım. Uykuda olan bir insana uyumayan birinden daha fazla merhamet gösterileceğine inanıyordum. Askerin çatıyı boydan boya geçip kazıdığım deliklerden bana bakmaya geldiğinden korkarak kılımı kıpırdatmadan yatardım. Annemin ağladığını duyduğumda böyle bir geceydi. Daha önce kimseden duymadığım şekilde ağlayarak oda oda geziyordu. Seslenmiş olmalıydım çünkü odama girdi ve üstümdeki örtüleri etrafıma sarıp sıkıştırdı. "Her şey yoluna girecek," diye fısıldadı, "sen uyumana bak." Yatağıma, pencereden dışarı bakabileceği ayakucuna doğru oturup omuzları sarsılmaya başlayana dek

usulca ağladı. Ben uyuyormuş gibi yaparak yattım. Babam öldürüldükten sonra geceler boyunca o şekilde ağladı. Marcy'nin duyduğu annemdi, ben değildim.

Annemin ağladığını ancak Marcy gece geç saatlerde çalmaya başladıktan sonra hatırladım. Odamda, kapı buhara karşı kapatılmışken, sanki yalnızca benim için çalıyordu. Halihazırda dinlerken uyumadan uzanır, müziğin ben uyurken devam ettiğinin ve rüyalarımı ona göre şekillendirdiğimin yavaş yavaş farkına varırdım. Kışın o son haftalarında yalnızca noktürnleri çaldı. Bazen ses çatıların üzerinden yol alıp duyuluyormuş gibi gelirdi, ama çoğu zaman öyle hafif hafif çalıyordu ki sadece havalandırma boşluğu sayesinde duymak mümkün oluyordu. Pencerenin yanında, yorgan ve battaniyelerime sarınıp sarmalanmış halde oturur, Freddy'nin çatısı üzerindeki beyaz tepeciklere bakarak dinlerdim. Asker çoktan gitmiş, miğferi paslanıp dağılmıştı. Duman hiçbir engele takılmadan yayıldı; kenarları ışıldayan siyah tanecikler, alev almış kar gibi havada sürüklendi. Is, müzik ve esintiyle tepeciklerden dağılan beyaz kümeler camı dövdü. Buz saçakları su damlatmaya ve sokaklar kahverengi çamur nehirlerine dönüşmeye başladığında bile havalandırma boşluğundaki tipi devam etti.

Marcy havanın biraz yatıştığı ilk anda ortadan kayboldu. Şöyle bir not bıraktı: "Anne, endişelenme."

"Hepsi bu kadar işte," diyen Bayan Kubiac, katlanmış kâğıdı annemin görmesi için açtı. "Bir 'sevgiler' bile yazmamış, adını bile eklememiş. Bunca zamandır ona 'bir şey yapmasını' söylüyorum, oturup piyano çalıyor; şimdi ise, bir kasap doktora falan gitmediği sürece çok geç olmuşken, bir şey yapmaya kalkıyor. Ev, ne yapayım ben?"

Annem, Bayan Kubiac'ın hastaneleri aramasına yardım etti. Her gün morgu aradılar. Bir hafta geçince, Bayan Kubiac polisi aradı ve onlar Marcy'yi bulmak için Dzia-Dzia'yı ararken yap-

tıklarından daha fazlasını yapamayınca, Bayan Kubiac da New York'takileri aramaya başladı: öğretmenler, eski ev arkadaşları, ev sahipleri. Bizim telefonumuzu kullandı. "Kiradan düşersin," dedi. En sonunda Bayan Kubiac araştırmak için bizzat New York'a gitti.

New York'tan döndüğünde değişmiş görünüyordu, sanki telaştan kendini kaybedemeyecek kadar yorgun düşmüştü. Saçı grinin farklı bir tonuna bürünmüştü; öyle ki, bir zamanlar sarı olduğunu asla tahmin edemezdiniz. Novena* için kiliseye gitmek üzere merdivenlerden indiği sırada omuzlarında bir kamburluk vardı. Artık çay ve uzun sohbetler için aşağı inmiyordu. Vaktinin çoğunu kilisede, memleketten diğer kadınlar arasında fark edilmeden geçiriyordu; başörtüsü takıp dullar cemiyeti gibi siyah giyen, tekdüze bir sesle mırıldandıkları matemli ayin dualarını yan mihraptaki Czestochowa'nın Siyah Meryem'i önünde sayısız kez tekrar eden bu kadınların hepsi de kilisenin ölüler için düzenlediği sabah ayinin müdavimiydi.

Nihayet Marcy'den, bunca zamandır üniversitenin yakınlarında, Güney Yakası'nda bir zenci mahallesinde kaldığını ve adını ünlü bir caz piyanistinden esinlenerek Tatum Kubiac koyduğu bir oğlu olduğunu açıklayan bir mektup geldiğinde, pek bir şey fark etmemiş gibi oldu. Bayan Kubiac onu bir kez ziyaret etti ama tekrar gitmedi. İnsanlar –kız evlatlar, torunlar, müzik gibi– belli konulardan söz edildiğinde bakışlarını ondan kaçırmayı çoktan öğrenmişti. O da bakışlarını kendisinden kaçırmayı öğrenmişti. Marcy'yi görmeye gittikten sonra piyanoyu satmaya çalıştı; fakat taşıyıcılar onu alt kata nasıl indireceklerini de, zamanında içeri nasıl taşınmış olduğunu da çözemedi.

Müziğin yok olması zaman aldı. Havalandırma boşluğunda, duvar ve tavanların gerisinde, küvetteki suyun altında tınılarını ya-

*Adak amaçlı dokuz gün üst üste kiliseye giderek dua etme geleneği. –y.n.

kalayıp durdum. Yankıları borulardan ve duvar kâğıdıyla kaplı baca boşluklarından, tuğlayla örülmüş gaz boruları ve karanlık koridorlardan geçerek yol aldı. Bayan Kubiac'ın binası gizli geçitlerle dolu görünüyordu. Sonra, müzik nihayet ortadan kaybolduğunda, izlediği hat olduğu gibi kalarak bu kez sessizliği yaydı. Yokluk ve boşluktan gelen sıradan bir sessizlik değil, hayallerle anıların ötesinde saf bir sessizlikti bu; yerini aldığı müzik kadar şiddetliydi ve tıpkı müzik gibi, dinleyen herkesi değiştirme gücüne sahipti. Eski püskü binanın dip dibe bölümlerinden yükselen gürültü patırtıyı bastırıyordu. Hep oradaydı: gıcırtıların, hava akımlarının, çarpan kapıların ardında; parazitli radyoların, taşan suların, ayak seslerinin ve cızırdayan yağların ardında; elektrik süpürgeleri, çaydanlıklar ve bebeklerin inliltilerinin ardında; insanların mahrem olan her şeyle birlikte kendilerini içeri kilitlediği dairelerden dışarı taşan ve sohbetlerden, tartışmalardan, kahkahalardan parçalar taşıyan seslerin ardında. Onu artık özlememeye başladığımda bile ardında bıraktığı sessizliği duyabiliyordum.

Işıklar

Yazın, gece olmasını beklerken, gün batımından sonra beliren kızıllığa karşı köşelerde yerimizi alır, trafiğin mahallenin içinden akıp gidişini izlerdik. Bazen farları kapalı bir araba geçerdi ve hep bir ağızdan, "Işıklar!" diye bağırırdık.

Farlar yanana dek, "Işıklar!" diye bağırıp dururduk. Genelde hemen yanardı; sürücü teşekkür etmek için korna çalar, utanarak direksiyonun arkasında irkilir ya da basıp geçerdi ve birden kırmızı arka ışıklarının yandığını görürdük.

Fakat bazı zamanlar –kim bilir neden– sarhoş, uçmuş, inatçı ya da yalnızca bir yere doğru yol alırken kendini o akışa kaptırmış olduğunda, sürücü karanlıkta öylece yoluna devam ederdi ve aşağı doğru tüm sokak boyunca kapı aralıkları ve dükkân örtülerinden, evlerin ön basamaklarından ve diğer köşelerden yükselen bağırışları, ateşböcekleri gibi birden beliren sesleri duyardık: "Işıklar! Işıklarınız! Hey, ışıklar!"

Sağ Dış Saha Oyuncusunun Ölümü

Çok fazla top dışarı gidip geri dönmeyince kontrol etmeye gittik. Uzun bir yürüyüştü; o hep uzun mesafelerde oynardı. En sonunda onu gördük. Uzaktan bakınca, bazen ikinci kale olsun diye fırlattığımız havluya benziyordu.

Orada, yüzüstü yere serilmiş halde, ne kadar zamandır yattığını anlamak zordu. Saha içinde oynasaydı varlığı, ya da yokluğu, elbette anında fark edilirdi. Saha içi oynamak iletişim gerektirir, yani takım oyununun daimî, güven veren gevezeliğini. Fakat o mesafeliydi, besbelli bir dış saha oyuncusuydu (insanın *dışarıdandı* diyesi geliyor). İç saha nüktedanlar, atom karıncalar, şamatacılar için; dış saha ise yalnızlıktan, izlemekten ve kara kara düşünmekten hoşlanan, bağırıp çağırmaktansa yoncaları inceleyip sivrisinek avlamayı tercih edenler içindir. İnsanları iç saha ve dış saha oyuncusu olarak net bir şekilde ikiye ayırmak neredeyse mümkündür. Gerçi insanın her zaman seçim hakkı olmaz. O sağ dış sahayı kabul etmişti, ama mecburen.

Onu neyin öldürdüğüne dair birçok teori vardı. Baştan beri en popüler olanı, vurulmuş olmasıydı. Belki yoldan geçen bir araçtan ateş edilmiş, bunu da muhtemelen kendilerine Soytarılar diyen, konut projesi yapılan alanın merkezinde, boyayla çizilmiş kaleleri olan, beton zeminli beysbol sahasında 40 santimlik topla softball oynayan çete ya da asla spor yapmayan Latin Lordlar yapmıştı. Belki dürbünlü tüfeği olan sapığın teki bir yatak odası penceresinden, delirmiş bir keskin nişancı bir su ku-

lesinden, bir terörist susturuculu silahıyla otoyol üst geçidinden ateş etmişti veya bu bir kazaydı; bir soygundan, silahlı çatışmadan ya da kilometrelerce öteden bir suikast girişiminden gelen bir kaza kurşunuydu.

Tetiği kim çekmiş olursa olsun ölümünü bir kurşuna bağlamak, doğal sebeplerden, örneğin kalp krizinden, daha akla yatkın görünüyordu. Genç ölümler asla doğal yollarla olmaz; hepsi şiddet sonucudur. Çocukların asla kalp krizinden ölmediği söylenemez tabii. Fakat o hiç öyle biri gibi görünmüyordu. Elbette sessizdi, ama oynayacak yaşa geldiğinden beri ailesinin dikkat etmesi için devamlı uyardığı kalp hırıltısını dinleyip duran birinin sessizliği değildi bu. Sebep lösemi de olamazdı. O hastalıktan ölecek kadar yetenekli bir sporcu değildi. Lösemi onu hayattan koparacak olsa, sağ değil orta sahada oynuyor olurdu.

Üzerinde bir iz olmadığı halde vurulma teorisi daha iyiydi. Bazılarının öne sürdüğü üzere, arkasında bıraktığı deliğin kaynayıp kapanacağı kadar büyük bir hızla yol alan yüksek güçlü bir mermi olamaz mıydı? Yine de herkes tatmin olmamıştı. Başka teoriler oluşturuldu, dedikodular yıllar içinde efsanelere dönüştü: Arı sokması üzerine alerjik reaksiyon göstermişti, ansızın patlak veren bir gök gürültülü sağanak yağış sonucu tek bir yıldırım çarpmıştı, çiğnediği ot saplarından çok ağır dozda böcek ilacı almıştı, ses dalgalarına, radyasyona, kirliliğe ve daha kim bilir nelere maruz kalmıştı. İçimizden birkaçı ise durumun yalnızca alçak vuruşla inişe geçmiş bir topun peşinden koşarken yere değmek üzere olan topu yakalamak için daldığı sırada boynunu kırmasından ibaret olduğu görüşüne sıcak bakıyordu.

Onu sırtüstü çevirdiğimizde gerçekten de beysbol eldiveninin ağ kısmında bir top *vardı*. Eldiveni vücudunun altında sıkışıp kalmış ve neredeyse parıldayan, ince, gri bir tabakayla kaplanmıştı. Sanki kireçlerin içinden koşmuş gibi, boğazlı siyah spor ayakkabılarında ve mavi keçeden, üzerinde Chicago Cubs takımını simgelediğini her zaman inkâr ettiği kırmızı *C*

harfi olan beysbol şapkasının ağzında da, aynı grilik vardı. Yalnızlıktan hoşlanan biri olabilirdi, ama sürekli yenilen bir takımla ilişkilendirilmek istemiyordu. Bunun için gereken mizah anlayışından, sezonlar boyu kaybeden tarafı tutmanın doğurduğu inatçı gurur ve sevgiden yoksundu. O sadece sıradan, kaleden isabetli vuruş yüzdesi 0,250 olan bir adamdı ve biz de ne yapacağımızı bilemeden başında dikildik. O arada diğer dış saha pozisyonlarında oynayan çocuklar hızlı adımlarla oraya gelmişti. Biri, muhtemelen kısa topçu, takım duasını önerdi. Fakat hiç kimsenin aklına bir takım duası gelmiyordu. O yüzden hepimiz, başımızı sessizce öne eğerek, orada öylece dikilip gölgeler dış sahanın çimleri üzerinden kara kara ilerlerken dua edermiş gibi yaptık. Bir süre sonra karanlık tüm sahayı kapladı ve saha ışıkları yandı.

O ışıkların yarattığı mavimsi bulanıklık içinde, tanıdığımız biri gibi görünmüyordu; hiçbir şey tam olması gerektiği gibi görünmüyordu. Alelacele sığ bir mezar kazdık, üzerini örttük ve bir sonraki sağ saha oyuncusunun, artık her kim olursa, ayağı takılmasın diye ezerek mümkün olduğunca düzledik. Müthiş bir kariyeri başlamadan bitirecek ya da yıllar sonra, Mantle'ın sakat dizleri yüzünden kösteklenen kariyerinde olduğu şekilde, köstekleyecek olan olay tam da böyle acemi işi, görünürde önemsiz bir tökezleme olabilirdi. İnsan yanındaki çocuğun başka bir Roberto Clemente olmadığından asla emin olamaz; hem kaç potansiyel Büyük Oyuncunun dibe batıp kendi mahallesinin karanlığına karıştığını kim bilebilir ki? İşte böylece, daha fazla acı olay yaşanmasına katkıda bulunmaktansa, top tutucunun ifadesiyle, "mezarı gömdük". Büyük ihtimalle bir sonraki sağ saha oyuncusu da, her kim olursa, aynı şekilde sakar olurdu ve ayağının takılacağı bir tümsek varsa ona denk gelip *kendi* boynunu kırardı. Çok geçmeden sağ saha perili, havaya fırlatılmış hayalet toplar için haykıran hortlakların yaşadığı, dışlanmışların çoktan intiharın eşiğinde olan en çaresizleri dışında

kimsenin oynamaya gönüllü olmayacağı bir tür Bermuda Şeytan Üçgeni diye dillere düşerdi.

Yine de, çabalarımıza rağmen tamamen gizleyemedik. Yeni kazılıp kapatılmış bir mezar inatçıdır. Ana hatları hâlâ göze çarpıyordu: üzerine oturtulmuş eldiven ve mavi şapkayla birlikte toprağa saplanmış beysbol sopası olmasa, sıra dışı bir atıcı tümseğiyle karıştırılabilecek, aşınmış toprakta kel bir nokta. Belki de tümüyle yok etmek istememişizdir; ne de olsa orada bizim bir parçamız yatıyordu. Belki de yeni sağ saha oyuncusunun, her kim olursa, ondan önce burada kimin oynadığının farkına varıp onu merak ederek, kendisinin artık geçmişle gelecek arasındaki tek önemli bağlantı olduğunu idrak etmesini istemişizdir. Anıt, mezar yazıtı, çiçek gerekmezdi.

Bize gelince, yürüyerek geri döndük, ama o arada vakit artık çok geç olmuştu; laf akşam yemeğine geldi, yaz tatilinin sonuna geldi, başka şeylerin vaktine, üniversiteye, kariyerlere, durulup aile kurmaya geldi. Yaş otuz beşi geçti mi güçten düşme muhabbeti başlar. Saçları ağaran, kırklarındaki Phil Niekro'nun nereye gideceği tahmin edilemeyen atışıyla, âdeta bir tür mucize gibi, hâlâ onları coşturmasından ve Pete Ross'un, zoru başararak, kırkında hâlâ toplara balıklama dalmasından konuşulur. Hem belki de bu muhabbet doğrudur. İnsanın aklına kırk iki yaşındaki Mets oyuncusu Willie Mays geliyor: 73 yılının şampiyonluk serisinde o kebap topu kaçırınca, onunla ilişkilendirilen tüm zarafet, beraberinde inancı da götürerek, silinip gitmiş; geriye kafası karışmış ve içindeki çocuk yüzünden özür dilemek zorunda kalan bir adam bırakmıştı. Böyle çabuk sona erdiğini kabul etmek üzücü, ama herkes Mays gibilerin şansı yaver gidenler olduğunu bilir. Çoğu çocuk on yedi yaşına geldiğinde sermayeyi tüketmiş olur.

Şişe Kapakları

Her gün bira kapağı toplardım. Sabah erkenden, yaşlı kadınlar ve evsizlerden gördüğüm şekilde, elimde alışveriş poşetiyle ara sokaklarda dolanır, bir sinek bulutu içinde çöp karıştırırdım. Ara sokaklarda her türden koleksiyoncu cirit atardı: hurda toplayanlar, depozitolu şişe toplayanlar, başka insanların jant kapaklarını toplayanlar. Meyhanelerin arka tarafında duraklayarak her zaman gittiğim yerleri sırayla gezerdim. Buralarda yarılıp dağılan, sırılsıklam olmuş poşetlerin içinden biraya bulanmış, önceki geceden kalma sigara külleriyle kaplı, birbirine çarptıkça şangırdayan, pırıl pırıl parlayan yığınlar hâlinde şişe kapakları dökülürdü.

Onları hortumla yıkayıp temizler, kahve kutularında saklardım. Hafta bittiğinde, markalar arası yarışmalar için şişe kapaklarımı sıraya dizerdim. Esasen mavi kurdeleli kapağıyla Pabst, Bud ve Miller arasında geçen üç adaylı bir yarıştı bu. Blatz ve Schlitz de fazla geride sayılmazdı.

Bu uğraşın sıkıcı hâle gelmesi hızlı oldu. Koleksiyona devam etmemi sağlayanlar, nadir bulunan ve egzotik kapaklardı: Edelweiss; Yusay Pilsner; tam da adına uygun siyah kapağıyla Carling'in siyah serisi; sokağın aşağısın-

daki bira fabrikasından, altın rengi kapakları eski İspanyol paralarına benzeyen Monarch; son olarak da, en sevdiğim, her kapağı koç kafası şeklinde bir madalyon olan Meister Brau Bock.

Temmuz ayı geldiğinde sayılamayacak kadar çok kapağım olmuştu. Bodrumda sakladığım kahve kutuları kokmaya başladı; metalik, mayalanan malt gibi bir koku yayıyorlardı. Annem fark edecek diye endişeleniyordum. Bu manzara ona çocuk felci mikrobu üretiyormuşum gibi görünürdü herhalde. Yine de, toplamaya devam ettikçe, şişe kapaklarımı daha da çok istifledim. Neredeyse güzel görünmeye başlamışlardı. Bazılarının etrafının plastikle, bazılarının ise folyoyla çevrili olması beni büyülüyordu. Yalnızca yabancı markalara ait kapakların mantarla çevrili olduğunu fark ettim. Açanların kötü şekilde ezdiği kapakların çöküк yerlerine hafifçe vururdum. Arkadaşlarım bisikletlerinin jant tellerini süslemek için şişe kapağı istediğinde geri çevirirdim.

Bir gün öğleden sonra, küçük kardeşimi bodrumda şişe kapaklarımı cebine doldururken yakaladım.

"Ne yaptığını sanıyorsun sen?" diye sordum.

Başta konuşmaya yanaşmadı; ama onu tişörtünden yakaladım, tişörtü yukarı çekip boğazına doladım, soluk borusuna bastıran bir düğüm olacak şekilde yavaşça büktüm.

Önüme düşüp beni arka bahçeye, yakıt deposunun arkasında güneş almayan bir noktaya götürdü ve eliyle işaret etti. Nereye baksam, çamaşır mandallarından bozma haçların ve renkli cam parçalarının arasından tırtıklı uçları fırlayan, yarısına kadar toprağa gömülmüş şişe kapaklarımı görebiliyordum.

"Onları mezar taşı olarak kullanıyordum," dedi kardeşim. "Böcek mezarlığını için."

Felaket Bölgesi

Kore ve Vietnam savaşları arasındaki o yıllarda, *rock-n-roll* mükemmelleşmekteyken, mahallemiz Resmi Felaket Bölgesi ilan edildi.

O zamanlar Richard J. Daley belediye başkanıydı. Sanki o hep belediye başkanı olmuş, hep de öyle olacakmış gibi gelirdi. Ziggy Zilinsky, belediye başkanının ta kendisini siyah bir limuzinin içinde Yirmi Üçüncü Sokak'tan aşağı inerken gördüğünü iddia ediyordu. Limuzinden o küçük mor cenaze flamalarından dalgalanıyormuş, ama onunkinin üzerinde WHITE SOX yazıyormuş.* Arka koltukta oturan belediye başkanı, kurşun geçirmez camdan dışarı bakıp, köşede tahtalarla kapatılmış eski bakkalın orada kafa çeken şarapçıları görünce "Of be!" der gibi kederle başını iki yana sallamış.

Elbette hiç kimse Zig'in belediye başkanını gerçekten gördüğüne inanmıyordu. Pepper Rosado bir "ebeleme" oyunu sırasında beysbol sopasını yanlışlıkla Ziggy'nin kafasına geçirmeden önce bile ona güvenemezdik. İnsanlar hâlâ ta üçüncü sınıfta Ziggy'nin ayinin ortasında yerinden fırlayıp, "Onu gördünüz mü? Başını salladı! Meryem Ana'dan kedimi eve döndürmesini istedim ve kabul edip başını salladı!" diye bağırdığı zamanı hatırlıyordu.

İlkokul boyunca azizlerin heykelleri Ziggy'ye göz kırptı. Melekler ve ölülerle daimî olarak iletişim hâlindeydi. Üstelik Zig-

* Chicago White Sox: Chicago kentinin profesyonel beysbol takımı. – y.n.

gy uyurgezerdi. Polisler bir keresinde gecenin bir yarısı, Washtenaw Oyun Parkı'ndaki kalelerin etrafında hâlâ uyur halde koşturduğu koşturduğu için onu alıp karakola götürmüştü.

Ziggy uyandığında rüyalarını kehanetmiş gibi aktarırdı. White Sox'ın şampiyonluk flamasını kazandığı gece şehre atom bombalarının bırakıldığını tekrar tekrar gördüğü korkunç bir kâbusu vardı. Bombanın düşmesinden sonra Comiskey Park'tan yükselen bulutu görebiliyordu. Fakat Ziggy'nin harika rüyaları da vardı. Benim en sevdiğim, onun, benim ve Little Richard'ın, Azize Sabina Kilisesi'nin tekerlekli paten pistinde çalan bir müzik grubunda olduğumuz rüyaydı.

Pepper'ın, bulvarda Ziggy'nin kafasını yarmasından sonra – Zig'in arkasına saklanmaya çalıştığı lale bahçesine neredeyse yirmi metrelik bir mesafeden savaş baltası gibi savurmuştu beysbol sopasını– Zig azizlerle ilgili şeyler görmeyi bıraktı. Onun yerine haberlerde çıkan ünlüleri, özellikle de film yıldızlarından çok kodamanları, görmeye başladı. Ara sıra otobüsteyken Bo Diddley gibi birinin yoldan geçtiği gözüne çarpardı. Fakat, çoğunlukla, fötr şapkalı, fena halde Eisenhower'a benzeyen bir adam görür veya iki de bir gördüğü ufak tefek, kır saçlı, şişman bir adamın sonunda ya Nikita Kruşçev ya da Belediye Başkanı Daley olduğu ortaya çıkardı. Bu bizi şaşırtmıyordu. Zig gazete okuyan çocuklardandı. Hep birlikte Potok's'a çizgi roman almaya giderdik ama Zig elinde *Daily News* gazetesiyle çıkardı. Zig her zaman başka kimsenin umurunda olmayan, nüfus patlaması, Hindistan'da açlıktan ölen insanlar, dünyanın havaya uçması gibi konuları dert ederdi. Yürüyerek Yirmi İkinci Sokak'tan indiğimiz sırada bir ara sokağın yanından geçerdik ve Ziggy, "Şunu gördünüz mü?" derdi.

"Neyi gördük mü?"

"Belediye Başkanı Daley'nin çöp karıştırmasını."

Hepimiz geri dönüp bakardık, ama yalnızca teneke kutuları didikleyen evsiz bir kadın görürdük.

Yine de, bir bakıma, durumu Ziggy'nin bakış açısıyla görebiliyordum. Belediye Başkanı Daley *her yerdeydi*. Belediye kentsel dönüşüm için binaları yıkıyor, yeni bir otoyol için caddeleri paramparça ediyordu ve insan nereye baksa, yıkıntıların önünde şöyle levhalar görüyordu:

VERDİĞİMİZ RAHATSIZLIKTAN DOLAYI ÖZÜR DİLERİZ
DAHA GÜZEL BİR CHICAGO İÇİN
BİR YENİLİK DAHA YAPILIYOR
RICHARD J. DALEY, BELEDİYE BAŞKANI

İş her yerde levha olmasıyla da kalmıyordu; birkaç sokak ötede şişman, yaşını başını almış, zorba görünümlü adamlar, sürekli Yirmi Altıncı Sokak'taki adliye binasından sıra sıra çıkıp duruyordu. Belediye Başkanı Daley'nin dublörlerinden oluşan bir birliğe benziyorlardı ve bazen, özellikle seçim günlerinde, puro çiğneyerek mahalleye yürür, oy kullanma noktası işlevi gören, bayraklarla süslenmiş berber dükkânlarının önünde yerlerini alırlardı.

Fakat şimdi felakete dönelim.

Bu çok kullandığımız bir laftı. Şehir merkezine gittikten ya da günü kültürlü ve görgülü insanların tercih ettiğini düşündüğümüz Oak Caddesi Plajı'nda geçirdikten sonra söylerdik. Havlularımızı toplayıp yanımıza alır, mayolarımızı kotlarımızın altına giyer, kuzeye giden metroya binerdik.

İçimizden biri, "Özgürlük için kuzeye," derdi hep.

Bunlar tasamız olmadan özlemler duyduğumuz günlerdi, dünyayı güneş gözlüklerimizin arkasından izleyerek kumda yatmak dışında yapacak hiçbir şeyimiz yoktu. Oak Caddesi Plajı'ndayken şehir, onunla ilgili hayallerimizi gerçekleştiriyormuş gibi görünürdü. Mavisi suluboyaya benzeyen ufuktaki beyaz yelkenli yatları ilgisizce izler ya da, böyle bir ihtişamı kanıksamışsak,

dönüp tekrar Outer Drive Yolu'nun karşısına, gökdelenlerin gölü yansıtan yüksek cam duvarlarına bakardık. Işığı emen mavi gölge koyulaşarak lacivertimsi bir gök mavisine dönüşürdü ve alev alev yanan turuncu güneş, parıldayan binaların arkasına doğru batardı. Kalabalık plaj yavaş yavaş boşalır, oyuklu bir ay da milyonlarca ayak iziyle bezenmiş kumun üzerinde salınırdı. Gitme vakti gelmiş olurdu.

İçimizden biri, "Felakete dönüş," diye espri yapardı hep.

Felaket Bölgesi isminin aramızda ilk kez resmiyet kazanmasından kısa bir süre sonraki bir günü hatırlıyorum. Zig, Pepper ve ben, kamyonların yükleme ve boşaltma yaptığı alanları kestirme yol niyetine kullanarak, Douglas Park yakınındaki viyadüğe doğru Rockwell'den aşağı yürüyorduk. Pepper kendine has Fats Domino taklidini yapıyor, piyanoda çalınan açılış melodisini de eksik etmiyordu: *Bum-pa-da bum-pa-da dummmmm...*

Ah bulmuşum heyecanımı
Yaban Mersini Tepesi'nde...

Genelde viyadüğe yürürken kullandığımız güzergâh buydu, ama felaket bölgesi ilan edildiğinden beri herhangi bir şeyin değişip değişmediğini ya da en azından farklı görünüp görünmediğini tespit etmek için çevremizdekileri yeni bir bakış açısıyla görmeye çalışıyorduk. Felaket kulağa ciddi, sanki İncil'den çıkma, çekirgelerin sorumlu olabileceği bir şeymiş gibi geliyordu.

"Ya da tırmanıp lağımlardan dışarı çıkan," dedi Ziggy, "dev radyoaktif hamam böceklerinin yaydığı bir salgın hastalık."

Pepper, "Felaketmiş, *kabotch*'umun kenarı," derken *kabotch*'unu kavrayıp dünyaya salladı. "Buna da felaket mi diyorlar? Hey, ahbap, otlar var, ağaçlar var, her bir şey var be ahbap. Felaketi On Sekizinci Sokak'ta görecektiniz."

Birinin tren raylarının yakınına terk ettiği bir Buick'in yanından geçtik. Aylardır orada duruyordu ve üzeri hâlâ tuzdan

çizgi çizgi olmuş kış pisliğiyle kaplıydı. Biri arabanın kirli bagajının üzerine BENİ YIKA, başka biri de kaputuna BENİ KAMÇILA yazmıştı. Pepper anteni kopardı ve onu, havada uğultular çıkaracak şekilde, tekrar tekrar kamçı gibi salladı; sonra da anteni çamurlukların birine sertçe indirip bir Latin ritmi tutmaya başladı. Onun çamurluğa deli gibi vurmasını izledik, ardından Zig'le ikimiz sopalarla kırılmış tuğlaların kocaman parçalarını alıp farlarla tamponları bongo ve conga'ymış gibi tıngırdatmaya başladık. Hep bir ağızdan "Tequila" şarkısının melodisini mırıldanıyorduk. *Tequila* kelimesi ağzımızdan her çıktığında, kaputun üstünde dans etmekte olan Pepper tepinerek ön camın birazını daha indiriyordu.

Viyadüğe doğru hızlanarak yürüyorduk; Screamin' Jay Hawkins'in "I Put a Spell on You" şarkısıyla kafayı bozduğumuzdan beri blues haykırışı yarışmaları için gittiğimiz doğal bir yankı odasıydı orası. Hatta müzik grubumuz İsimsizler'in oluşmasını sağlayan da, büyük ölçüde, blues haykırışlarına birlikte çalışmamızdı. Benim oturduğum apartmanın bodrum katında alıştırma yapardık: Zig bas gitar çalardı, ben saksafon çalardım, Pepper baterideydi ve Deejo adında bir çocuk da, her ne kadar elektro gitar almak için para biriktirdiğine dair bize söz verdiyse de, akordeon çalardı.

Pepper hakikaten çalabiliyordu. Doğuştan yetenekliydi.

"Deliriyorum," diye tarif ederdi bunu.

Gerçek adı Stanley Rosado'ydu. Annesi bazen ona Stashu derdi, o da bundan nefret ederdi. Annesi Polonyalı, babası Meksikalıydı; mahalledeki başlıca iki milliyet aynı evde bir aradaydı. Bu her zaman için kolay bir birliktelik değildi, özellikle de Pepper'ın içinde. Sinirlendiğinde yabani bir adam olurdu. Eşyalar zarar görürdü, bazen insanlar da öyle; ama eşyalar hep zarar görürdü. Bir şeyleri kırıp dökmek sanki içini huzurla dolduruyordu. Bazen yaptığının farkına bile varmazdı; tıpkı Linda Molina'ya, ilkokuldan beri deli olduğu kıza, çiçek götürdüğü zaman

olduğu gibi. Linda, Marshall Bulvarı üzerinde, Göğe Yükseliş Kilisesi'nin hemen karşısındaki bakımlı, her katı tek bir daireye dönüştürülmüş iki katlı evlerden birinde kalıyordu. Belki de kiliseye bu kadar yakın olmasındandı, ama kızın hep özel bir havası olmuştu. Pepper ondan "Saf Varlık" diye söz ederdi. En sonunda onu arayacak cesareti topladı ve Linda da onu hakikaten eve davet edince, transa geçmiş halde onun evine doğru bulvardan aşağı indi. İlkbaharın sonlarıydı, neredeyse yaz gelmişti ve yeşil bulvar, Linda Molina'nın evinin önünde devasa bir çimenlik gibi uzanıyordu. Tam ortasında çarpıcı bir lale bahçesi vardı. Onları belediye dikmişti. Büyüdükçe sapları uzamış, çiçekten çok mısır gibi olmuşlardı ve renkleri havada titreşiyormuş gibi görünüyordu. Laleler mahalledeki en güzel şeydi. Anneler bebeklerinin arabalarını onların yanından geçirirdi; yaşlılar topallaya topallaya sokakları geçip kutsalmış gibi çiçeklerin önünde dururdu.

Linda kapıyı açtı, Pepper elinde kocaman bir buketle orada duruyordu. Toprak parçaları hâlâ çiçeklerin köklerinden sallanıyordu.

"Senin için," dedi Pepper.

Hayretle gülümseyen Linda çiçekleri aldı; sonra gözleri birdenbire korkudan kocaman oldu. "Yoksa sen–?" diye sordu.

Pepper omuz silkti.

Saf Varlık, "*Lechón*!" diye bağırarak lale tomarını Pepper'ın suratına fırlattı ve kapıyı çarptı.

Bu olay bir yıl önce olmuştu ve Linda hâlâ onunla konuşmayı kabul etmiyordu. Bu durum Pepper'ın blues haykırışlarına son derece içli bir hava katmıştı; özellikle de haykırışlarına, Screamin' Jay Hawkins tarzında, "Seni seviyorum" sözleriyle giriş yapmaya devam ettiği için. *Seni seviyorum! Aiiyyaaaaaa!!!*

Pepper, Screamin' Jay'in blues gırtlağını bile çözmüştü.

Viyadüğün gölgeler içindeki ağzında durur, tünelin diğer ucundaki yeşilimsi ışık parıltısına bakardık. Gördüğümüz yeşil

renk, Douglas Park'ın çimleri ve ağaçlarıydı. Pepper bir anten, levha ya da yüzükle kirişlere paldır küldür vurmaya başlar, yankıları birbiriyle çarpıştırıp çınlatırdı; o sırada Ziggy'yle ikimiz de boş şişelerle bira kutularını şangırdatırdık ve üçümüz birden Screamin' Jay, Howlin' Wolf ya da gece geç saatlerde çıkan "Jam with Sam's" blues şovunda duyduğumuz ipini koparmış seslerden oluşan diğer korolar gibi çığlık atar, bağırırdık. Bazen bir tren, şarkının bir parçasıymış gibi tepemizde uğuldayarak yakınlardan geçip giderdi ve daha da yüksek sesle bağırırdık; babamın bana çocukken trenleri taklit ederek sesini mahvetmiş olmasa opera sanatçısı olabileceğini anlatmasını hatırlardım. Bir seferinde viyadüğün sonunda, Douglas Park'ta, siyahi çocuklardan oluşan bir grup belirdi ve orada durup, tıpkı Coasters gibi, bas sesten falsettoya kadar uzanan bir ses aralığında armoni yaptılar. Bunu öyle bir tatlılıkla yaptılar ki, başta bağırarak onların sesini bastırmaya çalıştıysak da, en sonunda Pepper'ın ritim tutması dışında sesimizi kesip dinledik.

Bizim durduğumuz taraftan alkışladık ama olduğumuz yerde kaldık ve onlar da kendi yerlerinde kaldılar. Önceki yaz çıkan ayaklanmalardan sonra Douglas Park yeni sınır olmuştu.

"Bu kadar güzel viyadükleri olan bir yerde nasıl felaket olur be dostum?" diye sordu Pepper. Yürüyerek eve döndüğümüz sırada hâlâ elindeki antenle ritim tutuyordu.

"Açıkçası, dostum," dedi Ziggy, "ben buraların biraz bokunun çıktığından hep şüphelenmişimdir."

"Eh, o mevzu başka," dedi Pepper. "O zaman buraya Resmi Olarak Boku Çıkmış Mahalle desinler."

Kimse *böyle* bir ifadenin bir kamu görevlisinden, özellikle de bir zamanlar, "Başarıya dair yeni basmakalıp sözlere ulaşacağız," diye söz veren bir belediye başkanının bürosundaki bir görevliden

asla, en azından insan içinde, duyulmayacağını belirtmedi.* Kimsenin, Resmi Felaket *Bölgesi*'nin bir rant terimi olduğunu açıklamasına da gerek yoktu – rüşvetçilerin, çıkarcıların, cin fikirlilerin, ihtiyar heyetinden bir ordunun, bölge karakollarındaki polis şeflerinin, siyasilerin himayesinde görev yapıp halkla onlar arasında arabuluculuk yapan iltimaslı çalışanların, onların akrabalarının, arkadaşlarının yardımıyla işlenen gelir, beş nüsha hâlindeki fiş, hibe ve federal yardımın diliydi bu. Hiç kimse bunu dile getirmedi, ama tek kuruş görmeyeceğimizi içgüdüsel olarak biliyorduk.

Umursadığımız da yoktu. Umursamazsak bize dokunamazlardı. Hem zaten yönetimi suçlayan insanlardan değildik. Felaket *bölgesi ilan edilmek de*, tıpkı sivilce ve yaşlılık gibi, başa gelen bir şeydi yalnızca. Bunu resmi olarak ilan etmek gayrimenkul değerlerinin o gizemli dünyasında önem taşıyordu belki, ama risk taşıdığı gerekçesiyle binalar hakkında yıkım kararı çıkarmak ya da bir yeri varoş diye yaftalamak kadar radikal bir adım da değildi. Varoşlar viyadüğün diğer tarafındaydı.

Aslında felaket bir anlamda resmen tanınma, insanların günlük hayatlarını dizi dizi fabrikalar, tren rayları, kamyonların yükleme ve boşaltma yaptığı alanlar, sanayi atıkları, hurdalıklar, otoyollar ve drenaj kanalı arasına sıkıştır*mayı başardığına dair gönülsüz* bir kabullenme gibi görülebilirdi.

İçten içe Pepper'ın kastettiği şeye inanıyorduk: Felaketin coşkuyla hiç alakası yoktu. Bina denetim görevlilerini ve sosyal hizmet uzmanlarını gönderebilirlerdi, belediye başkanı siyah limuziniyle oradan geçebilirdi; ama viyadüklerin müziğini, azizlerin göz kırpıp başını salladığı kiliseleri ya da hemen bizim yan evde oturan gitaristimiz Joey "Deejo" DeCampo'nun en sonunda kitabına bir isim bulduğunu ve ondan esinlenerek, giriş cümlesi "Şafak, iç çamaşırlarıyla çatıların tepesinde oynayan hasta, yaşlı

* O dönemin Chicago Belediye Başkanı Daley gaflarıyla biliniyor. Burada da muhtemelen gaf yapmış. – y.n.

adamlar gibi söker," olan Büyük Amerikan Romanı *Felaket*'i yazmaya başladığını asla bilemezlerdi.

O cümleyi ona tekrar tekrar okuttuk.

Coşkuyla kendinden geçen Deejo aceleyle eve koşup bütün gece yazdı. Ne zaman yazdığını her zaman anlayabilirdim. Tek ipucu onu ele geçiren vahşi, hülyalı bakış değildi. Deejo müzik dinleyerek, genellikle de 1812 Uvertürü eşliğinde yazardı ve onun penceresini benimkinden sadece binalar arasındaki dar bir geçit ayırdığından, gece ikide çanlarla top patlamalarını duyduğum zaman onun bir şeyler yarattığını bilirdim.

Ertesi sabah, dudaklarına sıkıştırılmış Lucky'sini *içine çeken* gözleri mahmur Deejo bize ikinci cümleyi okudu. Defterden koparılmış, üzerine tükenmez kalemle karalanmış yirmi sayfa boyunca sürüyordu ve iç çamaşırlarıyla çatıların tepesinde gezen yaşlı adamlarla hiç alakası yoktu. Sanki Deejo daha romanın kendisi başlamadan konudan saptığı bir bölüme girişmişti. İkinci cümlesi bir örümcek ve bir tırtıl arasında geçen destansı bir savaşı tasvir ediyordu. Savaş bizim apartmanların arasındaki geçitte yaşanıyordu; Deej de cümleyi bize orada okumakta ısrar etti. Geçit, sesine yankılı bir hava katıyordu. Gözlerini sayfadan ayırmadan, boştaki elini çılgınca oynatarak, örümcek gibi aniden atılarak, parmaklarını yeşil tırtıl bağırsaklarını deşen bir gaga gibi hızla batırarak, yumruğunu çığlıklar atan bir çene gibi açarak okudu. Tırtıl diken diken olan zehirli tüyleriyle melun bir ruh gibi uğuldayarak şaha kalkarken Deejo'nun sesi yükseldi. Pepper, Ziggy ve ben ara sıra bakışarak dinledik.

Bizi rahatsız eden, Deejo'nun konudan sapması değildi. Hepimiz o şekilde hikâye anlatırdık. Fakat Deejo'nun böceklere duyduğu aşırı merakın yeniden ortaya çıktığını görebiliyorduk. Biz de pek farklı değildik aslında. Bulunduğumuz bölgeye özgü tüm yabani hayvanlar (serçeler, güvercinler, fareler, sıçanlar, köpekler, kediler) arasında, doğanın acayipliklerle dolu zenginliğini ortaya koyan yalnızca böceklerdi. Pek çok çocuk zaman

zaman onlara biraz işkence ederek merakını dışa vurmuştur. Ancak Deejo kafayı takmıştı. Yok edicilikte şeytani bir ustalığa erişmişti; bir karınca yuvasını saatlerce gözleyecek, hatta orayı bomba şeklinde bir havai fişekle patlatmadan önce yem olarak bir paket Holloway şeker koyup tuzak kuracak çocuklardandı. Sonra bir gün dedesi Tony şöyle dedi: "Hey, Joey, çok yakında küçük mikrofonlar icat edecekler ve onların çığlık attığını duyabileceksin."

Dedesi dalga geçiyordu, ama bu laf Deejo'nun etrafındakilere bakışını tümüyle değiştirdi. Dünya birdenbire ölçülemeyecek kadar küçük, sonsuz sayıda sesten birine dönüştü ve Deejo sesleri ruhlarla özdeşleştirdi. Bir yaz gecesi her dakika vızıldayan minik koroları, Deejo'nun yeni yeni anlamaya başladığı o korku ve güzellik diliyle konuşan sesleri duyabilirdi insan, yeter ki yalnızca dinlesin.

Onu bir şaire dönüştüren de işte bu tasavvurdu ve aslında onu İsimsizler'e gitaristliğinden çok şairliği için almıştık. Hiçbirimiz şarkı sözü yazamıyorduk. Gerçi ben birkaç şarkı üzerine taklit söz yazmayı denemiştim; mesela Jerry Lee Lewis'in "Great Balls of Fire" şarkısıyla yaptığım şöyleydi:

BVD çamaşırlarım sazdandı
Sen gelip kibriti çaktın
Bağırdım acıyla, yükseldi çığlıklarım
Amanın! Alev aldı mallarım!

Biraz daha fazla duygu arıyor, Pepper'ın öfke patlamaları ve Ziggy'nin kehanet rüyalarını hissettirecek sözler istiyorduk. Deejo bir bağlantı bölümü yazabilse tam da istediğimizi elde edebilirdik. "Yalnızdır Yağan Yağmur" şarkısında olduğu gibi bir hava bulurdu:

Yalnızdır yağan yağmur

Her damla
Aynı tatta,
Yalnızdır söğüt ağacı,
Yeşil elbise örtmüş
Dizini boydan boya,
Yalnızdır denizdeki tekne...

Deejo yalnız olan şeyleri saymaya sayfalarca devam edebilirdi, ama bir türlü bağlantı bölümüne gelemiyordu. Şarkıları kendi içinde başa dönmeyi reddediyordu. Öylece sürüp gidiyorlardı ve onları ezberlemek imkânsızdı.

Kelimeleri doğru yazmayı da beceremiyordu; bu bizi hiç rahatsız etmezdi, ama Pepper ondan Linda Molina'ya gönderebileceği bir şeyler yazmasını istediğinde gerçek bir sorun yaratmıştı. Deejo sonunda "Hayal Ediyorum" şarkısının sözlerini yazabilmişti. Sayfalarca devam ettikten sonra şu dizelerle bitiyordu:

Kollarımı hayal ediyorum
Keline sarılmış halde.

Linda bu dizeleri daire içine alıp, kaş kaleminin kâğıdı yer yer delen *öfkeli* darbeleriyle şu nidaları karalayarak, mektubu postayla Pepper'a geri gönderdi: *!Lechón! !!Estúpido!! !Sapık!*

Pepper bunu katlayıp bir aşk mektubu gibi cüzdanında sakladı.

Fakat şimdi *Felaket*'e dönelim.

Geçitte durmuş Deejo'nun okumasını dinliyorduk. Aralıksız devam ediyormuş gibi görünen cümlesi bir doruk noktasına ulaşmak üzereydi. Tam da örümcek ve tırtıl savaşlarının beyhude olduğunun, ikisinin de kazanamayacağının farkına varmışken, bir serçe aniden inerek üstlerine çullandı ve ikisini birden yalayıp yuttu.

Bu bir kıssaydı. Deejo'nun en sonunda o dersi çıkarması için kaç böceğin hayatının feda edildiğini kim bilebilirdi?

Başımızı eğip, "Evet, harika hikâye, Deej, güzeldi, dostum, harbiden, devam et buna, çok satanlardan ol," diye homurdandık.

Defterden kopardığı sayfaları katladı, arka cebine sokuşturdu ve hiçbir şey söylemeden yürüyüp gitti.

Sonraları, ne zaman biri onun romanı *Felaket*'ten ve müthiş giriş cümlesinden söz etse, Deejo hep, "Evet, oradan sonrası hep tepetaklak aşağı gitti," derdi.

Deejo kitabının adını yakın gelecekte kullanacakmış gibi görünmeyince, bunu gruba mal etmeye karar verdik. Birçok farklı şekil düşündük: Felaketten Çocuklar, Felaketi Kes, Felaket Ekibi. Grubumuza Pepper ve Felaketzedeler adını koymak istedik, ama Pepper, "Hayatta olmaz," dedi; bu yüzden hiçbir şey katmadan sadece Felaketzedeler olmasında karar kıldık. Kendimize İsimsizler demektense bu isim kulağa daha hoş geliyordu. İsimsizler olmak başta hoşumuza gitmişti, ama bu durum bir kimlik bunalımının reklamına benzemeye başlamıştı. Isimsizler, kulağa fena halde Kore'den dönen çocukların meyhane sponsorluğunda kurdukları softball takımları gibi geliyordu. Küçüklüğümüzde o çocuklar bizim kahramanımızdı. Biz yürüyerek ilkokuldan eve dönerken onların Indian ve Harley marka motorlarıyla sokağın etrafında gazlaması, bizim gözümüzde onları efsane yapmıştı. Şimdi köşe başlarındaki meyhanelerde takılıyor, bira göbeklerini büyütüyor ve haftada bir iki akşam ne forması ne de ismi olan takımlarda softball oynuyorlardı. Takımlarından bazılarının sırtında sponsorluk yapan barın adı yazılı forma tişörtleri vardı, ama barlar da kendi isimlerini çoğunlukla bira markalarından almıştı: Yirmi Beşinci Sokak'taki Fox Head 400, Yirmi Altıncı'daki Edelweiss Tap ya da onun aşağısındaki Carta Blanca gibi. Bazen, akşamları, Lawndale Park'a yürür ve meyhane takımlarından birinin ışıkların altında softball oynamasını iz-

lerdik. Her durumda, kendilerine Damon İfritleri ya da Latin Kobralar adını veren bir takım, altın rengi ve siyah formalarını giyinip kuşanmış halde onlara derslerini verirdi; bu hiç değişmezdi.

İsimsiz olmak ve ezik olmak arasında dile getirilmemiş bir ilişki varmış gibi görünüyordu. Kore'den dönen çocukları maçlarından sonra, meyhanelerinin yanıp sönen neon tabelaları altında takılıp biraları kana kana içtikleri ve topu havada döndürdükleri sırada izlerken, aslında isimsiz olmayı ve onunla birlikte gelen ezikliği kendilerinin seçtiğine dair tuhaf bir hisse kapılırdım. Bu birbirlerinde aradıkları, onları bir arada tutan bir şeydi. Sanki Kore onların içindeki bu tercihi sağlamlaştırmıştı, ama tercih daha onlar askere alınmadan önce oradaydı. Bir seferinde bir motosiklet kulübü organize ettiklerini hâlâ hatırlıyorum. Adını Motosiklet Kulübü koydular. Aslında kimse onlardan bahsederken bu adı bile kullanmadı. Bildiğim tek isimsiz motosiklet çetesi onlardı.

O çocukların çoğu Pepper ve Ziggy'nin de oturduğu konut projesinde büyümüştü; Cabrini-Green* gibi kulağa uğursuz gelen bir isimdense, sadece "proje alanı" diye bilinen, geniş bir alana yayılmış sıra sıra evlerden oluşan bloklarla kaplı bir yerdi burası. Nesiller boyunca isimsiz çeteler proje alanında dolaşmış, sonra da arkalarında tuhaf isimsiz grafitiler (ardında bir çete isminin otoritesi olmayan imzasız uyarılar, tehditler ve beddualar) bırakarak ortadan kaybolmuşlardı.

Grup adımız Felaketzedeler olana dek etrafımızı saran bilinmezliğin farkına varmaya başlamamıştık. Diğer mahallelerin en azından kimlikleri vardı: Back of the Yards, Marquette Park, Logan Square, Greektown gibi. Adını Halsted ve Taylor gibi meşhur kavşaklardan alan yerler vardı. Herkes belediye başkanının hâlâ doğduğu yerde, Bridgeport'ta, Sox Park'ın çevresindeki ma-

* Chicago'da adı kötüye çıkmış, tekinsizliğiyle ünlü bir toplu konut projesi. –y.n.

hallede yaşadığını biliyordu. Bizim bölgeden bazen, posta kodundan yola çıkarak, 8. Bölge diye söz edildiğini duyardık, ama bu hiç tutmadı. Kimse, "8. Bölge'ye dönelim," demedi. Deejo bir süreliğine *8. Bölge*'yi romanı için muhtemel bir isim olarak düşündüyse de en sonunda bilim kurgu kitaplarına fazla benzediği için istemedi.

Felaketzedeler olarak, yalnızca sokaklarda yürüyerek tanıdık ama ismini bilmediğimiz şeylerin birden farkına varmaya başladık: Büyürken sürekli yürüyüp yanından geçtiğimiz ağaçlar ya da İhtiyar Dul'un ön bahçesindeki mavi plastikten Meryem Ana mabedinin etrafında açan o hep beğendiğimiz çiçekler gibi. Sokak isimleri bile çoğunlukla sayıydı; şehirde tanıştığım bir kız, Debbie Weiss, dikkatimi çekmese hiç fark etmeyeceğim bir şeydi bu.

Debbie de gittiği kız lisesindeki müzik grubunda saksafon çalıyordu. Onunla Lyon & Healey's müzik dükkânının nota kitabı bölümünde tanışmıştım. İkimiz de aynı Little Richard şarkı kitaplarına göz gezdiriyorduk. Onun şarkılarında, insanın çalarken sırtüstü yatıp ayaklarını havada sallayacağı türden, müthiş saksafon bölümleri olurdu.

Debbie kafasını notalardan kaldırmadan, "Tenor mu alto mu?" diye sordu.

Benimle konuştuğundan emin olmak etrafa bakındım. Debbie kendi kendine fısıldayarak "Tutti Frutti"yi mırıldanıyordu.

"Tenor," diye cevaplarken konuşuyor olmamızdan dolayı hayretler içindeydim.

"Ben de doğum günüm için ondan istiyorum. Bende bir alto var, eski bir Martin. Amcam Seymour'a aitti. Chick Webb'le çalardı o."

"Ah, öyle mi?" dedim. Chick Webb'in kim olduğunu tam olarak bilmesem de etkilenmiştim. "Saksafon çaldığımı nereden anladın?" diye sordum ona. Besbelli saksafon çalan biri gibi göründüğüm için gizliden gizliye memnun olmuştum.

"Ya saksafon çalıyorsun ya da tuhaf bir kravat zevkin var. Hep boyun askını takarak mı gezersin?"

"Hayır, sadece çalıştıktan sonra çıkarmayı unutmuşum," diye açıklayarak ona söylediğim ilk yalanı hiç çaba harcamadan araya sokuşturmuş oldum. Aslında saksafonumun boyun askısını takmaya, mahalledeki Meksikalı çocukların tişörtlerinden dışarı sarkan altından zincir kolyeler takmasıyla benzer şekilde alışmıştım; gerçi benim askımın ucunda haç yerine gizemli bir Yunan harfi gibi görünen, aslında saksafonun gövde kısmına takılması gereken küçük bir kanca vardı.

Müzik dükkânının hemen yakınında, Debbie'nin bildiği bir vitamin bara gittik. Ben bir Coco-Nana aldım, Debbie ise mango, papaya ve çarkıfelek meyveli bir şey seçti.

"Peki, sen saksafon çaldığını nereden anladığımı sandın? Başparmağındaki nasırdan mı?" Güldü.

Saksafon tutmaktan başparmaklarımızda oluşan nasırlarımızı karşılaştırdık. Debbie komikti. Daha önce hiç bu kadar kolay sohbet edilen bir kızla tanışmamıştım. Müzikten, saksafon kamışlarından ve okuldan konuştuk. Durumdaki tek yanlış şey ona yalan söyleyip durmamdı. Ona Cicero'da, Mafya'nın işlettiği bir kulüpte sahneye çıkan bir grupta çaldığımı anlattım. Cicero'ya hiç gitmediğini, ama kulağa gerçek bir cehennem gibi geldiğini söyledi. "Gerçek bir cehennem" lafı onun en sevdiklerindendi. Kuzey Yakası'nda oturuyordu ve beni evine davet etti. Adresini bir peçeteye yazıp, bana oraya nasıl gidileceğini bilip bilmediğimi sorduğu zaman, "Tabii, neresi olduğunu biliyorum," dedim.

Onun evine ilk kez giderken yolda, Özgürlük için kuzeye, diye düşünüp durdum; bir yandan da ona anlattığım bütün saçmalıkları hatırlamaya çalışıyordum. Oraya ulaşmak için bir saatten uzun bir zaman harcamam ve iki aktarma yapmam gerekti. Sonunda hepten kayboldum. Numaralandırılmış sokaklara, insana tam olarak nerede olduğunu ve bundan sonra ne geldi-

ğini söyleyen sokaklara alışıktım. "Enlemi bilmek gibi," dedim Debbie'ye.

Debbie ise sokakların birer adı olduğu için Kuzey Yakası'nın daha klas olduğunu öne sürdü.

"Sayılarda karakter olmaz, David. Adı Yirmi İkinci Sokak olan bir yer için bir şey hissetmen nasıl mümkün olabilir ki?" diye sordu.

Bir müze gezisi dışında Güney Yakası'a hiç gitmemişti.

Onun evinden kendi evime dönerken Douglas Park B trenine binerdim ve o da yanımda oturuyormuş gibi yapardım; ineceğim durak yaklaştıkça katranlı kâğıttan çatılara, arka verandalara, ara sokaklara, fabrikaların arasına sıkışmış arka bahçelere bakar ve ilk kez gören biri için bunun nasıl bir manzara olacağını hayal etmeye çalışırdım.

* * *

Geceleri Yirmi İkinci Sokak bir dizi renkli ışıktan, akın hâlinde geçip giden arabaların farlarından, neon ışıklarının vitrin ve kaldırımlara vuran elektrikli göz kırpmalarından ibaretti. Hava lokanta kokardı: kızaran hamburger köfteleri, pizzacılar, *taqueria*'ların mısır irmiği ve patlayan kızgın yağı. Müzik açık barlardan dışarı taşardı. Yağmur yağdığında ve kaygan sokaklardaki ışıklar titreşip parıldadığında ise, Deejo arka koltukta ıslıkla "Harlem Nocturne" melodisini çalmaya başlardı.

Bana babamdan 53 model bir Chevy kalmıştı. Babam ölmemişti, ama arabanın öldüğü kanısındaydı. Araba gerçek bir Felaketmobil'di; paslanmamış olan yerleri bir çeşit hardalımsı *sarı* bebek kakası rengindeydi, ama cüssesi tank gibiydi ve aynı zamanda tank gibi de gümbürdüyordu. O araba bir türlü, motoru boşa alıp sonra hızla vitese taktığımda bile, patinaj çekmiyordu.

Bazı geceler Yirmi Beşinci Sokak'ta kısa mesafeli otomobil yarışları yapılırdı; burası terk edilmiş fabrikalarla ve şarapçıların

kaldırım kenarlarına bıraktığı külüstür arabalarla çevrili bir çıkmaz sokaktı. Benim Chevy'nin de kaldırım kenarlarında külüstürlerle birlikte hak ettiği yeri alması gerektiği bana birçok kez ima edilmişti. Yarışçılar pırıl pırıl parlayan, modifiye, yuvarlak kenarlı, eğim verilmiş ve kenarları kırpılmış, krom borulardan ara gaz veren aşırı büyük motorlu araçlarıyla dizilirdi; sonra birinin bir tişört sallamasıyla fırlar, hurdalarla dolu bir ara yolda patinaj yapa yapa ilerlerlerdi. Polisler gelene kadar oralarda takılıp izlerdik, sonra da aramızda zar zor benzin parası toparlar ve biz de kendi arabamızla yola koyulurduk. Ben direksiyona geçerdim, Ziggy ise radyoyu kurcalar, diğer herkes bağırıp müzik isterken White Sox maçını açardı.

Chevy'nin de modifiye bir yeri vardı: tahta bir tampon. Kanal Caddesi'nde hayatımı temelli mahvetmekten kılpayı kurtulduktan sonra eklemek zorunda kaldığım bir şeydi bu. Arabayı ilk devraldığımda elimdeki tek şey sürücü izin belgesiydi, o yüzden ehliyetini çoktan almış olan Ziggy direksiyon sınavına giderken benimle geldi. Kanal Caddesi'nde alıştırma olsun diye bir köşeyi dönerken kaldırıma çıktım ve arabayı gümbürdete gümbürdete bordür taşlarının üzerinden ilerlemeye başladım. Ta ki bir PARK ETMEK YASAKTIR levhasına çarpıp onu köprüden aşağı uçurana dek. Paramparça olan farlar ön cama yağdı ve Ziggy'nin çığlığı boğazında düğümlendi. U dönüşü yapıp tekrar mahalleye kaçtım. Ziggy ancak birkaç sokak sonra yeniden nefes alabilecek duruma gelebildi. Ben de sarsılmıştım ve rahatlayarak gülmeye başladım. Zig bana deliymişim ve PARK ETMEK YASAKTIR levhasına çarpmak için bilerek kaldırımdan gitmişim gibi baktı.

"Yüce Tanrım! Dave, orada hayatını temelli mahvedebilirdin," dedi Zig bana. Kulağa babamın söyleyeceği bir şey gibi geliyordu. O yaz, endişeler Ziggy'yi her zamankinden daha çok geriyordu. Sox durup dururken ligde liderliği ele geçirerek Zig'in, White Sox'ın şampiyonluk flamasını kazandığı gece atom bom-

balarının düşmesiyle ilgili eski kâbusunu tetiklemişti.

Patlamış farların yanı sıra, tamponumda da direğin birebir izi kalmıştı. Girintinin oluştuğu noktada tamponun etrafına zincir sarıp zinciri bodrum katındaki bir pencerenin parmaklıklarına bağlamak ve içe göçen kısmı dışarı çekmek için arabayı geri vitese almak Pepper'ın fikriydi. Bunu denediğimizde tampon koptu. Bunun üzerine, kendini mekanik konulara yatkın gören Pepper devasa bir tahta tamponu telle arabaya bağladı. Chevy'ye tuhaf bir sevgi beslemeye başlamıştı. Kullanmasına izin verirdim ve arabayı, tahta ön kısmını neredeyse düzenli bir bas davul ritmi çıkaracak şekilde çöp tenekelerine çarpa çarpa, ara yollardan sürerdi: bum bum bum.

Pepper devamlı araba kullanmak istediği bir noktaya geldi. Nedenini anlıyordum. İnsanın yalnızca bir külüstürü kullanırken yaşayabildiği, pişmanlık duymadan kaza yapıp arabayı mahvedebilmekten gelen bir nevi özgürlük hissi vardır. Bir bakıma yok edilemez olmak, acıdan etkilenmemek gibidir bu. Cumartesi günleri mahallede dolaşırken nereye baksak çocuklar arabalarını cilalıyor ya da kaportayı açmış motoru kurcalıyor olurdu.

Korna çalar gibi pencereden onlara saksafonumu öttürür, "Güzel gününüzü o koca hurdanın başında ziyan ediyorsunuz," diye bağırırdım.

Döndüre döndüre sürdükleri ciladan kafalarını kaldırıp bana orta parmaklarıyla hareket çekerlerdi.

"Zavallı, aptal pislikler," diye alay ederdi Pepper.

Bir eli direksiyonda, öbürüyle de radyoda bangır bangır çalan her neyse onun temposunda tavana vurarak arabayı sürerdi. Chevy onun için bateri takımının bir aksesuarı gibiydi. Işıklarda dışarı fırlar, kaportaya vurarak ritim tutmaya başlardı. Arabayı o kullandığından, saksafonumu oraya buraya taşımaya başladım. İnsanların transa geçmiş halde dikilip beklediği bir otobüs durağında kenara çekerdik ve ben bir "Hand Jive" nakaratı inletirken

Pepper da çamurluklardan birinde ritim tutardı; sonra, suç mahallinden kaçıp gidiyormuşuz gibi, tekrar Chevy'ye atlayıp gazlardık. Bir seferinde polisler arabamızı kenara çekti ve üzerimizi aradı. Saksafonumu silahmış gibi incelediler.

Pepper, "Biraz müzik yapmayı yasaklayan bir kanun mu var?" diye sorup durdu.

Polislerden biri, "Aynen öyle, serseri," dedi ona. "Buna huzuru bozmak deniyor."

En sonunda Chevy'yi yirmi beş dolara Pepper'a sattım. Tamir etmek istediğini söyledi. Onun yerine arabayı koçbaşı olarak kullandı. Gece yeni otoyolun inşaat alanları çevresinde sürerek, parlayıp sönen sarı kordonları ve "VERDİĞİMİZ RAHATSIZLIKTAN DOLAYI ÖZÜR DİLERİZ..." diye başlayan levhaları yıkıp geçti.

Gözünde seğirme oluşan ve kekelemeye başlayan Ziggy, artık onun arabasına binmeyi reddediyordu.

Sox kazanmayı sürdürdü.

Bir gece, Pepper Otuz Dokuzuncu Sokak'ta bir kırmızı ışıkta motora gaz verirken, bütün şanzıman kopup sokağa düştü. O, Deejo ve ben arabayı iterek bir sürü binanın önünden geçtik ve hiç polis görmedik. Sokağa doğru hafif bir eğim vardı; harekete geçirmemizle birlikte Chevy kendi ivmesiyle gitmeye başladı. Pepper içeride, direksiyonun başında oturuyordu. Anahtar kontağa takılı olduğundan radyo hâlâ çalıyordu.

Deejo, "Herhangi birinizin nereye sürüklendiğimiz hakkında bir fikri var mı?" diye sordu merakla.

"Yolun sonuna," dedi Pepper.

Drenaj kanalının üzerinden geçen bir köprüyü paldır küldür geçtik. Pepper köprünün hemen öbür ucunda direksiyonu kırdı ve bir dökümhanenin yanından geçip nehir boyunca devam eden, sıvı bitüm dökülmüş, ışıklandırması olmayan, cüruf dolgulu bir yola saptık. Yol yokuş aşağı gidiyordu, ama çukurlar ve tekerlek izleriyle doluydu; arabanın hareket hâlinde kalması

için üçümüzün birden epey uğraşması gerekti.

Deejo, "Bunu olduğu gibi Yirmi Beşinci Sokak'a bırakıp gitmek çok daha kolay olurdu," dedi nefes nefese.

"Hayatta olmaz, dostum," dedi Pepper. "Biz şarapçı değiliz."

"Biz klas adamız," dedim ben de.

Yol tren raylarıyla kesişiyordu. Yarım saat sarsıp itip kaktıktan sonra Chevy'yi rayların üzerine çıkardık, oradan sonrası demiryolu köprüsüne doğru yine yokuş aşağıydı. Köprüyü geçerken yarı yolda durduk. Pepper arabanın tepesine tırmandı ve kapkara görünen nehre tepeden baktı. Ay, nehrin parlak ve yağlı yüzeyinde son derece göz alıcı bir spot ışığı gibi parlıyordu. Radyoda Frankie Avalon çalıyordu.

"Susturun şu budalayı. Ondan nefret ediyorum," diye bağırdı Pepper. Arabayı son kez takdis etmek için kaportanın üzerine işiyordu bu sırada.

Radyo kanalını değiştirip geceleri duygusal müzik çalan istasyona geçtim (Sinatra, "These Foolish Things" şarkısını söylüyordu) ve sesi sonuna kadar açtım. Pepper yere atladı, farları yaktı ve arabayı köprüden aşağı ittik.

Arabanın suya çarpması kirişleri salladı. Güvercinler köprünün altından kaçıştı ve karanlıkta şaşkına dönmüş halde oraya buraya süzüldü. Chevy nehrin yağlı ağırlığı altından tekrar yüzeye çıkıp ay ışığında yüzer belki diye köprünün yanından aşağı bakmaya devam ettik. Fakat, suyun yüzeyindeki baloncuklar haricinde, yok olup gitmişti. Sonra saksafonumun bagajda olduğunu hatırladım.

Bir hafta sonra Pepper'ın yeni bir arabası vardı: kırmızı, üstü açılan bir Fury. Yaşça ondan büyük olan kuzeni Carmen onunla müşterek imza atmıştı. Pepper ilk ödemeyi, yapmayı düşündüğü tek ödemeyi, kırmızı yaldızlı devasa bateri takımını satarak yapmıştı. Takımın içinde dördüncü sınıftan beri doğum günlerinde, Noellerde, kiliseye kabul töreninde, mezuniyetinde top-

layıp, kızların bir kolyeye inci eklemesi gibi biriktirdiği parçalar vardı: bas davul, trampet, tamtam, büyük ziller, çifte zil, bongo'lar, conga, inek çanı, ahşap blok, tef, gonk. O baterinin arkasına geçti mi tahtını pataklayan deli bir krala benzerdi ve başta onu bütün parçalarıyla sattığına (ya da deniz piyadelerine katılmak için okulu bıraktığına) inanmayı reddettik.

Fury'yi bir özel şoför kadar nazik sürerdi. Sanki Chevy köprüden aşağı uçtuğunda deliliğin bir kısmı da içinden akıp gitmişti. Ziggy bile tekrar bizimle arabaya binmeye başladı; gerçi ne zaman HAYDİ SOX HAYDİ yazısı iliştirilmiş bir araba görse orası burası seğiren, bunalımlı bir tipe dönüşürdü.

Havada flama coşkusu vardı. Uzun zamandır kaybedenlere alışmış şehir kutlama yapmaya hazırdı. Arabanın üstünü açarak gezmek, sokaklardaki heyecanı daha da yakınlaştırıyordu. Biz de onun bir parçasıydık. Pepper'ın Fury'sindeyken etrafımızda akıp giden hayatın hızı farklı görünüyordu; Chevy'de hissettiğimizden yavaştı. Sanki bir sürat teknesiyle insanların arasından süzülüyorduk.

Pepper tekrar tekrar Linda Molina'nın evinin önünden geçerdi, ama onu hiç geçen yaz olduğu gibi dışarıda, bulvar çimlerinde bir havlunun üzerinde güneşlenirken görmüyorduk. Hamile kaldığı ve Texas'taki akrabalarının yanına gittiğine dair bir dedikodu vardı. Pepper buna inanmayı reddediyordu; ama geri kalanımız, onun Fransızların yabancılar lejyonuna katılmasına neden olduğu iddia edilenle aynı sebepten deniz piyadelerine katıldığı hissine kapılıyorduk.

"Dave, dostum, şu senin hatunun Kuzey Yakası'ndaki evinin oradan geçmemizi ister misin, dostum?" diye teklif ederdi hep.

Bu dediği sıkıcı olurmuş gibi, "Yok be," derdim.

Arabayla öylesine giderdik; genelde daha güneye, bazen neredeyse Indiana'ya kadar... Orada hava yanık kokardı ve kule gibi yükselen dökümhane bacalarından devasa havai fişekler gibi kıvılcımlar saçardı. Sonra, en kötü kenar mahallelerin etra-

fından dolanır, karanlığı neon şeritlerle bozulan, dükkânlarına pencere demirleri ve asma kilit takılmış, ama gruplar hâlindeki çocukları gecenin bu saatinde hâlâ açık yangın musluklarının suyunu sıçrata sıçrata oynayan, delikanlıları bar tabelalarının altında dikilip bize dik dik bakan mahallelerden geçerek geri dönerdik.

Hep duyduğumuz yerleri (mesela bagaj kapısı yüksekliğindeki kaldırımlarıyla Fulton mahsul pazarını, Midway Havaalanı'nı, batakhane bölgesini) gezdik, kaburgaları paket yaptırıp almak ya da nehir boyundaki karides lokantalarında yemek yemek için durduk ve sonunda, sanki bir güç bizi şehrin sınırları içine döndürmüş gibi, kendimizi hep Outer Drive Yolu'ndan ufuk çizgisiyle sırlanmış göl boyunca hızla inerken bulduk. Deejo'nun saçını uzattığı yazdı. Sakal da bırakıyordu; o keçi sakalı dese de Pepper bunun gerçekte Deejo'nun vücudunun başka bölümlerinden kırpılıp Elmer's marka tutkalla suratına yapıştırılmış kıllardan ibaret olduğu konusunda ısrarcıydı.

Rüzgâr, tarak yüzü görmemiş saçlarını oraya buraya uçuştururken Deejo, bağıra bağıra, sayfaları kıvrılmış *Yolda* kitabından bölümler okurdu. Jack Kerouac'ı "The Steve Allen Show" programında gördüğünden beri etrafta onu dua kitabı gibi okuyarak gezerdi. Tüyler ürpertici, Vincent Price taklidi bir sesle, Deej'le neredeyse ezberlediğimiz *Word Jazz* adlı bir albümden şiirler okuyarak misilleme yapardım. İçlerinden en sevdiğim, "Hurdacı", şöyle başlıyordu:

Rüyamda gördüğüm, rüya olmayan bir rüyada,
Uyuduğum, uyku olmayan bir uykuda,
Hurdacıyı gördüm darmadağın avlusunda...

Buna Ziggy de bayılırdı.

Şehir merkezine ulaşıp püsküren, rengârenk ışıklı fıskiyeleriyle Buckingham Çeşmesi'ni geçtiğimizde, Deejo coşkuyla

kendinden geçmiş olurdu. Bir gece Deejo, arka koltukta ayağa kalkıp kollarını, parıldayan mavi –pist ışıklarının o romantik, yalnız mavisinden– kubbesinden dolayı Tanrı'nın Evi dediğimiz gökdelene doğru uzatırken bir anda, "Güzelliğin hastasıyım!" deyiverdi.

Bu o zaman bile kulağımıza biraz aşırı gelmişti. Daha yalnızca bir iki altılı paket bira içmiştik. Pepper öyle şiddetli kahkahalarla gülüyordu ki arabayı sağa sola savurmaya ve yumruğuyla arabanın yan tarafına vurmaya başladı; bir süreliğine yeniden Chevy'nin direksiyonundaymış gibi oldu. Durum Ziggy'yi bile umutsuz ruh hâlinden çıkardı. Gecenin geri kalanında hayretler içinde bir yerlere bakıp elimizle işaret edip, "İleride güzellik var! Hastasıyım!" diye bağırarak arabayla gezdik.

"Sancak yönünde güzellik var!"

"Hızla yaklaşıyoruz!"

"Buna hasta olunmaz mı?"

"Ah, vay canına! Hasta oluyorum! Güzelliğe hasta oluyorum!"

Deejo bu yüzden mahallede bayağı kötü şekilde alay konusu oldu. O geceden çok sonra, çocuklar ona hâlâ, "Bu aralar hastası olduğun bir güzellik var mı?" diye soruyor ya da onu, "Bu Deejo. Kendisi güzelliğe hastadır," diye tanıtıyordu. Bazen de o sokakta yürürken yoldan geçen arabadan biri el sallayıp, "Hey, Güzellik Hastası!" diye bağırırdı.

Fury'ye el konmasından önceki son hafta, Pepper bizi almaya geldiğinde, "Hey, dostum, haydi gidip biraz güzelliğe hasta olalım," derdi hep.

Bir iki hafta sonra, Cleveland'da sıcak bir Çarşamba gecesi, Gerry Staley dokuzuncu devrenin sonunda kaleler doluyken oyuna girip bir atış yaptı, önce top çifte oyuna gitti, sonra da Aparicio'dan Kluszewski'ye ve White Sox kırk yıl sonra ilk şampiyonluk flamasını kucakladı. Pepper çoktan otobüse binip Par-

ris Adası'na* doğru yola çıkmıştı. Kutlama hoşuna giderdi aslında. Gece 11'e doğru şehrin dört bir yanındaki hava saldırısı sirenleri inlemeye başladı. İnsanlar üzerlerinde bornozlar, feryat figan dualar ederek ve patlayarak mahalleyi paramparça etmesinden önce bomba bulutunu görmeye çalışır gibi çatıların gerisine bakarak sokaklara döküldü. Meğer ömrü boyunca Sox taraftarı olan Belediye Başkanı Daley, sirenlerin kutlamaların bir parçası olarak çalınması için talimat vermiş.

Ziggy bundan sonra bir daha eskisi gibi olmadı. Kekelemeden ağzından zar zor tek kelime çıkarabiliyordu. İdam cezası ertelenmiş gibi değil, ölmüş gibi hissettiğini söyledi. Sirenler acı acı ötmeye başladığında, Meryem Ana'nın ona gülümsediği ilkokul günlerinden kalma, hâlâ sakladığı tespihini sımsıkı tutarak yatağına girmişti. O gece yatağı ıslatmıştı ve ondan sonra her gece kazaya uğramaya devam etmişti. Deej ve ben onu neşelendirmeye çalıştık, ama ona devam etme gücü veren şey bölge kilisesindeki rahiplerden birinin ona verdiği, Thomas Merton'ın yazdığı *Üç Katlı Dağ* adlı bir kitaptı. Zig için bu kitap, *Yolda*'nın Deejo için ifade ettiğinden çok daha fazla şey ifade ediyordu. En sonunda Ziggy, zaten doğru dürüst konuşamadığı için, Thomas Merton gibi Trappist keşişleri arasında daha rahat edebileceğine karar verdi. Elinde kitapla Gethsemane, Kentucky'deki manastırın kapısında biterse, onu kabul etmek durumunda kalacaklarını düşünüyordu.

"Sessizlik yemini edeceğim," diye kekeledi, "o yüzden benden pek haber alamazsanız endişelenmeyin."

"Beni endişelendiren sessizlik yemini değil," dedim. Hâlâ şakalaşarak onu bu işten vazgeçirmeye çalışıyordum, ama o artık gülecek aşamayı çoktan geride bırakmıştı ve onunla dalga geçtiğim için pişman olmuştum.

O, Deejo ve ben kamyonların yükleme boşaltma yaptı-

* Güney Caroline eyaletinde, deniz piyadeleri eğitim kampı. – y.n.

ğı alanlardan, tren raylarından geçip nehre yürüdük. California Avenue Köprüsü'nde durduk; buradan, Chevy'yi aşağı ittiğimiz siyah demiryolu köprüsü de dâhil olmak üzere, nehri geçen bir dizi köprüyü görebiliyorduk. Gecenin büyük bölümünde yürümüş, çocukluğumuzun geçtiği önemli yerleri ziyaret eder gibi kiliselerden ve viyadüklerin altından geçmiş, bulvar boyunca ilerlemiştik. Binip gezecek bir araba olmayınca yeniden küçük bir çocuk gibi hissettim. Zig'in son gecesiydi ve konuşmak istiyordu. Sabah evden ayrılıp otostop çekerek Kentucky'ye gitmeye niyetliydi. Onun GETHSEMANE yazan bir pankartı, kendisine doğru akan trafiktekiler görecek şekilde havaya kaldırarak şarampolde dikilen hâlini kafamda canlandırmıştım. Gitmesini istemiyordum. Yol boyunca yürüdüğümüz sırada durmadan bir şeyler hatırlayıp sonra da onlardan bahsetmedim; o, ben ve Little Richard'la ilgili şu rüyası gibi... Little Richard'ın dine döndüğünü ve vaizliğe atandığını okumuştum, ama sessizlik yemini ettiğini sanmıyordum. Tüm keşişler kukuletalarıyla kafalarını kapatmış, mutlak bir sessizlik içinde tefekkür ederken Ziggy'nin aniden kulakların zarını patlatacak, vahşi, inim inim inleyen, ciyak ciyak bir blues haykırışı koyuvermesiyle ilgili bir hayalim vardı.

Ertesi sabah gerçekten gitmişti.

Deejo ve ben bir mektup gelmesini bekledik, ama ikimiz de hiç haber almadık.

"Sessizlik yeminini yazıyı da kapsayacak kadar ilerletmiş olmalı," diye tahmin yürüttü Deejo.

Kışın bir ara Pepper'dan bir kartpostal aldım: Önünde tropik bir gün batımı manzarası vardı, arkasına ise "Son zamanlarda pek bir şeyin güzelliğine hasta olmuyorum," mesajı karalanmıştı. Gönderen adresi yoktu ve Pepper'ın annesiyle babası boşanıp proje alanından taşındığı için onun izini bulamadım.

O aralar taşınan çoktu. Deejo pederiyle büyük bir kavga ettikten sonra evden çıktı. Deej'in babası, yirmi üç yıl çalıştığı fab-

rikada Deej için imalat hattında bir iş ayarlamıştı. Deej ilk gün işe gitmeyince, babası öfkeyle eve gelip Deejo'nun sakalını yolmaya çalıştı. Bu yüzden Deejo da, deniz kuvvetlerinden daha yeni dönen ve Old Town'da bir bekâr evi olan ağabeyi Sal'in yanına taşındı. Deejo için tek sorun, Sal'in daha fazla mahremiyete ihtiyaç duyduğu hafta sonlarında baba evine dönmek zorunda kalmasıydı.

Deejo, Felaketzedeler'den hâlâ çalmaya devam eden son kişiydi. Elektro olmasa da bir gitar aldı hakikaten. Hepsinin de ismi ya Blind ya da Sonny diye başlayan siyahi şarkıcıların çizilmiş, eski püskü 78'liklerini dinleyerek çok zaman geçirdi. Deejo kendi kaydını bile yaptı: asetat kokan, bir tarafı boş, kâğıt kadar ince bir 45'lik. Kopyalarını eskiden Kore'den gelen çocukların hüküm sürdüğü tüm barlarda dağıttı ve barmenleri kendi plağını müzik kutularına koymaya ikna etti. O barlar sakinleşmişti. Kore günlerinden kalma, hâlâ içki içen çocukların sayısı, mahalle softball takımı kurmaya yeterli değildi artık. Düzenli müşteri hâline gelmiş olanlar epey kötü durumdaydı. Dur durak bilmeden beysbol tartışıp içki için zar atarak oralarda oturuyorlardı. Bir zamanlar bangır bangır The Platters ve Buddy Holly çalan müzik kutuları, yeni baştan polkalarla ve insanı şüphelendirecek kadar polkaya benzeyen Meksika şarkılarıyla dolmuştu. Deejo'nun plağı genelde Frank Sinatra'yla Ray Charles arasında sıkışıp kalırdı. Deejo içeri tükenmez kalemle, el yazısıyla yazılmış küçük bir kart atardı: JOEY DECAMPO'DAN TAŞ KALPLİ KADIN.

Kendi yazdığı bir şarkıydı bu. Deejo'nun saçları her zamankinden daha uzundu, keçi sakalı iyice gürleşmişti ve güneş gözlüğü takıp Meksika işi deri sandaletler giymeyi âdet edinmişti. Bazen kendi gittiği, ön lisans eğitimi veren Loop Junior College'daki kızlardan biriyle çıkıp gelirdi. Genellikle ürkek bakışlı, ufak tefek bir sarışın olan kızı Edelweiss ya da Carta Blanca'ya getirir, bir iki bardak fıçı bira söylerdi. Barmen veya bizimkiler-

den biri Deejo'dan işareti alır ve, "Şu R5'tekini çalmaya ne dersiniz?" deyip müzik kutusuna para atardı. "Taş Kalpli Kadın", "She's-Too-Fat Polka" kadar yüksek sesle çalmaya başlardı. Sesi eski bir 78'lik kadar çizik dolu plaktan yükselen Deejo, burundan gelen haykırışıyla birlikte, bildiği üç akoru tıngırdatırdı.

Taş kalpli kadın,
Ah evet, Tanrım,
O taş kalpli bir kadın,
Aaahhh...

Birdenbire, Delta aksanına rağmen, bunun Deejo'nun sesi olduğu kızın kafasına dank ederdi. Deejo öyle olduğunu utangaçça itiraf ederek hafiften sırıtır, barın üzerinde tıkırdattığı parmaklarıyla şarkının temposuna uygun olarak ritim tutardı ve ben de, benim Deejo'nun kaydetmiş olmasını dilediğim şarkıyı duysa kızın ne düşüneceğini merak ederdim. O şarkı şöyle başlıyordu:

Şafak söker;
Aaahhh,
Hasta, yaşlı adamlar gibi,
Ah, Tanrım,
İç çamaşırlarıyla çatıların tepesinde oynayan,
Evet...

Felakete dönelim.

Kelime dağarcığımdan yok olup giden bir laftı bu, özellikle de annemle babam Berwyn'e taşındıktan sonra. Sonradan, birkaç yıl geçince, askere alınmaktan kurtulmak için UPS'teki işimi bırakarak üniversiteye yazılıp gizlenmemin ardından, o kelime bir İngiliz edebiyatına giriş dersinde yeniden ortaya çıktı. Belki de ben kelimeye çoğu insanın normalde olacağından da-

ha alışkındım. Dickens ve Blake'in eserlerinde baştan sonra felaket vardı sanki. Dersi, takma adı "Tükürüklü" olan bir profesör veriyordu. Yüksek sesle okumaya bayılıyordu ve ilk seferden sonra kimse ön sıralara oturmadı. Bir Oxford aksanı edinmişti, ama ne kadar heyecanlı okuyup tükürürse, konuşmasının yapmacık gösterişi altında *th* seslerinin üzerinden matkapla geçiliyormuş hissi uyandıran Chicago'nun Güney Yakası'na özgü o aksanı o kadar çok yakalayabiliyordum. Bize Shelley'nin, "Selam olsun sana, gamsız ruh,"* diye başlayan "Bir Tarla Kuşuna" şiirini okuduğunda, açıp bakana kadar yine felaketten bahsettiğini sandım.

İlkbaharda bir gün öğleden sonra dersi ektim ve Douglas Park B trenine binip oraya geri döndüm. Planladığım bir şey değildi. Yalnızca bir yere gidip düşünmek istiyordum. Yoklama heyeti askere alınma durumumu yeniden sınıflandırmaya hazırlanıyordu ve neden boş verip bana söylediklerini yapmak yerine, içimden onlara askerliklerini alıp bir taraflarına sokmalarını söylemek geldiğini çözmem gerekiyordu. Fakat sonunda düşünmek yerine Kuzey Yakası'ndan yaptığım önceki yolculuklarımı, Debbie Weiss trende benimle birlikteymiş gibi yaptığım zamanları hatırladım; bu sefer, Yirmi İkinci Sokak'taki durağıma geldiğimde, buranın ona nasıl görüneceğini hayal etmek daha kolaydı: küçük, insanın eski bir ilkokul sınıfına döndüğünde yaşayacağına benzer bir şaşkınlık yaratacak kadar küçük.

Bir iki yıldır buralara gelmemiştim. Artık mahallenin büyük çoğunluğu Meksikalıydı, dükkânların üzerindeki tabelaların pek çoğu da İspanyolcaydı; ama barların adı hâlâ Edelweiss Tap ve Budweiser Lounge'dı. Deejo ve ben kopmuş olsak da onun askere alındığını duydum. Müzik kutusunda onun şarkısını arayarak barların bazılarına sırayla uğradım, ama başka hiçbir şeyin değişmediği Carta Blanca'da bile bulamayınca pes ettim. Ge-

* Anlatıcı, Shelley'in "Hail to thee, blithe spirit" dizesindeki gamsızlık anlamındaki *blithe*'ın söylenişini felaket anlamındaki *blight* sözcüğüne benzetiyor. – y.n.

ri dönmeden önce son bir soğuk *cerveza* içip müzik kutusunda "CuCuRuCuCu Paloma" şarkısını dinleyerek ve güneş ışığının şeritler hâlinde tozlu ahşap jaluziden içeri süzülmesini izleyerek oturuyordum. Sonra müzik kutusunun sesi kesildi; açık kapıdan, üç farklı kilisenin çanlarının saati haber vermek için çaldığını duyabiliyordum. Saniyede tam olarak anlaşamadılar. Çanlarının sesleri üst üste binip birbirine yankı yaptı. Sokaklar boştu, henüz kimse işten ya da okuldan dönmemişti ve üst üste binen o çan seslerinde bir şey bana ne kadar çok kötü rüya gördüğümü hatırlattı. Bunlar Ziggy'ninkiler gibi kehanet rüyaları değildi, ama yine de korkunçtu: Yine eski mahallemdeydim ama kaybolmuştum; her şey aynı anda hem tanıdık hem de yabancı geliyordu ve koşmaya çalışırsam ayaklarımın taş kesileceğini, kaldırımdan aşağı adım atarsam uzay boşluğuna düşeceğimi biliyordum; sonra rüyada tıpkı çanlarının sesi azalarak gittikçe sönen, içeri sızan güneş ışınlarıyla dolu Carta Blanca gibi o kadar zamansız ve huzurlu bir köşeye ulaşırdım ki, bir an için Resmi Gamsızlık Bölgesi'ne girmişim gibi olurdu.*

* *Blight* (Felaket) ve *blithe* (gamsızlık) birbirine benzetilerek kelime oyunu yapılıyor.– y.n.

Çekim Hataları

Yer gösterici jeneriği gözden geçirerek kendi adını arar. Mesleği derin bir sessizliktir.

Fakat bir gün hikâyesi, yalnızca sokaklardan gelen bir çocukken nasıl bir fabrikanın yanıp kül olmasını izlerken keşfedildiği, bir efsane olacaktır. Faciayı seyretmeye toplanan, neredeyse yüzleri seçilmeyen kalabalık izleyici grubu arasında onu fark eden kişi sinema müdürüydü. Sonradan ona, tüm izleyiciler arasında profili bir kundakçı gibi ışıkla çevrelenmiş tek kişi olduğunu, siyah-beyaz bir gecede alevlerin onun yüzü üzerinde rengârenk ışık oyunları oynadığını açıklayan da sinema müdürüydü.

O zaman sinema müdürüne bundan söz etmemişti, ama insanların onunla bu kadar dramatik konuşmalar yapmasına alışkın değildi.

"Bence sende o özel bir şey var, evlat. Yarın sinemaya gel, tam sabah 11.00'de. Matinede başlayacaksın."

İşte bu kadardı. Bu kadar basitti.

"Bugs Bunny'yi sever misin, evlat?"

"Evet, Bugs'ı severim."

"Bugs, demek. O kadar samimisiniz, ha, öyle mi? Cüretin hoşuma gitti, evlat. Gayet iyi iş çıkaracaksın."

Ona elektronik bir gül gibi ışıldayan bir el feneri verdiler. Koyu bordo üniformanın asılı olduğu yer gösterici dolabını ona açtılar: Üniforması, Brando'nun Bay Christian rolünde giyebileceği bir şeye benzeyen apoletli, altın örgülü bir ceketti. Böylece gece donanmasında ikinci kaptan oldu. O kendisi başlatmış gibi yangını seyreden, daha önce sırasıyla ayinde papazın yardımcısı, gazete dağıtıcısı ve tam Mickey Rooney'in oynayacağı tarzda tam bir Amerikalı çocuk rollerine de bürünmüş çocuktu.

Ona yere dökülmüş patlamış mısırlar üzerinde sessiz yürümeyi, maddi bedeni asla makinistin ışığına gölge düşürmesin diye film müziği kadar şeffaf bir gölge olmayı öğrettiler.

Ona kendini hissettirmeden âşıklar arasından geçip gitmeyi, Fred Astaire ve Tarzan'ın gözü pek bir karışımı gibi balkondan, ortak hayallerinin hayalini kuran hayalperest seyircilerin üzerinden kuğu dalışı yapmayı, boş bir koltuk ararken onların kapıldığı büyüyü bozmadan süzülmeyi öğrettiler.

Böylelikle bir gece insanı oldu, perdeden sürgün edildiğini bilen gizli bir cemiyetin üyesiydi, ama tıpkı çekim hataları gibi filmin bir parçası olmaya devam ediyordu.

Gümüş Perde

Dedikoduların bu yılki festivalin sansasyonuna dönüştürdüğü film sonunda beyaz perdede gösteriliyor.

Jenerik yazıları olmadan, seyirciye daha açılış karesinden itibaren meydan okuyarak başlıyor. Yalnızca siyah-beyaz çekilmekle kalmamış, ayrıca siyahla beyaz birbirleriyle her zamanki ilişkileri içinde de değiller. Çok az gri var. Alışılagelmiş ışık zebra gibi egzotik olmuş.

Belki de filmin yapıldığı ülkede siyah-beyaz çekim gibi soyuta indirgeme yöntemlerine aşina değildirler. Orada, vanilyalı dondurma bile kızılgerdan yumurtası gibi mavi, meyan kökü ise güneşe tutulduğunda neredeyse ametist rengindedir. Ne tür bir baskıcı rejim olursa olsun, her gün ilkel resimlerin ruhuyla titreşmektedir – kesintisiz fiesta! Ambulanslar siren çalarak giderken, bukalemun hızında renkten renge geçiyor. Cam üzerine bir duvar resmi gibi denize karşı kurulmuş olan modern hastanede tavan vantilatörleri, hemşirelerin aceleci ritmi üzerinde koparılıp kazığa geçirilmiş flamingo kanatları gibi titreşerek dönüp duruyor.

Siyah ve beyaz, bu enlem bölgelerine ait değil. Gri de Anvers ya da Newcastle'ın, Pittsburgh ya da Vladivostok'un donuk atmosferini gerektirir; aynı şekilde sanayi devrimini, serbest ekonomiyi, emperyalizmi, Yedi Yıllık Plan'ı, Büyük İleri Atılım'ı, kirliliği, soğuk savaşı, radyoaktif serpintileri, PCB* atıklarını, yabancılaşmayı...

* Poliklorobifenil adlı zehirli kimyasal. –y.n.

Film Fritz Lang, King Vidor ve Orson Welles'in klasik siyah-beyaz filmlerine göndermede bulunuyor gibi de görünmüyordu. Kırkların sosyal realizmi ya da ellilerin yeni gerçekçiliğine de. Hatta, film üzerindeki varlığı kabul edilen tek etki de dolaylıydı: Chilpancingolu müteveffa sürrealist diş hekimi Victor Guzman'dan anlaşılması güç bir şiirin etkisi.

Örneğin ağaçlar her zaman resmedildikleri gibi ölmekte olan bir gökyüzüyle kontrast yapan bir karaltı halinde değil, tam tersine körleştirici bir beyazlıktalar.

Gölge beyaz.

Meyve beyaz.

Asfalt yollar beyaz.

Siyah olan ise insanın bunlara baktığı pencere camı. Gizlilik veya hava saldırısı karartması için gazyağıyla islenmiş ya da ayakkabı cilası sürülmüş olabilir, kim bilebilir ki?

Filmin zaman zaman bir negatif görüntüsüne çok yaklaştığı doğrudur – Ay gümüş nitrat bir gecede kül rengi bir sıfıra benzemiştir. Fakat negatif çekim yapılmış gibi gösteren göz yanılgısı temkinli bir şekilde kullanılmış. Filmi yapanların, ışık değerlerinin basitçe tersine çevrilmesinin ötesinde bir şeyin peşinde olduğu ortada.

Bulutları ele alalım: Albino bir öğle göğünde tüylerle kaplı, pürüzsüz bir siyahlık. Fakat onlar hakikaten bulut mu? Yoksa yanan bir köyden, bombalardan, patlayan bir volkandan yükselen duman mı?

Başka bir sekansta, bir idam sahnesinde, mermileri domdom yapmak için baş kısımlarına çarpı atılışı yakın çekimle gösteriliyor. Kurşun beyaz. Daha sonra, un çuvalından kukuletalar esirlerin kafasından çıkarıldığında da yaralar beyaz. Kamera, kalburа dönmüş manastır duvarı boyunca kayarak ilerliyor. Uzaklarda dağlar antrasit tepeleriyle yükseliyor. Bir başka deyişle, siyahın beyazı nitelemesi ya da tam tersi amaçlanmamış.

İlk renk neredeyse gözden kaçıyor.

Hapishanenin ağartılmış gölgesinde yalanan kedinin pembe el bezi gibi dili.

Neredeyse gözden kaçıyor; ama bir şok hissi, sinema salonunun bir ucundan öbür ucuna kadar herkesin bilinçaltına işliyor.

Zamanla dillerin, yalnızca dillerin renklendiği anlaşılıyor: trafiğin kaldırdığı tozlar içinde hızlı hızlı soluyan köpekler, atık su borularından fırlayan yılanlar ve geko kertenkeleleri, bin tane minicik mağaradan uzanıp yalanan renkler.

Normalde renksiz olan diller bile parlak bir hâl alıyor: Siyah kirpikler gibi titreşen kelebek, çiçeğe doğru gök mavisi bir dil uzatıyor; siyah cipler mermer beyazı otoyoldan siren çalarak iç kesimlere ilerlerken geviş getiren bir inek aniden kan kırmızısı olan dilini çıkarıp sallıyor.

Orada gerillalar pusuya düşürülmüş, etrafları sarılmış, hepsi ihanete uğramış. Bir helikopter CIA danışmanlarını indirirken palmiyeleri dümdüz ediyor. Kamera, ter damlaları arasındaki şişmiş bir çıban ya da bit bir adamın karakterini ortaya çıkarabilirmiş veya bir benden fışkıran beyaz kıllar ya da uzamaya başlamış bir sakalın altındaki çocukluktan kalma yara izi adamın geçmişini anlatabilirmiş gibi makro lensle yakın çekim yaparak isyancıların yüzlerini sırayla gösteriyor.

İşte bu noktada diller kameraya musallat olmaya başlıyor; kuş gaklamaları, silah sesleri, bağırışlar, makine seslerinden oluşan gerçekçi film müziği de yine bu noktada Guzman'ın "Gülme Gazı» şiirinden fısıltıyla, tekrar tekrar okunan dizeleriyle iç içe giriyor: *altın tozu renginde diller, toprak yi yen toprak boyası renginde diller, yürüyen dil, şeker dil, süt gibi dil, uyuyanın dili, tutkunun dilleri, aft içinde diller, hafiften sararmış diller, alev almış dil, aydınlanma anının havada süzülen dilleri...*

Ekran dillerle neredeyse renk cümbüşüne dönüyor.

Sinir gazı tenekeleri patlıyor.

Sonra, *Cezayir Savaşı* filminden bu yana en dayanılmaz bir sahnede, gerillalar yakalanıyor. Art arda sahneler modern as-

keri devlette işkenceyi gözler önüne seriyor. İtiraf ettirmek için üvendireler kullanılıyor; gözkapaklarına, dillere, cinsel organlara elektrotlar yapıştırılıyor.

Gece, dışarıda siyah ateşin başında, muhafızlar içmeye başlamış. Çok geçmeden elektriğin incelikli eziyetiyle yetinemez hâle geliyorlar. Yumruklar, coplar, boş şişeler, botlar kemikleri dövüyor.

Esirler konuşmayı reddediyor.

Şafağa doğru muhafızlar, sarhoşluktan gelen bir öfke patlamasıyla, onları teker teker karşılarına alıyor ve tel makasıyla dillerini koparırak sessizlikleriyle alay ediyor. Esirler, ağızları tahtadan bir kazıkla açılmış halde diz çökmeye zorlanıyor, diller bir çığlık ve fışkıran koyu renk kanla birlikte dışarı çekiliyor: mavi, yeşil, sarı, turuncu, eflatun, kırmızı diller. Diller, bazen kulakların toplandığı gibi, bir kahve kutusunda toplanıyor ve albayın masasında muhafaza ediliyor. Her yeni kurban son kez sorgulanırken kutuya bakıyor. Diller kutudan taşıp yere dökülüyor ve sarhoşluktan sızıp kalan muhafızların horlarken açılan ağızlarından dilleri görünüyor.

"Ahududu rengi diller," diye yazmıştı Guzman, "bir palyaçonun iç organları."

Seyirciler sessizlik içinde bakakalıyor. Bazıları kafasını çevirmiş; duyulacak şekilde nefesi kesilenler olmuş. Fakat, genel olarak, beyaz perdede bu şiddeti kabullenmeye, hatta neredeyse bekler hâle gelmeye şartlanmışlar. Peckinpah'ın koreografili ağır çekiminde kanların fışkırmasını ve uzuvların bedenden ayrılmasını, beyinlerin boydan boya duvara sıçramasını, bedenlerin patlamasını, papazların benzin alevleri içinde yerlere devrilmesini, gözlerin oyulmasını, elektrikli testerenin uğuldayarak kemiği bölmesini, üç boyutlu çekimde kesilen kafaları izlemişler. Sansür uygulamak için değil, idrak etmek için festivalde bulunuyorlar: Şiddet nerede bir beyan ortaya koyar ve nerede yalnızca sömürünün devamıdır? Sanat ne zaman şiddet

pornografisine dönüşür? Bu acaba Zulüm Sineması mıdır?

Ertesi sabah gecenin taşkınlıklarını temizlemekle görevli genç bir eri izliyorlar. Er, kahve kutusunu katedralin arka tarafındaki eski mezarlığa gömmeye götürüyor; o sırada rüzgâr ve martı çığlıklarının kesik kesik gelen uğultuları arasında çanlar çalıyor. Erin küreği toprağa saplanıyor ve omzunun üzerinden, yükselmekte olan güneşin bulanık parıltısına doğru savurduğu her kürek dolusu toprakla birlikte daha sesli nefes alıp veriyor. Terliyor, önce hızlı hızlı solumaya, sonra da öğürmeye başlıyor ve birdenbire iki büklüm olup kasılmalar arasında Göklerdeki Babamız duasını mırıldanarak çukurun içine kusuyor. Hâlâ öğürüp iç geçirerek kalkıyor, kutuyu bir tekmeyle çukurun içine atıyor, boştaki toprağı çılgına dönmüş gibi oraya savurup küreğin düz kısmıyla dövüyor, yılan öldürüyormuş gibi darbeler yağdırıyor.

Fondaki sesler kesiliyor.

Perdedeki asker toprağı dövmeye devam etse de, küreğin toprağa çarpması duyulan son ses oluyor.

Artık perdedeki görüntü eskisinden bile daha tekdüze bir şekilde siyah-beyaz; arka planda artık gitar tıngırtısı, dağ flütleri, kuş ötüşleri, rüzgâr, silahların uzaktan gelen gümbürtüsü yok. Tepede başka ülkelere uçan bir jetin kaçınılmaz uğultusu bile duyulmuyor. Hareket dolu bir dünya, tıpkı Griffith'in dört nala giden Klan'ı, Méliès'in Ay'a roket fırlatması, Chaplin'in baston çevirmesi gibi, aniden sessizliğe gömülüyor. Şu anda sessizliğe gömülmüş olan sinema salonunda yalnızca projeksiyondaki dişlilerin makine dairesinden gelen, neredeyse eşikaltı bir metronomu andıran tıkırtıları duyuluyor. Fakat sessizlik devam ettikçe, düzenli tıkırtı kendisini gittikçe daha fazla hissettirerek rahatsızlık yaratıyormuş gibi geliyor ve dişlilerin yarattığı patırtının film müziğinin *ta kendisi* olduğuna dair bir şüphe doğmaya başlıyor. Dişlilerin bu tıkır tıkır sesinde fazla külüstür bir yan var; belki de mahsus, üzerinden uzun zaman geçmiş akşamları,

akşam yemeğinin bulaşıkları kaldırıldıktan sonra yönetmen görevini üstlenen babanın teneke makaralı bir projektör kurduğu, o sırada çocukların bir duvarı ekrana dönüştürmek için üzerindeki fotoğrafları indirdiği, sonra da ışıkların söndüğü ve ev halkınca çekilen –tüm aile üyelerinin birden görüntüye giren yüzlerinin hatırlanandan daha net olduğu, hepsinin bir zamanlar oldukları gibi şaşırtıcı derecede genç ve zamanın etkilerine maruz kalmamış göründükleri, sessiz, kurgudan geçmemiş– filmlerin duvara yansıtılıp görüntünün titrek bir şekilde odaklandığı zamanları anımsatan bir ses bu.

Altyazılar görünmeye başlıyor. Okunamayacak kadar hızlı. Kısmen imalarda bulunan mesajlar. Sözcükler tek başına ya da parçalar hâlinde perdede görünüp kayboluyor: HUŞU GAYRI GÖB.

Sözcükler kadar durağan, dondurulmuş bir dizi kare, sansasyonel gazete fotoğraflarının taşarak akan renkleri birbirine karışıyor: pazara doğru yol alan köylüler, gecekondu çocukları, raşitik çocuklar, frambeziye yakalanmış bir dilenci, içi temizlenmiş balık satılan bir pazarda ter döken meyve yükleme işçileri, üst üste yığılmış maymun kafatasları, turistler.

Kiliselerde ve üniversitelerde, minik tatarcık bulutlarının bulanıklaştırdığı ışıkların altındaki köşelerde insanlar konuşmak için ağızlarını açıyor; ama her yerde ağızlar siyah, kocaman ve derin bir delik olarak görünüyor. Yalnızca sürekli bir sessizlik var; kesik kesik görünen fotoğraflar birbirine karışıyor; altyazılar bazen sönen neon tabelalar, bazen de bir kolaj gibi olan biteni yorumlayarak (ÖZGÜRLÜĞÜN OLMADIĞI YERDE SÖZCÜKLER AĞZI KANLA DOLDURUR) görünüp kayboluyor.

Arşiv *görüntü*leri, sanki hızlanarak yol alan bir trenden bir belgesel çekiliyormuş gibi, neredeyse bulanık bir şekilde, gittikçe daha hızlı akmaya devam ediyor: suikastlar, bombalanan araç konvoyları, bombalanan restoranlar, bombalanan okullar, hava taarruzları, bir kalabalığa ateş açan askerler, alev almadan yanan

bedenler, matemli anneler, siyah tabutlar, siyah bayraklar, öğrencilerin ayaklanması, ordunun ayaklanması, Kara Gömlekliler tarafından altı üstüne getirilen gazete büroları, paramparça edilmiş matbaa makineleri, izdihamlar, yangınlar, yaka paça sokağa sürüklenen ve linç edilerek hükümet konağının tuzla buz olmuş pencereleri önünde sokak lambalarından sallandırılan adamlar, talan edilmiş kütüphaneden çıkarılan kitapların etrafa gelişigüzel saçıldığı sokaklar ve tüm bu süre boyunca, sanki projeksiyon dişlilerinin tıkırtısı bir tünelden gümbürtüyle geçen, fren pabucuyla raydan metal kazıyan, metalin metale çarpmasıyla siren kadar tiz ve acı bir çığlık yükselten bir metro trenine dönüşmüş gibi, yerin altından yükselen bir ses (ASILANLARIN BİLE AĞIZLARINDAN DIŞARI FIRLAYACAK DİLLERİ YOK!).

Sinema salonunun ışıkları yanıyor. Çoğu Kuzey Amerikalı olan seyirciler allak bullak olmuş durumda. Bazıları sanki bunu hâlâ yapabildiğinden emin olmak ister gibi konuşuyor. Bazıları ağlıyor. Diğerleri sinemadan lanetler okuyarak ayrılıyor, ama neye? Filme mi? Baskıcı yönetimlere mi? Orası net değil. Balkondaki biri, "Bravo!" diye bağırıyor. Ön taraftan başka biri ise, "Yaşasın devrim!" diye. İnsanlar koltuklarından kalkıp bu bir canlı yayınmış gibi alkışlıyor.

Bir eleştirmenin lobiye doğru giderken, "Bir film için en büyük övgü," diyerek görüş bildirdiği duyuluyor, "ona perde kapandıktan sonra oyuncuların alkışlarla tekrar sahneye çağrılmayı hak ettiği bir oyun muamelesi yapmak, selüloit üzerine kaydedilmiş görüntüleri etten kemikten insanlar sanmak, saf bir alkışta kalabalıkla bütünleşerek sinema salonunun izole, kişiye özel rüya hâlinin sınırlarını aşmaktır."

Yarın Kültür-Sanat köşelerinde övgü dolu eleştiri yazıları olacak: *"avangart tekniği ile belgesel hassasiyetinin yeni ve cüretkâr bir birleşimi..."*

The Voice'tan bir muhabir şöyle yazacak: "Hiç ödün vermek-

sizin seyirciye tesir ediyor ve izlenmeyi talep ediyor; gerçi böyle bir filmin, Hollywood'un o göz kamaştıran cazibesi ve reklam mekanizmasından, Amerikalıların dolu bir içeriği pazarlanabilir bir tarza indirgemeye yönelik o asap bozucu eğiliminden korunarak gizli kalması belki de daha hayırlı olabilir."

Öte yandan, daha muhafazakâr bir yayın için yazan başka bir eleştirmen ise şu yorumu yapacak: "Bu yıl Terörist Sineması'nın yılı gibi görünüyor. Bilinçte bir değişime öncülük etme iddiasında bulunan ama sivil haklar hareketinin ve 60'ları harekete geçiren barış yürüyüşlerinin ahlaki zorunluluğundan yoksun, geçici bir heves daha."

Seyirciler aynalı lobiden geçerek sıralar hâlinde dışarı çıkıyor; sırtları yıldızların posterlerine dönük, hava kararmadan hemen önceki pembe ışıltıdan dolayı gözlerini kısarak dışarıdaki yanıp sönen afiş tabelasının altında beliriyorlar. Arkalarında, ışıkları yanan sinema salonunun beyaz perdesinde, son bir kare bazen televizyonlara musallat olan, akla hayaletleri getiren o çift görüntüler gibi oynamaya devam ediyor: ancak ağız içine yerleştirilmiş bir kameranın çekmiş olabileceği, altın kaplamalı bir azı dişine sıkışan patlamış mısır kabuğunu çıkarmaya uğraşan çivit mavisi bir dilin büyütülmüş görüntüsü.

İşte bu görüntünün üzerinde, gecikmiş jenerik yazıları akmaya başlıyor: oyuncuların, yazarların, kameramanların, yardımcı yönetmenin, yönetmenin, yapımcının, kurgu editörlerinin, ses işçilerinin, müzik sorumlularının, makyaj uzmanlarının, ışıkçıların, askerlerin, subayların, generallerin, siyasetçilerin –binlerce kişilik bir kadro– işçilerin, öğrencilerin, köylülerin, seyircilerin, kurbanların, sakat bırakılanların, delirtilenlerin isimleri; ölenlerin sonsuz sayıda isimleri.

Sahipsizler

Kadının elleri kedilerle dalaşmaktan hep çizik içindeydi.

Erkekleri nereden buluyorsa oradan bulduğunu söylediği bir sokak köpeğini gezdirirken izlerdim onu.

Yıllar boyunca bütün sahipsiz sokak hayvanlarına evini açtı. Onları asla kafese koymadı; öylece hayatına girmelerine, sonra da çıkıp gitmelerine izin verdi. Köpekler, kediler, tavşanlar, kuşlar...

Sanki daima bir kuşu iyileştirmekle meşguldü. Nekahet dönemindeki güvercinler geri döner, onun kuru mısır serptiği kapı eşiğinin üzerindeki saçaklara tüneyip öterlerdi.

"Sığırcıklar asla yaşamıyor," derdi, "bir sığırcığı iyileştiremezsin."

Her yerde, bazıları süt lekeli, diğerleri ağzına kadar kirli yağmur suyuyla dolu çay tabakları olurdu. Yağmurun şifa veren güçlerine inanırdı o.

"Hiçbirisine isim koymam asla. Bir hayvanın ismini bilemeyiz ki. İsim bizim koklamak yerine kullandığımız şeydir."

Gece Kuşları

Karaltılar

Ara sokak yağmurda bir nehre dönüştü – suyun akıntısına kapılmış tangırdayan teneke kutuların ve suda buz kütleleri gibi yüzen kartonların olduğu bir nehir. Oğlan, şimşek çakınca küçük odasının duvarlarına yayılan aydınlığa uyanacak ve yağmur damlalarının garaj kapısının üzerinde parıldayan mavi bir ampulün metal başlığına teker teker çarpıp tıkırdamasını dinleyerek yatacaktı. Sonunda pencereye gidecek ve aşağı bakacaktı.

Mavi ampul yağmura mavimsi bir ışıltı katıyordu. Çürümüş su boruları, yerinden çıkmış fıskiyeler gibi gürül gürül su fışkırtıyordu. Su basmış katranlı çatılar yana yatar gibi görünüyor, yangın merdivenlerinin oluklarından şelaleler akıyordu.

Ara sokağın ağzında bir sokak lambası fırıl fırıl dönerek bir lağım giderinin girdabından aşağı doğru yavaşça gözden kayboldu. Sokak lambasının haresinin ötesinde ise, ismi ve numaraları sularda silinmiş bir sokakta, gölgeler amaçsızca hareket ediyordu yağmurda. Bu gece yakalarını yukarı kaldırmışlardı. Oğlan, ara sokağın ağzından geçtikleri sırada onları bir anlığına görebiliyordu. Onları göremediğinde bile varlıklarını sezinleyebiliyordu: karaltılar adını verdiği şekiller; oğlana öyle geliyordu ki,

sırf ne sebeple uyandırıldığını merak ederek yatmaya devam etsin diye, gecenin rüyalardan çalınan saatsiz zamanlarında uyandırıyordu onu etrafa gölgesi düşen gölgeler. Onların varlığını ne zaman fark ettiğini ya da onları ilk defa ne zaman *karaltılar* olarak düşündüğünü hatırlayamıyordu. Onları başka bir şey olarak düşünmemişti hiç, hayalet ya da ruh dememişti onlara. Karaltılar bile fazlasıyla musallat oluyordu ona.

Başkaları gölgelere kendince isimler vermişti. Alt kattaki, keman alıştırması yapan Ukraynalı çocuk, ölüleri kendinden uzak tutmak için kollarını haç şeklinde uzatarak uyurdu. Ara yolun karşısında, bodrum katındaki bir dairede, Porto Rikolu bir kız, yazı masasındaki Meryem Ana resmini cılızca ışıklandıran gece duası mumunun karşısında yalvarır gibi dua ederdi ve boşluğa açılan ızgaranın arkasındaki kömür ocağı kokusu bazen yavaş yavaş yok olarak yerini belli belirsiz bir gül kokusuna bırakırdı. Okula giderken çoraplarının içine bantladıkları bıçakları taşıyan çocuklar koruyucu meleklerine yer açmak için hâlâ yataklarının kenarında uyuyorlardı. Rimeli maske gibi süren ve bir yaz gecesi çatıdan atlayan liseli güzel Niña'yı gördüklerine yemin eden kızlar vardı. Niña o gece erkek arkadaşıyla, conga çalan ve onu görmek için askerden kaçan Choco'yla buluşmak üzere gizlice dışarı çıkmıştı. Conga davulu omzunda asılı olan Choco onu bir yangın merdiveninden yukarıya, eski bir şiltede yattığı çatıya çıkarmıştı. Melek tozu çektiler, Ay çatıdan bir adımda üzerine çıkılabilecek kadar yakın göründü gözlerine. Kızlar mehtaplı gecelerde müziğin onları uyandırdığını söylüyordu. Hiçbiri melodisini tekrardan mırıldanamasa da ritmini hepsinin tanıdığı bir şarkıydı bu. Ardından bir fantasma görürlerdi; saçları uçuşan ve bluzu dalgalana dalgalana açılan Niña, düşerek pencerelerinin önünden geçer ama öyle yavaş düşerdi ki, sokağa varması sonsuza dek sürebilirmiş gibi gelirdi.

Bir de güpegündüz görülen hayaletler vardı: acı acı gıcırdayan bileği taşını iterek ara yollardan geçen dilsiz bileyici; alt

üst edilmiş mahzenler ve çatı katlarından gelen karman çorman yüklerin altında gümbürdeyerek yalpalayan yük arabalarını çeken gözleri bağlı atları çamaşır ipinden kırbaçlarıyla güden seyyar satıcılar; bir ömür boyu uzattığı ve öne eğilmiş başından dökülerek önündeki kaldırımı süpüren pis ve gri saçlarının ağırlığından iki büklüm olmuşçasına beli bükük yürüyen kambur kadın.

Sokakların bir parçası gibi görünüyordu bunlar. Herhangi biri fark edecek olsa, ancak bakışlarını kaçırırdı; ama oğlan, zalim bir masaldan gelip sıradan dünyada el yordamıyla yollarını bulmaya çalışan sığınmacılara tanıklık ediyormuşçasına gizlice gözlerdi onları. Nereye kaybolduklarını, gece nerede uyuduklarını ve rüyalarında ne gördüklerini merak ederdi.

Gündüz hayaletleriyle kıyaslandığında, neredeyse görünmez gibiydi karaltılar; gecenin kamufle ettiği, gölgesi oldukları şeylerle bağlarını koparmış ve rüya görenlerden kaçıp kurtulmuş rüyalar gibi artık özgürce gezen gölgelerdi bunlar. Viyadüklerin sis saldığı ve rögar kapaklarından buharların yükseldiği gecelerde viyadüklerden çıkarlardı. Suların damladığı kapı aralıklarında durduklarında o kapı aralıklarını daha da karartırlardı. Birer gölge, artık duvarlarla desteklenmeyen ya da kaldırım boyunca iz bırakmayan gölgeler olarak açıklığa adım attıklarında, sokak lambaları ve dükkân tabelalarının ışıltısı arasından meyil alarak yağan yağmur sıvı elektrik gibi boncuk boncuk sıçrardı üzerlerinden. Onlara yaklaşan araba farları kıvrılarak etraflarından dolaşır; çakan şimşek hatlarını ortaya çıkarırdı. Oğlan onların sokak boyunca ilerlediklerini hissediyor ve uykusundan bu gece için mi çağrıldığını merak ediyordu. Karaltıların en sonunda ara sokağa çıkacağı, ışığı girdap halinde batmakta olan sokağın bekçisi lambayı geçip, penceresinin altında toplanarak gitarların ortasındaki ses delikleri gibi karanlığa açılan gözlerini, ağızlarını ve başlarını kaldırıp onun sıçrayan yağmurdan lekelenmiş cama yapıştırdığı yüzüne bakacakları gece bu gece miydi?

Sevgilim, bu öyle bir gece ki, akan suyla bezenmiş, iflah olmaz, milyonlarca noktadan sızdıran, yokluğunun yarattığı gölgenin biçiminde bir gece. Her çatlaktan sızıyor, her saçaktan damlıyor. Gece kuşlarının acı çığlığı, yerini sıçrayan yağmur sularına bırakmış. Yağmur damlaları sokak lambalarının tepesinden düşüyor. Her bir damla paramparça olan kendi mavi ampulünü içinde taşıyor.

Kahkaha

Uykusunda gülen bir kız tanırdım. Yalnızca bir yıldır Birleşik Devletler'deydi ve ben, yabancı olmasının böyle gülmesiyle bir ilgisi olup olmadığını merak ederdim. Gözleri kedilere daha çok uyacak, içinde altın benekler olan bir yeşildi ve hayatımda gördüğüm en uzun kirpiklerle çevriliydi. Işık doğru şekilde vurduğunda, kısmen indirdiği kirpiklerinin küçük gölgeleri yüzüne düşerdi. Henüz Amerikalı'ya benzemiyordu. Bir seferinde onu uyandırıp neyin bu kadar komik olduğunu sordum. Kafası karışmış ve biraz da utanmış gibiydi, ben de bir daha asla sormadım.

Liseyle üniversite arasındaki yaz çalıştığım dondurma fabrikasında tanışmıştık. Ciddi düşündüğüm ilk kızdı. Ciddi düşünmek için fazla genç hissediyordum; bu hissi gizli tutardım.

O da beni Tassos amcasından gizli tuttu.

Onu oraya getiren ve dondurma fabrikasındaki işini bulan amcasıydı. Çoğu yabancı olan diğer kadınlarla birlikte, paketleme hattında bir taşıma bandının önünde oturup hepsi çubuklu olan buzlu dondurmaları, çikolatalı dondurmaları, dışı buzlu dondurmaları ve dışı buzlu, içi sütlü dondurmaları buzluk kutularına koyardı. Günün sonunda elleri soğuktan kaskatı kesilmiş, parmakları da o gün hattan hangi aromalar geçtiyse o renklere bulanmış olurdu.

Amcası Tassos, Calumet Limanı açıklarındaki maden arama gemilerinde çalışıyordu. İki haftalık sürelerle denize açılır, sonra da peş peşe beş gün izinli olurdu. Amcasının eve döndüğü zamanlarda onu görebildiğim tek yer fabrikaydı. Hâlâ annem ve babamla yaşıyordum; onu götürecek kendi evim olmadığı için utanç duymaya başlamıştım. Tassos Amca mavnalarla limandan yeniden ayrıldığında –Petoskey civarında bir yerlerin açıklarına vardığında, sanki Mora Yarımadası kadar güvenli bir mesafeye ulaşmış gibi gelirdi– yeğeni de beni Halsted Sokağı'na bakan tek

odalı apartman dairesine gizlice sokardı.

Burası Belediye Başkanı Daley'nin, kampanya sırasında verdiği sözlere rağmen, yeni bir üniversiteye yer açmak için yıkmaya hazırlandığı eski bir mahalleydi. Fakat o yaz hayat her zaman olduğu gibi devam etti: tuhaf alfabelerle basılan günlük gazeteler; sokaklarda satılan fıstıklar, peynirler, kurutulmuş morinalar; limonlu buz tatlısı yapan fırındaki ezilmiş limonların kokusu; alt kattaki lokantadan yükselen Yunan müziği. Beni bir kere içeri aldı mı da ertesi sabaha kadar çıkmazdım, ama bazen, gecenin bir yarısı, karanlık oda kahkahalarla çınlarken kalkıp volta atmak zorunda kalırdım.

Her Şey

Adam, Joan'la evlendikten bir iki ay sonra, gecenin bir yarısı telefon çaldı. Telefon mutfaktaydı ve sanki karanlık dairenin bir ucundan öbür ucuna kadar alarm gibi çalıyordu. O saatte gelen telefonlardan hep korkmuştu. Bu telefonlar onun içindeki korkunç bir şey oldu korkusunu tetikliyordu ve yaşanan facia her ne olursa olsun, eğer telefona cevap vermezse sabaha silineceğine inanıyordu adeta. Fakat bu sefer telefonu açmak için hemen fırladı. Yeni eşinin cevap vermesini, sonra da hıçkırıklara boğulmasını dinlemektense haberi ilk ağızdan duymak daha iyiydi.

"Alo," derken sesinin sakin çıkması için uğraşıyordu.

"Malo. Bil bakalım ben kimim?"

"Kim olduğunu biliyorum."

"Bil bakalım ne oldu?"

"Pes ettim."

"MDA'yla uçuyorum."

"Ah."

"'Ekstazi' işte, bilirsin, 'Aşk Hapı'. Ne var? *Newsweek* okuyup gündeme ayak uydurmuyor musun?"

"Üyeliğim bitti."

"Vücutta bir coşku yaratıyor bu. Fena halde erotik. Öyle azdım ki...düz duvara tırmanıyorum."

"Arayıp bana haber vermen büyük incelik."

"Hafızayı da canlandırıyor. Hey, sana hâlâ biraz deli oluyorum. O duyduğum Joanie'nin sifonu çekmesi mi?"

"Evet."

"Muhtemelen telefondakinin kim olduğunu merak ediyordur."

"Aynen öyle."

"O yüzden benimle o komik, kasıntı sesle konuşuyorsun. Çok sessizsin. Adımı söylemiyorsun. Eskiden bu kadar kısa cevaplar veren türden bir adam değildin. Eh, en azından bir şey-

ler söyle."

"Ne gibi?"

"Mesela üzerinde ne var? Gofre kumaştan minik, sevimli pijamaların mı?"

"Bak, kapatmam lazım."

"Uçtukları zaman insanlarla onları sakinleştirecek şekilde konuşman gerekir. Burada korkunç bir belaya bulaşmış olabilirim. Mantar denediğimiz zamanı hatırlıyor musun? Cleopatra'ya dönüştüğümü söylediğin gece hani. Bunun doruk noktası olduğunu söylemiştin."

"Üniversitedeydik, Tanrı aşkına."

"Öyle bir şeyi bir kere daha denesem diye düşündüm, biliyor musun, Basie'nin 'April in Paris' albümünde bağırdıkları gibi –'Bir kez daha!'– eski günlerin anısına. O zamanlar kendimi daha çok seviyordum. Seni de daha çok seviyordum."

"Telefonu kapatan ben olmak istemiyorum, tamam mı?"

"Hiç istemedin ki zaten. Bil bakalım üzerimde ne var? Bil bakalım bu telefon hattının diğer ucunda nasıl görünüyorum? Dinle, telefonu vücuduma sürteceğim. Bakalım duyabilecek misin...bir şey duydun mu?"

"Hayır."

"Eh, kulağını ahizeye iyice yapıştırsana. Bunu duymadın mı? Kıllara sürtünüşü duymadın mı? Sence şu anda vücudumun hangi bölümüyle konuşuyorsun? Yumuşak ve nefesini hissettirecek bir şey söyle. Telefona sıcak nefesini üfle. Ahizeye doğru nefes alıp veren deli bir telefon sapığıymışsın gibi yap."

"Geç oldu. Yatıp uyuman lazım."

"Buraya gel."

"Yapamam."

"Bebeğim, beni görmeye gel. Ona arayanın lastiği patlayan bir arkadaşın olduğunu söyle."

"Yapamam."

"Bebeğim, ah bebeğim, bebeğim, bebeğim, bebeğim, bu ge-

ce sana öyle çok ihtiyacım var ki. Bebeğim, patlak lastiğimi tamir etmen lazım."

"Saat gecenin üçü."

"Lütfen. Beni yalvartma. Buraya gel...*her şeyi* yaparız."

"Benden başka kaç kişiyi aradın?"

"Tek bir kişiyi."

Vakit Öldürmek

İş görüşmeleri arasında Sanat Enstitüsü'nde dolanır, vakit öldürürdüm. Sanat Enstitüsü, Michigan Caddesi'nin park tarafında, istihdam bürolarının bulunduğu çok katlı iş hanlarının karşısındaydı. Tabloların arasında gezinmek insanı yatıştırıyordu. Pek çoğu bana eski dostlar gibi gelmeye başlamıştı. Onları ziyaret etmek, salaş bir restoranda soğumuş kahvenin başında oturup bir öğleden sonrayı daha yalnızca iş ilanlarını değil, aynı zamanda kahvelerine gömülmüş barda otururken asık suratlarıyla iş ilanlarını inceleyen diğer insanların yüzlerini de inceleyerek geçirmekten daha iyiydi. Artık yüzlerini her yerde görür olmuştum. İş ilanlarını silah gibi kuşanmış, kaldırımda sert adımlarla paldır küldür yürüyen, kapıyı fırsatın açmasını umut ederek her kapıyı çalan görünmez bir ordunun farkına varmıştım. Yoldaşlık teselliisinden yoksun bir orduydu bu. Bilinçsizce verilen selamlarını, üniformalarını, rütbelerini ve yalnızlık içinde yürütülen seferberliklerin yönetildiği ileri karakollarını (personel büroları, kafeler ve ankesörlü telefon kabinleri) tanıyıp ayırt etmeyi öğrenmiştim. Bir ayı aşkın bir süredir iş arıyordum ve artık çaresiz hissetmeye başlamıştım.

Sanat Enstitüsü benim harekat üssümdü. Oranın ankesörlü telefonları genelde boş olurdu, tuvaleti ise bir iş görüşmesine gitmek *üzere* yola koyulmadan önceki son dakika kontrolleri için birebir olan boy aynasıyla modern ve temizdi.

İş arayışındaki ilk birkaç hafta, Halk Kütüphanesi'nde takılmıştım. Sanat Enstitüsü'nün aksine kütüphaneye giriş ücretsizdi. Fakat işsiz geçirdiğim süre arttıkça, eski bir korku tekrar usulca içime sızdı: lise zamanlarından gelen bir his; çok geri kaldığım araştırma ödevleri için elim kolum not kâğıtlarıyla dolu bir halde Halk Kütüphanesi'ne gittiğim, ama sonunda etrafta dolanarak günü boşa harcamaktan başka bir şey yapamadığım kasvetli cumartesi günlerine dair bir anı. Liseye başlamamdan

önceki yaz, babamın lise yıllarımda bir nebze de olsa yönelebileceğim genel bir hedef olması ve onun bana taktığı isme (Hayalperest) benzer biri olmamam için bir haftayı kütüphanede meslekleri ve başarılı kodamanların biyografilerini araştırarak geçirmem için ısrar ettiğini hatırladım. Ardından, babamın istediğini yapmak yerine kütüphaneye gidiyormuş gibi yapıp, bana verdiği parayı da sinemalarda ve plak dükkânlarında harcadığım aklıma geldi. Şimdi ise onun vahim tahminleri gerçekleşiyor gibi görünüyordu. Param tükeniyordu; iş bulamıyordum. Bir hafta kütüphanede takıldıktan sonra, sahip oldukları eşyaları çantalarda taşıyan ya da hepsini üst üste giyen, kütüphane rafları arasında yaşıyormuş gibi görünen aynı müdavim grubunu ayırt etmeye başladım. Çok geçmeden, bana göz kırpmaya başlamalarını, görmezden gelmeye çalışacağım gizli şekillerde selamlamalarını bekler hâle geldim.

Halk Kütüphanesi'ndeki ankesörlü telefon kabinleri hep dolu olurdu. Eskilikten dökülen tuvaletlerde sular çatlak yer mozaiklerinde birikintiler oluşturur ve içeride sigara içen, bazen de kıyafetlerini tıkalı lavabolarda yıkayan evsizler takılırdı. En güneşli günlerde bile mermer koridorların ve merdivenlerin gri, kasvetli göründüğünü fark etmeye başladım. Yeşil gölgeli masa lambalarının ışıltısının hâkim olduğu okuma odaları eski tren istasyonları kadar köhne görünüyordu. Küflü kâğıt hamuru, parmaklardan yıpranmış kumaş kitap kapağı, aşırı bir matbuat kokardı. Pencerenin dışında, ötüp duran güvercinler üzeri tabaka hâlinde pislenmiş taş saçak boyunca bir ileri bir geri gezinirken, uzun okuma masalarında, yerinden yurdundan edilmiş ve ellerinde ne varsa alınmış insanların devasa ciltlerin başında pineklediklerini ya da sanki Marx ve Engels'in, Spengler'in, Tolstoy'un, Schopenhauer'ın külliyatlarıyla münakaşaya girmiş gibi kendi kendilerine yüksek sesle kitap okuduklarını görebiliyordum.

Sanat Enstitüsü ise aksine ışıkla dolup taşıyor gibi görünü-

yordu; üstelik bu yalnızca tavan pencerelerinden ya da doğrudan tablolara doğrultulan lambalardan yayılan ışıktan ibaret değildi. Tabloların kendileri de, meşe ve akçaağaçlar nasıl sonbaharda alev almış gibi görünürse işte öyle içten gelen bir ışık yayıyordu. Gözde ressamlarım Empresyonistlerdi. Asla iş bulamayacakmışım gibi gelen, çaresiz hissettiğim günlerde onların tablolarının karşısında dikilir ve uzun uzun, bana neredeyse onların dünyasına adım atabilirmişim gibi gelmeye, gözlerimi kapatıp açsam kendimi Van Gogh'un *Arles'teki Yatak Odası*'nda, kırmızı yatak örtüsünün altında uyanırken bulurmuşum gibi hissetmeye başlayana dek bakardım. Gözlerimi soluk ışıklarla aydınlanan bir odada açar, Degas'ın yanımda uyumuş olan dansçılarından birini iç gömleğini çıkarıp bir kenara atmış, sabah banyosuna girerken bulurdum. Bazen de bir uyanıp bakardım ki, *La Grande Jatte*'taki adada, nehir boyundaki kalabalıktan biri olarak, o hatları keskin gölgelerden geçerek dertsiz tasasız gezip dolaşmaya başlamışım. Başka bir yerde olmak, iş içinde kalmış *Saint-Lazare* istasyonunda Normandiya trenine binmeyi bekleyen bulanık bir karartı olmak istiyordum; beni hayatımdan çıkarıp uzaklaştıracak bir bilet istiyordum, pencereleri kış tarlalarındaki tahıl yığınlarından oluşan bir manzaranın yanından hızla geçen bir trene binmek istiyordum. Beni *Saint-Adresse* plajında balıkçı teknelerinin kuma çekildiği ve teleskoplu bir adamla yanındaki kızının denize baktığı yere veya rüzgârın falez yolu boyunca şiddetle estiği, beyaz yelkenler, boyları yüksekliğinde beyaz tepeli dalgalar arasında, mavi-yeşil denizde ine çıka ilerlerken, bir kadının turuncu bir güneş şemsiyesi açtığı *Pourville*'e götürebilirdi.

Yine de, tablolar arasında yaptığım yürüyüşü her seferinde Edward Hopper'ın *Gece Kuşları*'ndaki lokantanın önünde dikilerek sonlandırırdım. Belki de diğer tabloların parlaklığını dengelemek için onun karanlığına ihtiyaç duyuyordum. Hopper'ın tablosunda vakit geceydi; lokanta, şehrin o karanlık köşesini tek

başına yayması zor gibi görünen güçlü sert bir ışıkla aydınlatıyordu. Üç müşteri tezgahta bir şeyin başlamasından ziyade sona ermesini bekler gibi oturuyordu ve biliyordum ki gözlerimi açtığımda kendimi de orada beklerken bulmam işten bile değildi.

Uykusuzluk

Uykusuzluk çekenlerin kendilerini er ya da geç oraya gider bulduğu, bütün gece açık bir lokanta var. Kışın, kar kaldırımların kenarlarında biriktiğinde, çiğnenmiş karların kapladığı kavşakları ardı ardına geçerek ilerlerler ta ki ayakkabılarına tam uyan ve onlara lokantanın yolunu gösteren ayak izlerine rast gelene dek. Böyle yaz akşamlarında, lokantanın bulunduğu ışıklandırılmış köşe, gerisi karanlık olan mahallesine pervaneler gibi çeker onları.

Şehrin dört bir yanından ve ötesinden gelirler. Ohio, Iowa ve Indiana'nın çiftlik kasabalarından yola çıkıp karanlık çayırları geçer, metruk tren istasyonlarına ve otobüs terminallerine ulaştıktan sonra da, evlerini sanki burayı bulmak üzere terk etmişler gibi, o aydınlık köşeye doğru ilerlerler: hiçbir soru sormayan ve asla kapanmayan bir lokanta, bir fincan kahve fiyatına bir süre oturulacak bir yer.

Nikel kaplı iki kahve kazanının boyuna bakılırsa, lokanta epey fazla kahve servisi yapıyor olmalı. Yine de şu anda ıssız görünüyor; barın bir ucunda oturmuş geceyi uzattıkça uzatan bir çift, bir fincanı durulamak üzere eğilen sarışın tezgâhtar Ray ve sırtı pencereye dönük, tek başına oturan şapkalı bir adam var yalnızca. Burası asla kalabalıklaşmıyor. Gelip gidiyorlar. Gece vardiyasında çalışanlar, taksi şoförleri, sarhoşlar, bazen bir polis, çoğunlukla yalnız takılanlar... Kapıdan kimin gireceğini tahmin etmek mümkün değil.

Bu akşamın erken saatlerinde, bar taburelerinin büyük çoğunluğu kapılmışken, topuklu ayakkabıları yazlık elbisesiyle bir kadın lokantanın dışarıda durdu ve birini arıyormuş gibi camdan içeri bakarak dikildi. En azından başta, yalnızca vitrin camında makyajını düzeltmek için durakladığı anlaşılana kadar, öyle görünüyordu. Barda çoğunlukla erkekler vardı ve kadın bir tarağı saçından geçirirken izlemiyormuş gibi yaptılar. Kadın on-

ların varlığından öyle habersiz görünüyordu ki, onu izlemek bir kadını kendi yatak odasındaki aynanın karşısında gözetlemek gibi olurdu. Yine de, dik dik bakmasalar da, camın diğer tarafındaki erkekler onu çözmeye çalıştı; kendisini kim için daha da güzelleştirmek üzere durduğunu ya da az önce biriyle vakit geçirmişken şimdi de başka birinin yanına dönüp dönmediğini merak ettiler. Pencereden geriye bir adım attığında, sürdüğü rujun yansıması camın üzerinde, bir öpücüğün hayali gibi asılı kalmış göründü. Lokantadaki erkekler bunu da görmemiş gibi yaptılar; oysa cama yansıyan öpücüğün kendine has mucizeviliği, bir mahalle kilisesindeki alçıdan Meryem Ana'nın yanaklarından dökülen, insanların görmek için sokağa taşan kalabalıklar oluşturduğu o gözyaşlarından aşağı kalmazdı. Kadın lokanta ışığının ulaşmadığı tarafa çekildi ve gölgeli pencerelerle dolu bir sokaktan aşağı gözden kayboldu. Bir süre sonra, cama yansıyan öpücük de, kim bilir nereye doğru, gözden kayboldu; öylece karanlığa karıştı ya da belki birkaç sokak ötede, Choco adında, keder bir uyuşturucuymuşçasına kederden zihni bulanmış bir asker kaçağının, gidecek başka yeri olmadığı için conga davuluyla birlikte içine sığındığı köşedeki bir telefon kulübesinin camında yeniden belirdi. Oğlan bir kâhinin aramasını bekler gibi trans halinde oturuyor; isimlerin sprey boyalarla, rujlarla yazılmış baş harfleri ve kaş kalemleriyle yazılmış telefon numaraları arasında cam kapıdaki öpücüğü fark etmiyor. Oğlan telefon kulübesine vurmaya başladığında, ayası kırık camda kanlı bir el izine dönüşüyor ve öpücük de tekrar kayboluyor. Belki de öpücük şehri geçip, bir metronun treninin bulanık penceresinde veya kırmızı ışıkta geçip siyah camdan bir bulvarda ilerleyen bir taksinin camında yoluna devam ediyor...

Barın ucundaki, geceyi uzatan o çift buraya daha önce de gelmiş. Sevgili gibi yan yana oturuyorlar, ama yine de aralarında görenlerin yabancı zannedebilecekleri kadar mesafeli bir hava var. Bu birbirlerine dönük oturmak yerine karşıya bakmaların-

dan ya da barın üzerindeki ellerinin birbirine değmemesinden olabilir; fakat bunun sorumlusu kayıtsızlık değil, tutku. Bu gece, bu geç saatte, içlerinde bir boşluk hissederek, onları uyanık tutan karşılıklı saplantı yüzünden biraz tükenmiş halde içeri girdiler. Paylaştıkları uykusuzluk, arzunun uykusuzluğu. Terk edilmiş sokaklardan geçerek buraya yürürken, gölgeler içinde pencerelerle dolu bu mahallenin bir aydan yoksun olduğunu fark ettiler ve bunun üzerine kendi aralarında bir ay oluşturmaya başladılar: beyaz bilardo topu kadar sağlam; yarı saydam ve üzeri ince çin porselenlerindeki gibi incecik çatlaklarla örülü; kurutucuda paldır küldür dönüp duran bir sutyenin dalgalı, iyice ağartılmış beyazlığında. Şimdi, kadının kollarını fazla çıplak gösteren ve elbisesini koyu pembeden somona, somondan adı konmamış kırmızı tonlarına parıldatan bir floresanın altında, sessizliğe gömülmüşler. Adam sigara içiyor. Kadın ise birlikte yine böyle oturup vakit öldürdükleri başka bir mekânın kibrit kutusunu inceleyerek hayallere dalmış.

Ray'e gelince, o kadar uzun zamandır burada çalışıyor ki artık dekorun bir parçası gibi olmuş. Üniformasının beyazı ışıklandırmanın şiddetini artırıyor. Kahve makinelerini pırıl pırıl, barı da tertemiz tutuyor. Sarışın kafasına kondurduğu beyaz kâğıttan başlığın arsız havası onu çocuk gibi gösteriyor, ama yaşı insanların sandığından daha büyük; dost canlısı olsa da müşterileri kadar yalnız biri. Geceleri çalışmak ona uykusuzluğa karşı muafiyet sağlıyor gibi görünebilir, ama işi olsun ya da olmasın, o da işte diğerleri gibi burada, uyanık. Gündüz neler yaptığını kimse kesin olarak bilmiyor. O gölgeler içindeki, karanlık üst kat pencerelerinden birinin ardında gözden kayboluyor, panjuru çekiyor ve doğan güneş altın rengi ışıklarıyla panjurun üzerine çullanıyor. Trafiğin dur durak bilmeyen sesi sokaktan ona kadar ulaşıyor. Bu belki de uykusuzluktan başka bir şeydir: çocukların ışığı yeniden yaratmış gibi bağırmalarını dinleyerek uzanmak; rüya görmeye çalışmak, ama sonunda yalnızca

bir şeyler hatırlamayı başarmak; yapış yapış olmuş pis nevresimlerin içinde kıpırdanıp durur ve terlerken, bir maçtan gelen uğultuların yerini bir sineğin (gölgesi panjur ve pencere camı arasında devasa boyutlara ulaşırken, istasyonlar arasındaki boş frekanslar gibi vızıldayan bir sineğin) vızıltısına bırakması. Bir adamın ilaç şişesinden çıkan pamukla kulaklarını tıkaması, gözlerini uyku gözlüğüyle kapatması, küflü bir yastığı kafasına bastırarak bir gün daha sona ersin ki yeni bir geceye uyanayım diye dua etmesi uykusuzluk mudur?

Sırtı pencereye dönük olan adam, Cava kahvesiyle dolu kupasından yavaş yavaş içerek uzun süredir orada oturuyor. Bir fincanı durulamak için öne eğilen Ray onun olduğu tarafa bakmaktan kaçınıyor. Adamın şapkasının yüzünü gölgede bırakışında, bir darbe daha almak üzere kendini hazırlamış gibi kambur duran omuzlarında, kahvesini derin derin süzen gözlerinde insanın sohbet etme cesaretini kıran bir şeyler var. Bir kiralık katille havadan sudan sohbet etmeye çalışmak gibi olurdu bu. Ayrıca, adam kendi kendine mırıldanıyor, ağzı yutulmayacak kadar acı bir şey çiğnermiş gibi hareket ediyor. Kadınları düşünüyorsa, onu aldattıkları bütün o zamanları sayıyor olmalı. İşi düşünüyorsa, işinizi elinizden aldıklarını söylemenin acımasız şekillerini bir araya getiriyordur: *kovuldun, atıldın, çıkarıldın, işine son verildi.* "İşini kaybetti" lafındaki *kaybetmek* kelimesi üzerinde duruyor. *Kaybetti...* Her günün orta yerinde, sekiz saat boyunca dökülen onca ter kaybolabilirmiş gibi. Eğer elinden alındıysa buna neden *kaybetmek* densin ki? *Kaybetmek* bir yalan ve böyle yalanlar olmasa, sokaklar suikastçılarla dolup taşardı. Fakat sonu gelmez sayımları, yalanlar ve haksızlıklardan oluşan listeleri, tek tek yoklamasını yaptığı ihanetleri, hepsini toplayınca uykusuzluk dışında bir sonuca ulaşmıyor. Uykusuzluk, şimdilik, yalnızca kendi kendisiyle gördüğü özel bir hesap; her gece kendi ihanetlerini, başarısızlık, şanssızlık, çaresizlik yüzünden kendi işlediği ufak tefek kabahatleri sayma vakti. Hem uykusuzluk ay-

nı zamanda adı konulmamış, çok daha karanlık suçların da tehdidi demek. Adam, hava kardıktan sonra, bunu kalbinin yanında bir silah gibi gizlenmiş halde taşıyor.

Son olarak da... Barın üzerinde, boş bir taburenin karşısında duran boş su bardağı takımına ne demeli? Yanında hiç bahşiş yok. Orada oturup yalnızca su isteyen kişiye Ray dışında herhangi birinin dikkat ettiğinden değil tabii. Bir uyurgezerin lokantaya girdiğini yalnızca Ray anında fark etti. Ara sıra gelirler; Ray de onların alışkanlıklarını, yani su dışında hiçbir şey istemediklerini ve asla bahşiş bırakmadıklarını fark etmeyi öğrenmiş. Ray başta yalnızca istediklerini getirirdi, ama şimdilerde bazen onlara müesseseden kahve ısmarlıyor. Bunu kibarlıktan mı yoksa zalimlikten mi yaptığından kendisi bile emin değil. Bunun kibarlık olduğunu, sokaklarda uyuya uyuya gezen kişi kendisi olsa, yardım etmeye çalışan herkese minnettar olacağını düşünmek istiyor. Fakat Ray emin değil. Uyurgezerlere müdahale etmenin tehlikeli olabileceğini, ruhlarının bedenlerinden ayrılabileceğini duymuş ve bu yüzden Ray her seferinde buharı tüten kahvenin dudaklarına ilk kez değdiği ve uyandıkları o an için kendini hazırlar.

Uyurgezerin gözleri titreşerek açılıyor. Ne olduğunu ya da hatta uyanık olup olmadığını bile idrak edemiyormuş gibi telaşla etrafına bakınıyor. Kahve dudaklarını nasıl haşladıysa, floresan lamba da işte öyle gözbebeklerini yakıyor. Lokanta, sönmeyi reddeden bir flaş ampulünün gözleri kör eden patlamasında donup kalmış gibi görünüyor; bazı rüyaların aydınlığı kadar şiddetli, geceyle çevrelendiği için daha parlak görünen bir ışık bu. Uyurgezer insanı felç eden o ışıkta, transa girmişçesine dümdüz karşıya bakan, şahinleri andıran, bembeyaz olmuş yüzleriyle barın diğer ucundaki sevgilileri; bir fincanı kanıt imha edermişçesine tezgahın altına daldırma anında yakalanarak bakışlarını kaçıran Ray'i; yüzüne gölge düşüren şapkasıyla, kendi kendine mırıldanan kiralık katili görüyor. Her ne kadar sersemlemiş

olsa da, uyurgezer lokantanın yaydığı felç duygusunun, kendisi de oraya aitmiş gibi, onu içine çektiğini hissedebiliyor. Kendini iterek yarım bir dönüşle bardan uzaklaşıyor, taburesinden kalkıyor ve hiç bahşiş bırakmadan, sendeleyerek kapıya ilerliyor. Kapıyı dışarı ittiğinde ise bir şey onu tümüyle uyandırıyor; belki gece havası, hamburger köftesinin ızgaraya çarpma sesi ya da ruhunun gölgelerin arasından ona geri dönmesidir. Lokantanın dışında, kendisini çevreleyen ruhun sınırları içinde duruyor ve ne taraftan geldiğini, nereye gideceğini merak ederek karanlık pencerelerden oluşan bir sokaktan aşağı bakıyor. Lokantanın neredeyse fosforlu ışıltısında, ıssız sokak Ay'daki bir kaldırımı andırıyor. Çatıların üzerinde, barın ucundaki sevgililerin arkalarında bıraktığı Ay'ı görebiliyor: Artık yepyeni görünmüyor; etrafı lokantanınkiyle aynı haleyle çevrili halde, bir köpek gibi sadakatle onların yeniden dışarı çıkmalarını bekliyor. Onların yokluğunda, takılıp kalmış bir trafik lambasının bir taksinin dikiz aynasından görünen ışığı gibi küçülerek evrelerden geçmiş. Şimdi bir hilalden de, bulanık sedef bir başparmak izinden de küçük; yalnızca bir fincan sütsüz kahvenin yüzeyindeki neon parıltısı gibi titrek bir ışıktan ibaret. Kahvenin acı tadı hâlâ dilini yakıyor. Lokantada aldığı tek yudum, içini kafeinin sağladığı dayanıklılıkla doldurup onu canlandırmış, derdini uyurgezerlikten uykusuzluğa döndürmüş gibi sinirlerinin oynadığını ve kalbinin hızlı hızlı atmaya başladığını hissedebiliyor. Lokantanın yukarılarından, gökyüzünde bir yerlerden tek bir gece kuşunun acı çığlığını duyuyor ve birdenbire mutlu oluyor. Uyuyanların terk ettiği karanlıkta, havada süzülen o kuş gibi öylece uyanık olmak; ışıklandırılmış köşeden uzağa, uyuyanların ona bıraktığı boş, sessiz sokaklardan inerek, karanlık pencerelerin yanından ıslık çalarak geçmek, nereye gittiğinden emin olmadan ve bunu öğrenmeye hiç acelesi olmadan yürümek ona yetiyor. Vakit gecenin yarısı ve ertesi güne daha yüz elli milyon kilometre varmış gibi geliyor.

Altın Sahil

Otuz yedinci kattaki bir otel odasında aynı anda uyanıyorlar. İkisi de saatin kaç olduğundan emin değil, hâlâ biraz sarhoşlar, aralarında büyüyen sessizlik yüzünden biraz hissizler.

"Gökyüzüne bak! Işığa bak!" diye haykırıyor kadın.

Adam bunu çoktan görmüş – nasıl görmez ki? Devasa yatak, pencerelerle kaplı bir duvara bakıyor. Perdeleri açık bırakmışlar. Pencere kaplı duvar şimdi gökyüzünden bir duvara benziyor; rengi neredeyse çivit mavisi, aralarına ise değerli bir mineralin yeni keşfedilmiş damarları açığa çıkarılmışçasına renkli pırıltılar serpiştirilmiş. Henüz şafak sökmemiş. Derece derece azalsa da hâlâ gece, ama bir kobalt aynadaki camın gerisinde kalan gümüş renk gibi, ışık saçan ertesi günü çoktan arkasına almış bir gece bu.

Adam, sürüklendikleri bu altın sahilin cam kayalıklarını oluşturarak yükselen ve etraflarını saran tüm binaların camlarında gökyüzünün yansımasını görebiliyor. Her şehrin böyle köşeleri olduğunu biliyor ve hiçbirine güvenmiyor. Ne kadar gerçekçi bir biçimde zarif görünürse görünsünler, buraların birer yanılsama olduklarını düşünüyor; gerçek-bir-yer-olmayan yerler olarak şehirlerin hakiki hayatından çıkarılmış, yansımaların aydınlatılmış pislikler gibi nehrin yüzeyinde yüzen alanlar. Yeniyetmelik çağındayken bir arkadaşıyla birlikte gecelerini büyüdükleri şehirdeki altın sahili keşfederek geçirmelerini, o yere karşı hissettikleri huşu ve küçümseme karışımı duyguyu hatırlıyor.

Artık altın sahillerden üstün olduğunu hissetmiyor. Kendisi gibi uyuyanlardan kaçının onun şu an yaptığı gibi doğrulup oturduğunu; yüksek binaların üst katlarındaki şu muazzam pencerelerdeki, şu devler için yapılmış ve şehrin ışıldayan ufkunu kuşatmak üzere ölçeklendirilmiş pencerelerdeki perdelerin ardındaki odalardan sessizce dışarı baktığını merak ediyor. Hâlâ

huzur içinde uyuyanlara hem imreniyor hem de bu zamana kadar gördüğü şafakların hepsinden daha unutulmaz olacağını şimdiden bildiği bu adı konmamış, erken vakitlerin gökyüzünü kaçırdıkları için onlara acıyor. Geleceğin bu iki duygudan hangisini daha haklı çıkaracağını merak ediyor. Bir seferinde, sevgili olmalarından kısa süre sonra, kadın ona, "Seninle tanışmak başıma gelen en talihli şey mi yoksa en talihsiz mi emin değilim," demişti.

Adam gülmüştü.

"Şaka yapmıyordum," dedi kadın.

"Biliyorum," dedi adam. "Seninle tanışmak hakkında düşündüklerimin aynısı olduğu için gülüyorum sadece."

"Gördün mü? Belki de kader olduğunda böyle oluyordur bu. Biri hep diğerinin hissettiğini hissediyordur, hem de aynı anda, onunla birlikte." O da güldü.

"Bir tür duygusal telepati, ha?"

"'Duygusal' deyince kulağa fazlasıyla salgısal bir şeymiş gibi geliyor," dedi kadın, gözlerini devirerek. Aralarında ikisine özel şakalarda kullandığı o muzip tonda konuşuyordu. "Salgı bezlerindeki bir şeyden bahsetmiyorum ben; yıldızlardaki bir şeyden bahsediyorum."

Şimdi, yatakta adamın yanında, "Neden bunu birlikte görmemiz gerekiyordu ki?" diye fısıldıyor. Merhametsiz bir şekilde söylenmiyor bu söz. Adam onun ne demek istediğini anlıyor. Bu umulmadık gökyüzünü yalnızca birbirlerinden dolayı gördüklerini kastediyor; bunun ikisi arasında hatırlanacak fazladan bir şey olduğunu anlatmak istiyor. Adam da buna cevap vermesi gerekmediğini, bunun yalnızca kadının kendi kendine konuşmasına kulak misafiri olmaya benzediğini biliyor. Neredeyse kendisi artık orada değilmiş gibi; kadın bilinmeyen bir saatte, bir altın sahilin kenarında tek başına uyanmış gibi...

Ulaştırma

Bir öpücük şehri baştan başa kat ediyor: Camdan bir tramvaya biniyor, tramvay; hayaletimsi –üstü kadının çocukluğunda parke taşlarıyla kaplanmış– bir raya mavi elektrik kıvılcımları yağdırıyor, kadınla annesi eskiden şehir merkezine inmek için kullanırlardı o hattı.

Bir öpücük şehri geçiyor, bir lobinin kapısında döne döne yağmurlu bir geceye çıkıyor, siyah camdan bir bulvarda bir taksi yakalıyor ve kırmızı ışıkta geçerek, cam sileceklerinin açık kanatları arkasında gözden kayboluyor.

Yağmur, karanlığın içinden renksiz bir şekilde kıvrıla kıvrıla iniyor, dokunduğu her şeyi karartıyor, parlatıyor.

Kadının öpücüğü şehri geçiyor, yeraltı dünyasından geçen bir kanal gibi bu ıssız saatte aşağı inen bir metro tüneline giriyor. Orası zamansız bir yer; gezegen sokağın altında sanki dönmeyi bırakmışçasına orada vakit hep gece. İstasyonun girişinde askerden kaçmış ve artık gidecek hiçbir yeri olmayan bir çocuk dikiliyor: parka giymiş, davulunu çalan genç bir conga davulcusu, yani bir *congacero*. Yatma vakti geçmiş olan güvercinleri uyutmamış, onlara mambo yaptırıyor. Bozuk paralarla dolu şapkasını kaldırımın üzerinde unutup gidiyor ve davulunun tak taklarının temposuyla kendisini aşağı indiren bir asansöre biniyor. *Congacero*, davulunu ne kadar şevkle çalarsa asansör de onu o kadar derine götürüyor. Asansöre rumba, cha-cha-cha, *guanguanco* yaptırıyor ve en sonunda da, ele geçirilmiş, yeniden kendi içine dönmeyi başaramayan asansör cıva gibi akıp giden bir merdivene, ışıl ışıl parlayan bir şelaleye, sürünerek uyku krallığı boyunca ilerleyen bir anakondaya dönüşüyor. Onu uykudan daha derinlere, rüyalardan daha derinlere, kâbuslardan, uyuşturucu müptelalarının uyuklamalarından, komalardan daha derinlere taşıyacak; ta ki çocuk, ruhları hâlâ bedenlerinin şeklinde olan yeni ölmüşlerin, bir sonraki varış noktalarına götürülmeyi

bekleyerek şaşkına dönmüş halde amaçsızca dolandığı platforma adım atana dek.

Bir yabancının şehirde yol tarifi istemesi gibi, "Buranın bir sorumlusu var mı?" diye soruyor *congacero*. Ruh güruhuna rağmen, sesi boşlukta gibi yankılanıyor. Şimdi, bu yeri hangi hayalet yönetiyorsa onu çağırmak için davulunu çalıyor; bu öyle etkili bir ritim ki, ritim duygusundan yoksun ölüler kendi kalplerinin de eşlik ettiğini yeniden hissediyormuşçasına sallanmaya başlıyor.

Congacero, davulunu çalarken bir yandan bir terane tutturuyor: "*Iku la tigwa un bai bai.*" Bunlar, ona öğretildiği üzere, *iku*'yu, yani onun için aracılık edebilecek olan ölmüş atalarını çağıracak, çok eski bir dile ait sihirli sözler. Fakat aldığı tek yanıt, davulunun bölüp durduğu derin sessizlik oluyor.

Bulmak için buraya kadar indiği kadını kaybetmek ona sonsuzluğun bir mevcudiyet değil, yokluk olduğunu öğretti. Davulu sessizliğe şekil vererek ondan zaman yaratıyor, böylelikle gösterilecek zamanın hiç olmadığı bir yerde zamanı gösteriyor. Zaman onun şarkısı ve gücü. Tünellerden gelen hava akımları onun etrafında girdap yaparak dönüyor. İnsanın iliklerine işleyen rutubete rağmen terlemeye başlamış. Burada ter de gözyaşı kadar imkânsız, ama, gözlerini kapatmış bir halde ellerini neredeyse görünmez kılan bir hızla çaldığı davulun derisinin üzerine ter damlaları düşüyor.

Ölüler kukla gibi sarsak hareketlerle dans ederek sıralanıyorlar, ama *congacero* fark etmiyor. Mesainin başlaması ve bitmesine yakın saatlerdeki yoğun kalabalığın bir sokak müzisyeninin önünden geçip gitmesi gibi akın halinde etrafından aktılar; kendini çetrefilli ritimlerine öyle kaptırmış bir müzisyen ki bu, sokağı ve, daha da kötüsü, insanın sokak hissini kaybetmesinin ne kadar tehlikeli olabileceğini unutmuş. Kendi davul çalışının etkisine kapılmış, içi unutkanlıkla dolmuş. Davulunu bu yeri hangi hayalet yönetiyorsa ona yakarmak için çalmayı unutmuş.

Iku için davul çalmayı unutmuş. Çaldığı müziği deniz salyangozlarının kutsal kabuklarından yapılan kolyesini parkasının altında, asker künyeleriyle iç içe geçmiş halde taktığı ve himayesi altında olduğu azizi ve koruyucusu Elleggua'ya ithaf etmeyi unutmuş.

Aslında davulunu Kapıların ve Kavşakların Efendisi, hilebaz Elleggua için çalıyor olması lazım. Onun yerine kaybettiği aşkı için, efsanelerin anlattığına göre dur durak bilmeden düşen kız için çalıyor şu anda. Kızın parfümlü siyah naylon çoraplarından biri, saç bandı gibi oğlanın kafasına bağlanmış. Oğlan ona duyduğu hasretin kedere dönüşmesine müsaade etmeyi reddetmiş. Onun için ilmek ilmek örerek oluşturduğu ritim daha önce hiç çalınmamış: terleyen vücutlarının birbirine çarparken çıkardığı sesleri çağrıştıran, parmak uçlarıyla avuçların davul derisine hızla vurması ve sertçe çarpmasıyla yükselen bir ritim. Bu ritmin gelgitleri bir melodinin kıvraklığına benziyor.

Tüneller, oğlanın davul şarkısının sesini güçlendiriyor. Şarkının yankısı, sanki uzaklardaki biri nihayet karşılık veriyormuş gibi gecikmeli olarak geri dönüyor. Oğlanın conga'sı kendi yankılarıyla cevap veriyor. Devinimden dolayı flu görünen elleri daha da hızlı vuruyor ve yankılar çoğalıyor; önce kutsal *bata* davulcularından bir üçlüye, sonra da bir davulcu kıtasına dönüşüyor. Oğlan, kızı arayıp bulsunlar diye davulcu kıtasını sağa sola gönderiyor. Onların çılgın bir coşkuyla çaldıkları davullar, sanki zaman yer altında kan gibi pompalanıp gürül gürül akıyormuşçasına bütün tünellerin içinden aksediyor ve, en sonunda, hâlâ şaşkın durumdaki kız, çağrıldığı gölgelerin arasından çıkıyor.

Oğlan yol göstererek onu yer altından çıkarıyor. Kız, oğlanın conga'sının her vuruşunu, karmaşık bir dans adımının ayak izlerini tekrarlar gibi izliyor. Ritme eşlik ederek yürüyüşleri, onları kalçaları yönlendiriyormuş gibi bir izlenim yaratıyor. Ölüm kızın güzelliğini bozmamış, ama kız gençliğini bir maske gibi

takmış. Maskenin altında gözleri donuk görünüyor; bu hala yeni, benlikten bütünüyle yoksun durumuna kendini tamamıyla kaptırmış gibi ruhunun derinliklerine bakıyor. Oğlanın onu hiç görmediği kadar dingin ve sessiz. Oğlan, *Sana daha şimdiden ne yapmışlar?* diye bağırmak istiyor, ama hiçbir şey söylemiyor. Ona bir kez baktı ya, gün ışığı ve somut maddelerin dünyasına (boş bir arsanın enkazından filizlenmekte diretmiş bir fidanın üstünde serçelerin cıvıldadığı ve yegâne gölgelerin meyve ve çiçek tezgâhlarının üzerine açılmış yeşil tentelerinkiler olduğu bir dünyaya) döndükleri ana dek ona tekrar bakamaz.

Kız topuklu ayakkabılarla bile öyle zahmetsizce süzülüyor ki ayak sesleri, sıçanların telaşla kaçışma seslerinden daha alçak. Yine de oğlan takip ettiğinden emin olmak üzere dönüp ona bakamıyor, belki de kızın ölümden feragat etmesi ona her adımda daha korkutucu bir güzellik kattığı için. Belki de dikkatini çaldığı ritmin sürekli, ısrarlı hâkimiyetinden başka yöne çekeceğinden korktuğu için gözlerini, onun kendi derinliklerine bakan gözleriyle buluşturmaya cesaret edemiyor. Eğer oğlanın zamanı burada, sonsuzluğun sınırları içinde alıkoyma gücüne olan inancı sarsılır ve ritmi bir anlığına bile aksarsa, ikisi de kaybolup gidecek.

İçinden, ona yalnızca ışığı düşün, minik güvercin, demek geçiyor. Az önce uyanmışsın ve öğle vakti bir güneşliği yavaşça çekerek açıyormuşsun gibi hafızanı aç. Seni ilk kez, bir kapı aralığında durduğun sırada, gün ışığı elbisenin içinden akın akın geçip bacaklarını, iç çamaşırlarının dantel işlemelerini aydınlatırken gördüğüm anki kişiliğine geri döneceksin. Gözlerimin özel bir gücü varmış gibi göğüslerinin gölgelerini güpegündüz görebiliyordum, demek istiyor içinden ona.

Fakat tünellerin bir araya geldiği noktaya, metro raylarının kanalizasyonla birbirine bağlandığı metal ve balçık kavşağına ulaştıklarında oğlan duruyor. Hâlâ davul çalarak ama bunun dışında hareket etmeden, obrukların dibi gördüğü ve kör

kuyuların, terk edilmiş maden kuyularının, yer altı mağaralarının kesiştiği, sonra da bambaşka yönlere doğru kendi yoluna devam ettiği bağlantı noktasında dikiliyor. Koridorlar karanlık; derin yarıklara, ve kara kanyonlara dökülen, yer altı mezarlarından bir labirent. Oğlanın davulundan yükselen sesler bir yere çıkmayan yol ve geçitlere çarpıyor, bir yere çarpıp seken bunca yankının kakofonisi oğlanı şaşkına çeviriyor. Birdenbire elleri birbirine dolanıyor; başta bu durumun, yani ellerinin sessizliğe gömülerek iki yanına düştüğünün, farkına varmıyor. Davul sesi onsuz devam ediyor: kesintisiz, karmakarışık, tempo tutmak yerine paramparça eden bir ses. Ona rehberlik etmesi gereken Kavşakların Efendisi, koruyucusu Elleggua nerede? İnsanın himayesi altında olduğu aziz bir hilebazsa, kutsamasının da illa hileli mi olması gerekir? Kıza, yolunu kaybettiğini söylemek için arkasına bakıyor, ama kız artık arkasında değil. Tekrar önüne döndüğünde ise, baştan beri önüne düşüp yol göstermiş, onları buraya getiren kişi kendisiymiş gibi karşısında duruyor. Artık oğlan onu takip ediyor; davulunu arkasından sürüklüyor, dolambaçlı geçitlerin derinliklerine doğru ilerledikleri sırada gözlerini kızın sırtından ayırmıyor. Yavaş yavaş, baştan beri çağırma işini yapan kişinin kendisi olmadığının farkına varmaya başlıyor.

Bir metro vagonunun penceresinde bulanıklaşan öpücük, kobalt demiryolu makaslarıyla aydınlanan bir tünelde yanlarından hızla fırlayıp geçiyor. Tünel duvarları, trenlerin nehrin altından geçtiği yerlerdeki sızıntıyla lekelenmiş. Kondüktörün tangır tungur, cızırtılı bir parazit olarak duyulan sesi, anıların indiği ve tutkuyla arzunun arkada bırakıldığı durakları anons ediyor. Trenin hızla yanından geçtiği istasyonların duvarlarına grafitiyle isimler, tarihler ve ölenler için hatıra yazıları yazılmış. Tren, vaktinden önce ölenlerin şimdi sabırla durup beklediği istasyondan ve ölmek için çok uzun süre beklemiş olanların istasyonundan son sürat geçip gidiyor. Aşk için ölenlerin istasyonu

ve sevgisizlikten ölenlerin hıncahınç dolu istasyonundan geçiyor. Gölgelerden oluşan bir süvari alayı bir anlığına gözlerini açıyor ve öpücüğe dokunmak, onu uzattıkları parmak uçlarıyla –üzerindeki parmak izlerinin yok olduğu parmak uçlarıyla– yakalamak için uzanıyor; ama tren çoktan onları geride bırakıp gitmiş. Bu gece yalnızlık ve keder dur durak bilmiyor. Gerilip incelmiş, bir keman teli gibi akort edilmiş üçüncü ray, öpücüğün tarifsiz ağırlığını sezmiş, öne atılacakmış gibi görünüyor. Elektrik akımıyla yüklü üçüncü ray ölülerin krallığına ait değil ve öpücük, gümüş bir ipliği takip ederek bir labirentten çıkar gibi onun yolunu izliyor.

Bir öpücük şehri geçiyor. Adını kıyılardan alan, ıslak fayansla döşenmiş gibi yankı yapan sokaklar boyunca yol alıyor: Kuzey Kıyısı, Göl Kenarı, Dalga Diyarı, Kumsal. Sokak lambalarının tepesinde gece kuşları, martılar gibi çığlık atarak daireler çiziyor. Pencere pervazlarının altında, son gelgit akıntısının gölgeyi andıran izi, çıplak bir belin üzerine çıkmış lastik izinin kalıntıları gibi solup gidiyor.

Bir öpücük şehri geçiyor, su basmış bodrum ve çatı katlarıyla dolu bir mahalleden gökyüzüne bakan hayalperestlerin üzerinde bir yansıma gibi havada yüzüstü süzülüyor. Demir parmaklıklı dükkân vitrinlerinin arkasında, cansız mankenler birer deniz kızı; her gece mavi-yeşil, uzun bir gece elbisesinin fermuarını indirir gibi yeniden denize giriyorlar.

Kadının öpücüğü, bir saksafonun en hüzünlü notası gibi kemerli bir köprünün üzerinden şehri geçiyor; tatlı sudan oluşan bir gece denizi üzerinde uzanan, tamamlanmamış bir köprü bu. Köprünün sonunda yanıp sönen işaret ışığı, bir devriye arabasının tepe lambası ya da bir balıkçının feneri olabilir. Kadının, gölgesi bir balıktan daha hafif öpücüğü, lambaların, gece bekçilerine ait el fenerlerinin, bahçe kapılarının, alarmların, yatma saati karartmalarının yanından fark edilmeden sıyrılıp geçiyor. Öpücüğün, dilinin gizlice girişini hissetmesini dilediği dudak-

lar bile ne dişlerinin sıyırıp geçişini ne de kadın geri çekildiği zaman bir çizgi hâlinde yapışıp kalan tuzlu tükürük parçasını hissediyor.

Nehir

Yağmurda uyuyanların arasından kıvrılarak akan bir nehre dönüşüyor ara sokak. Sevgililer onun karanlıkta akıp gitmesini dinliyor – ya da uyuyamayan bir adam öyle olduğunu hayal ediyor. Nehrin sesini de neredeyse duyabiliyor; gerçi ona kulak vermenin, şu anda rüya görüyor olması gereken zihnini meşgul etmenin bir yolundan ibaret olabileceğini biliyor. Belki de hiç sevgili yoktur. Varsa bile, ağızları açık ve sırtları birbirine dönük halde uykuda olabilirler.

Hayatını sevgililer hayal ederek ölçtüğü ilk sefer olmazdı bu. Daha gençken, bir sabah, çalıştığı çok katlı iş hanındaki fotokopi odasının penceresinde dikilip durduğunu ve kalabalık caddenin karşısına, zarafetini hâlâ sürdüren eski bir otelin güneşlikleri indirilmiş pencerelerine baktığını hatırlıyor. Şimdi bile, durmuş o fotokopi makinelerinin tangırtısını dinlerken, sevgililerin hemen sokağın karşısında uyanmakta olduğu, kendisi sanki bunu *sezebiliyormuş* gibi, aklına geldiğinde yaşadığı duygu selini anımsıyor. Belki o zaman da sevgilileri yalnızca hayal etmişti; ama o anda, güneşlikleri indirilmiş pencerelerin ardında, varlıkları öyle somut hissediliyordu ki onun yanında kendi hayatı zayıf kalıyordu ve içi, adını koyamasa da eksik olduğunu bildiği bir şey için duyduğu yoğun bir arzuyla doldu. Onlar yalnızca bir hayalse, o halde bu bazen bir aydınlanma anından önce gelen türde bir hayaldi. Büroda çalışmasını gerektiren bir işe uygun olmadığından ve hâlâ zaman varken hayatının yönünü değiştirmesi gerektiğinden emin olduğu sabahtı bu. Bir hafta sonra işi bırakmış, okula dönmüştü.

Bu gece, onların varlığını yeniden seziyor. Ayrı düştüğü kadının yokluğundansa, hayal ürünü bile olsa, sevgililerin varlığını hissetmeyi yeğliyor. Bir gece için de olsa, onsuz devam ettirdiği, kadına kendisini duyabilirmiş gibi hitap ederek yürüttüğü sohbete kısa da olsa bir ara vermesini sağlıyorlar. Sevgililer ses-

siz. Nehri dinleyerek yatıyorlar; adam gözleri kapalıyken nehri neredeyse onların da duyuyor olması gerektiği şekilde duyabiliyor: kanalizasyonlardan yükselen tiz bir yankı, akan suyla iç içe geçmiş karanlığa ait bir ses. Her çatlak sızdırıyor, her çıkıntı damlatıyor. Her damla kendine ait ayrı notasını içinde saklıyor; tıpkı her damlanın kendine ait mavi ışık incisini sarıp sarmalaması gibi.

Uyanıklıkla rüya arasında, gözleri kapalıyken, yağan yağmur nehrinin yansıttığı ışığı görebiliyor: Outer Drive Yolu boyunca dizi dizi uzanan buğulanmış sokak lambaları ve arabaların arka lambaları, ışıkları kısılmış iş hanları ve ışıl ışıl otel lobilerinin olduğu bir şehir merkezi, mavi fabrika pencerelerinin arkasında kıvılcım saçan asetilen gazı, neonlarla aydınlatılmış otobüs terminaliyle aynı sokakta karşılıklı olan ve her daim açık tutulan katedraldeki gece ibadetine özel mumlarla dolu raflar. Kalkıp nehir boyunca yürüyecek olsa, kaldırılmış gölgeliklerle aralanmış perdeleri görür ve kendini karanlık, her daim şüphelendiği üzere sevgililerin yaşadığı bir mahallede bulurdu. Sevgililerin karaltıları soyunurken, pencerelerle çevrelenmiş halde, bir tarot kartındaki sevgililer gibi çıplak ve esrarengiz şekilde ayakta duruyor: birbirine sarılan erkekler ve kadınlar, erkekler ve erkekler, kadınlar ve kadınlar. Şu anki sevgililer, geçmişteki sevgililerin üzerine eklenmiş gibi görünüyor, o yüzden adamın hangisinin kimin gölgesi olduğunu ayırt etmesi imkânsız. Odalar, park edilmiş arabalar, kendi özel geçmişlerindeki olayların geçtiği tüm alanlar, sevgililerin anıları hayaletlere benzer şekilde aydınlanmışçasına parıldıyor. Münzeviler bile, arzularına aynalarda değer biçtikleri sırada, tek başına asılı duran ampullerin altında görülüyor. Yükseltilmiş hattan giden tren, mavi bir film şeridine benzeyen ışıklandırılmış pencereleriyle, çatıların üzerinden tangır tungur geçiyor.

Neredeyse uykuya dalmış olan adam, yükseltilmiş hattan giden trenin zangırdamasını dinliyor: Ses viyadüklerin üzerinde

kısılıyor, tren uzaklaştıkça seyrek trafikle ve zaman zaman duyulan siren sesleriyle birleşiyor, tüm bunlar bir araya gelerek nehrin yoğun akışına kapılıp gidiyor. Nehri dinlemek, kadını düşünmenin bir diğer yolu. Adam geceye özgü bir düşünce selinde sürükleniyor; rüyaların reddedilip unutulmasına benzer şekilde, gün ışığında kafasından atmaya çalışabileceği düşünceler bunlar, ama uykusuz ve huzursuz geceleri günlerini de haberdar etmeye başlamış. Kulağının yanında akan nehirle, tam rüyaya dalarken, sevgililerin neden çağrıldığını anlıyor: çünkü kadının hatırası bir gölgeye, adamın bir sır gibi kalbinin yakınlarında taşıdığı bir gölgeye dönüşüyor; çünkü adam, bu hatıra dışında, soyut bir varlığa dönüşmüş. Hatıra onu çekip bir gölge gibi, bir gölgenin gölgesi gibi, yanında sürüklüyor. Bu onu kendisi için bile karanlık ve anlaşılmaz hâle getirmiş. Şu anki sevgililer, ona bir hayatın yönünü değiştirmek için yalnızca kısıtlı bir zaman olduğunu hatırlatmak için, tıpkı adamın gençliğinde yaptıkları gibi, ortaya çıkmışlar. Geçmişteki sevgililer ise şimdiden çok geç olmuş olabileceği için, hatıraları kendilerine ait bir hayat elde etmeye başlayabilsinler diye onları serbest bırakma zamanı gelmiş olabileceği için ortaya çıkmış.

Peki, ya pencerede, su sıçramış camdaki yansımasının ötesine bakarken kalakalmış oğlanın hatırası? Oğlan camı buğulandıran tek bir nefesin arkasında ortadan kaybolup sonra da silinebilir. Oda oğlanın arkasında uykuya dalmış; onun ağırlığı olmayınca, yatak havada yükselmesine yetecek kadar hafif. Alt katta, artık bir maestro olan Ukraynalı çocuk, ölüleri yatıştırmak için bir noktürn çalmaya başlamış. Ara sokağın karşısında, dualar bodrum katındaki bir daireden gül yağı gibi yükseliyor. Sevgilim! Yağmur gece kuşlarının yerini almış. Mavi bir ışığın başlığı üzerine patır patır düşüyor. Her damla kendine ait mavi ampulünü içinde tutuyor ve parçalandıklarında, parıldamaya devam eden mavi bir nehrin içinde toplanıyorlar. Nehir, ikisini birden uzaklara sürükleyen nehrin aynısı, oğlanla adamı birbirine bağ-

layan yegâne şey. Şehrin iç kesimleri boyunca akıyor, sular altında bıraktığı sokaklardan inerek, çayırların yarattığı siyah bir denizin kıyısını oluşturan muntazam otobanlara ulaşıyor. Paslı mavnaların, insanın aklına hayaletleri getiren sahil şeridi boyunca demirlendiği rıhtımların yakınlarında suya dökülüyor. Oğlan, bir nehre dönüşmüş ara sokağa bakan penceresinden bunu görebiliyor. O tek ampulün mavisini, dalgakıranların parıltısı ve pompa istasyonlarının uzakta yanıp sönen ışıkları içinde, sabah olunca ufuk çizgisine dönüşecek hat üzerinde uzaklara açılmış yük gemilerinin belirsiz hatları arasında dağılmış olarak görebiliyor. Sokak lambasının bir kanalizasyonun yarattığı girdap içinde dönerek yavaşça batışını izliyor olmasa, hâlâ karaltıların onun için gelmesini bekliyor olmasa, geleceğin geçip gidişini akıntıdaki yansımasından görebilirdi. Farkına varmıyor, bunu hiç bilmeyecek, ama kendisi de onlar gibi bir gölgeye dönüşmüş.

Gece Kuşları

Hâlâ önceki gecenin hararetini üzerinden atmakta olan Ay, yeniden gökyüzünde: böceklerin çevresinde dönüp duramayacağı bir ampul. Ampül yerine, köşedeki bir sokak lambasının etrafında cirit atıyorlar, sokağın aşağısında klimalar da çayır çekirgeleriyle eşzamanlı olarak faaliyete geçiyor.

Bir garajda ışık yanıyor, garajdaki bir adamın yalnız görünen bacakları bir Dodge'ın altından dışarı uzanıyor. Birinin gece yarısından sonra bir arabayı kurcalamasını neredeyse dokunaklı kılan nedir? Açılmış motora dayalı duran uzatma lambasının göz kamaştıran eğri ışığı bana bir seferinde, Iowa'da karanlıkta araba kullanırken, genel hatları ışıkla çevrelenmiş bir adamla bir kadını, bir buğday tarlasında öpüşürken gördüğümü hatırlatıyor. Devasa bir biçerdöverden gelen, öbek hâlinde ışıl ışıl yanan farların önünde birbirlerine yapışmış halde duruyorlardı. Biçerdöver karanlıkta harman dövüyor olmalıydı; çünkü toz ve saman, ışık parıltılarında için için yanarak havada asılı duruyor, çifti duman ya da sisin içinde dikiliyormuş gibi gösteriyordu.

Çakıl taşlarının takırdadığı bir yolda hızla ilerliyordum ve onları yalnızca bir anlığına gördüm; ama bu sahneyi, Chicago'ya dönerken yolda kahve içmek için durduğum, yol kenarındaki bar ve et lokantasında az önce tanıştığım sarhoş dulu takip etmeyi sürdürmek için bir işaret olarak aldım. *Dul* onun kullandığı kelimeydi, kendini tanıtma şekliydi. "Resmi olarak boşanmış *gay* bir dul olmayı kutluyorum," demişti bana. Biraz şaşırmış gibi bir hâlim vardı herhalde, çünkü yanlış anlamışım gibi çabucak şunu ekledi: "Yani, kadınlarla olmak anlamında *gay* değil, anla işte, çılgın anlamında *gay*." Birkaç kadeh içtik, müzik kutusunun çaldığı şarkılarda dans ettik ve sonunda kendimizi park yerinde, onun kamyonetinde öpüşüp koklaşırken bulduk. Bluzunun düğmelerini açmaya başladığımda, "Bütün gece yeniyetmeler gibi böyle dışarıda oturmaya mı niyetlisin yoksa peşime

takılıp benim eve gelmek ister misin?" diye sordu.

Kırsal bölgeyi bilmiyordum. Onu yön değiştirip birbirine sapan otoyollar boyunca takip ettim; o kadar çok sapağa girdi ki kestirme bir yoldan gidiyor olması gerektiğini düşündüm. Esintili gece havasının kafamı boşaltması umuduyla pencereleri açmıştım. Farlarımdan yayılan dar ışık huzmelerinin ötesinde çayırın uçsuz bucaksızlığını hissedebiliyordum, bize neşe veriyor, karanlıkta bir ufuk çizgisinin sınırı olmaksızın uzayıp gidiyordu ve daha önce yalnızca okyanusta, gece vakti küçük bir botta sallanıp dururken hissettiğim şekilde, o çayırın enginliğinde birdenbire kaybolmuş gibi hissettim. Kadın gittikçe daha hızlı sürmeye devam etti; topuklu ayakkabısının parmak ucuyla, kamyonetinin iş botlarının büyüklüğüne uygun gaz pedalına sertçe bastığını hayal edebiliyordum. Beni nereye götürdüğüne dikkat etmiyordum ve uğraşsam da yönümü çıkaramazdım. Işıklandırılmamış asfalt yol, dalları aşağı sarkan ağaçların arasından tünel gibi geçiyordu. Toprak yollara ulaştığımızda, kadın artık demiryolu geçitleri ve drenaj borularının yaptığı çıkıntılar üzerinden hoplaya hoplaya geçerek manyak gibi sürüyordu; kaldırdığı toz toprak, arkasında öyle bir girdap yaratıyordu ki arka lambaları yalnızca kırmızı noktacıklardı. Hangi radyo istasyonunu dinliyor olabileceğini, sandığımdan daha sarhoş olup olmadığını ve yarıştığımızı zannedip zannetmediğini ya da aniden karar değiştirip o arka yollarda benden kurtulmaya çalışıp çalışmadığını ve ona müsaade etmem gerekip gerekmediğini merak ettim.

Bu gece, pek çok insan hâlâ uyanık, ve gece kuşlarının sokak lambaları arasında avlanmasını izliyor. Işıkların arasına daldıkları, sonra da sokağın iki yanını çevreleyen karanlık ağaçlara karşı yukarı süzüldükleri sırada kanatlarındaki beyaz çizgiler bir an için parlıyor. Ağaçlar gölgelere benziyor daha çok, ters gelen ışık kümelerinin yapraklarına denk gelip yeşil renklerini koyulttuğu yerler hariç. Üstelik hâlâ uyanık olan, akşamı bir türlü bırakamayan, pencerelerden dışarı eğilen, basamaklarda

sigara içen ya da ön verandadaki koltukta sallanan bunca insana rağmen, etraf sessiz: Havadan sudan konuşmak yok, dedikodu yok, masal ya da ninni yok. Yalnızca böceklerin vızıltıları ve kuşların kulakları delen çığlıkları var. Sanki hepimiz şu an uykuda olmamız, gece kuşlarını geceyi tasvir etmek üzere rahat bırakmamız gerektiğini biliyormuşuz gibi.

Bayılan Kadın

Yazın pazar ayinleri sırasında, bir kadın bazen bayılırdı. Yaz mevsimi süresince günün son ayini olan 11.15 ayini sırasında bayılırdı. O zamana kadar güneş ışığı muazzam yükseklikteki, camları lekeli pencerelerden şeritler hâlinde içeri dolar, kilisenin soğuk mermerleriyle alçı sıvaları bile sıcağı uzak tutamazdı. Sıcağa rağmen, Kutsal Nam Topluluğu'nun teşrifatçılık görevini üstlenen erkekleri takım elbise giyip kravat takardı. Cemaat üyelerine koridor boyunca eşlik ederek sıralardaki boş yerlere oturturken, Kutsal Nam rozetleri yakalarından parıltılar yayardı. 11.15 ayini her zaman kalabalık olurdu. Ben bunu yetişkin ayini olarak görürdüm. Aziz Roman Kilisesi'nin ilkokulunda öğrenci olduğum dönemde, bizden sabah saat 9.00'da ayine katılmamız ve sınıf arkadaşlarımızla birlikte rahibelerin dikkatli gözetimi altında oturmamız beklenirdi. Kadınlar ayin için akşam dışarı çıkar gibi giyinirlerdi. Koro balkonunda kalabalık bank sıraları üzerinden bakıp bayılan kadını görebileceğim bir yer bulurdum.

Kalabalık kilisede bile onu bulabilirdim. Saçını hep tepeye toplayıp balerin tarzında tutturur, ince boynunu ortaya çıkarırdı ve gözlerinin tonuna uydurduğunu ha-

yal ettiğim mavi-yeşil renkteki aynı yazlık elbiseyi giyerdi. Elbise kolsuzdu, omuzlarının kıvrımını gözler önüne seriyordu; sırtından aşağı inen fermuarın dikiş yeri, ince beli ve kalçalarının hatlarını takip ediyordu. Etrafı çiçek desenli ve puanlı giysiler içindeki kadınlarla çevriliyken onu bulmak kolaydı. Onunla ilgili her şey zarif görünürdü: haç çıkarması, sonra dua etmek için ellerini kavuşturması, ayinin aşamalarına uygun olarak dizlerinin üzerine çöktüğü, ayağa kalktığı, oturduğu sırada vücudunun fidan gibi narin hareketi. Onu kilise dışında hiçbir yerde görmemiştim. Ayine tahammül etmemi sağlıyordu. Bayılsa da bayılmasa da izlerdim onu.

Lisedeki ikinci yılımdan sonraki o yaz, kiliseye gittiğim son yaz mevsimiydi. Yalnızca, ailem elzem olduğuna inandığı bir şeyi aktarmayı başaramadığını bir kez daha hissetmesin diye gidiyordum. Beni her sabahın bir ayinle –genellikle de ölülerin ruhu için yapılan ya da dini bir şehidin bayram gününe özel bir ayinle– başladığı bir Katolik ilkokuluna göndermişlerdi. Belki de daha şimdiden çok fazla ayine katılmıştım. Sıkılıyordum; eziyete, ölüme ve daha çok, dinin altında yatan korkuya içerleme noktasına gelmiştim. Korkudan kurtulmak için inançtan da kurtulmam gerekiyormuş gibi görünüyordu. Ayin etrafımda bulanıklaşırken, ben kadınla ilgili hayallere dalarak dizlerimin üzerine çökerdim. Onun ayinden sonra, boş bir odada yalnız başına olduğunu, sonra da panjurları kapatıp fermuarı mavi-yeşil elbise boyunca indirdiğini hayal ederdim. Üzerinden fazla zaman geçmemiş bir dönemi hatırlayabiliyordum; o zamanlar, özellikle de ayin sırasında böyle düşüncelerin, yanmama sebeb olacak birer günah olduğuna inanırdım. Şimdi ise beni en-

dişelendiren tek günah, kadının çıplak boynu üzerindeki bakışlarımın ağırlığını bir şekilde sezebilmesiydi. Ona herhangi bir şekilde müdahale etmek yanlış olurdu. Kalabalık kilisede, kendi dindarlığının özel merkezinde tek başına diz çöküyor gibiydi. Onu izlerken, böyle bir şevkle dua edebilsem, eski Polonya kilisesinin kubbe şeklindeki tavanından aşağıyı süzen çocukluğumun o azizleri ve meleklerine hâlâ inanıyor olacağımı düşünürdüm.

Sonra, bazı günler gözlerimin önünde bayılmaya başlardı. Bayılmanın beraberinde getirdiği ufak tefek ayarlamaları anında fark ederdim: mükemmel bir şekilde yerli yerinde duran saçını geriye atarmış gibi alnında gezinen eli; elbisesini lekeleyen, hilal şeklindeki ter izi. Sıra Sanctus ilahisine geldiğinde, ayakta durduğu sırada sallanıyor olurdu. Sıcağı onun hissettiğini hayal ettiğim şekilde hissedebilirdim neredeyse: titreşerek onun kızarmış yanaklarına doğru gereksiz bir derece daha sıcaklık yayan her bir mum alevi, etrafındaki terleyen vücutların nemi, okunan bütün o dua ve ilahiler sırasında dışarı verilen sıcak nefesler. Ona başka kimsenin dikkat etmemesi beni hayrete düşürürdü. Kilisenin dört bir yanında diz çökmüş kadınlar ilahi kitaplarını yelpaze gibi kullanırlardı. Kadının ilahi kitabı ise elinden önündeki sıraya düşerdi. Vaaz kürsüsünün üzerinde tek bir pervane vaaz verircesine bir vızıltıyla dönerdi. Aşk tanrısına benzeyen çocuk melekler ve daha vakur yüce melekler, kilisenin orta bölümünden kayıtsız bir tavırla aşağı bakardı. Belki de kadın, *Lütfen, Tanrım, yine bayılmama izin verme*, diye hararetle dua ediyordu. Eğer öyleyse, cevapsız kalan bir duaydı bu.

Kadının başı öne düşüyor; dirseklerinden destek ala-

rak doğrulmaya çalışıyor, ama bankla diz çökme minderi arasına devrildiği sırada, tek eliyle sıranın tepesini sıkıca kavrayarak yığılıyor. Nihayet yanındaki kadın fark edip, onu oturtmak için beceriksizce yardım etmeye çalışıyor. Fakat artık çok geç; kadın aşağı kayıyor, sürükleniyor, kilisenin dört bir yanında insanların kafalarını çevirip o tarafa bakmasına ve Kutsal Nam teşrifatçılarının görev yerlerinden telaşla fırlayarak oraya gelmesine neden olan bir gümbürtüyle mermer zemine yıkılıyor. Gerdanı kızarmış ve benek benek olmuş, gözleri bir açılıp bir kapanan, terli saç tutamları topuzundan ayrılmış, dudakları dua etmeye devam eder gibi inildeyen kadını kucaklarına alıp tıklım tıkış kilisenin orta koridorundan aceleyle taşıyorlar. Sıraların birinden başörtülü yaşlı bir kadının eli fırlayıp o ince uyluklardan yukarı sıyrılmış mavi-yeşil elbisenin etek ucunu aşağı çektiğinde bir anlığına durakliyorlar yalnızca.

Sıcak Buz

Azizler

Bir bakire olan azize lekelenmemişti. Uzun yıllar önce kalıp hâlindeki bir buz kütlesi içinde dondurulmuştu.

Babası onun yarı çıplak bedenini suyun yüzeyinde, nilüferlerin arasında, yüzüstü süzülürken, sarı saçları, insanların hâlâ Douglas Park Lagünü diye bahsettiği aşırı gelişmiş ördek göletinin bataklığa benzer kıyısında sağa sola savrulurken bulmuştu.

Eddie Kapusta olayı bu şekilde duymuştu işte.

Kıyı gölünün, bozulup ekşimişçesine, sütü andıran, yeşil, köpük köpük bir pislik tabakası tuttuğu Douglas Park artık karanlık bir parktı ve Kapusta'nın, oraya gidecek olursa, onun bedenini de nilüfer yapraklarının içinde yüzerken bulacaklarına dair hiç şüphesi yoktu. Fakat kışın, ara sıra, park beyaz yığınlar altında kalıp terk edilmişken ve kıyı gölü buz tutmuşken, California Bulvarı otobüsüne binmiş oradan geçen Eddie, parkın eskiden nasıl olduğunu kafasında neredeyse canlandırabilirdi: ortadaki tahta adanın etrafında süzülen kuğular ve hayaletli gibi görünen kayıkhanenin ağzı açık taş tünellerinden gelen güneş ışığına doğru sürekli yol alan sandallar.

Kız bir iki oğlanla kürek çekmeye gitmişti. Bazıları onların denizci olduğunu, mahallenin savaşa giden çocukları olduğunu söylüyordu; kimse tam olarak kim olduklarını ya da kızın onlarla neden gittiğini söylemiyordu. Bunun önemi yoktu san-

ki... Kürek çekerek kızı küçük adanın etrafından dolaştırıp görünmeyen tarafına götürmüşler. Kimse orada ne olduğunu da bilmiyordu. Herkesin bunu kendince hayal etmesi gerekiyordu.

Kapusta onların başta yalnızca şakalaştığını, kızın kırık dökük İngilizcesine güldüklerini, ona dost canlısı olması gerektiğini, yoksa eve kadar yüzeceğini söylediklerini hayal ediyordu. İçlerinden biri kızın saçını okşadı, topuzunu açtı ve, saçları hepsini şaşırtarak bir çağlayan gibi kızın omuzlarına dökülürken, diğeri de kızın bluzundaki düğmelere fazla ani bir hareketle uzandı; kız kendini öyle sert bir şekilde geri çekti ki sandal şiddetle sarsıldı, kızın kombinezonuyla sutyeni yırtıldı, göğüsleri serbest kalıp ortaya çıktı, kız suya gömüldü.

Kapusta'nın hayal ettiği şekilde, hareketlerin aniliği bile ağır çekimdi. Fakat onlar suya girer girmez gerisi zihninde bir anda olup bitti: sandalın devrilmesi, denizcilerin küçük adaya ulaşmak için çırpınması ve kızın o bulanık, koyu kahverengi, yazdan kalma olduğundan aşırı sıcak, derinliği yayın balıklarına zar zor yeten, çocukların her tekmede patlayarak karanlığa karışan bir bataklık kumu olduğunu söylediği çamurlu bir dibi olan suda tek başına debelenmesi. Kızın suyun altında son nefesini tutarken ne hatırladığını merak etmek istemiyordu. Zihni o kısmı hızla ilerletip, kızın babasının suyun içinde bata çıka yürüyerek hasır otlarına doğru ilerlemesine; kızın yarı çıplak ve dirençli nilüferlerden dolayı hâlâ gevşek olan bedenini kucaklayıp çıkarmasına; Lehçe, Slovakça ya da Bohemya dilinde, artık hangisiyse, feryat ederek kollarında kızıyla parkın bir ucundan öbür ucuna koşmasına; kendine ait buz deposuna ulaşana dek durmasına müsaade etmediği bir tramvayda onunla birlikte yolculuk etmesine sonra da onu kederden gözü dönmüş halde buzun içine hapsetmesine vardırıyordu hikâyeyi.

"Tramvayla ilgili kısma kadar hikâyene inanıyorum," dedi Manny Santora. Buddy'nin Barı önünde çeyreklikleri sektirdikleri sırada sık sık Manny'nin *tuhaflık* dediği şeylerden konuşarak

birbirlerine bu tür hikâyeler anlattıkları o meşhur yazdı. "Tramvayı kaçırdığına, durmasına izin vermediğine falan inanmıyorum, dostum."

"Sence ne yaptı, dostum, taksi mi çağırdı?" diye sordu Manny'nin ağabeyi Pancho. Bir yandan da galibiyet kazanmış gibi Eddie'ye göz kırpıyordu.

Ne zaman böyle konuşsalar, Manny ve Pancho tartışmaya girerdi. Pancho her şeye inanırdı: hayaletler, astroloji, efsaneler. Takma adı Padrecito'ydu; rahip gibi giyindiği, şişe kapaklarının bastırılmasıyla bayat Meksika bazlamalarından çıkarılmış kutsanmış ekmek ve şarapçıların evlerin ön kapılarındaki yüksek çıkıntıya bıraktığı şişelerden topladığı gerçek şarapla arka bahçede ayin düzenlediği, mihrapta rahip yardımcılığı yaparak çalıştığı çocukluk günlerine kadar uzanıyordu bu isim. Eddie'nin takma adı da Eduardo'ydu; gerçi ona bu şekilde hitap eden tek kişi, bu ismi uydurmuş olan Manny'ydi. Manny ise takma adı olacak türden bir adam değildi. Ona Manny ya da Santora derlerdi.

Pancho, belli rock şarkıları tersten çalınırsa şeytandan gelen gizli mesajların duyulacağına inanırdı. Şeytanlara ve meleklere inanırdı. Koruyucu bir meleği olduğuna hâlâ inanırdı. Şanslı olmak gibi bir şeydi bu, beysbol sahasında vurucu kutusuna girmeden önce haç çıkarmak gibiydi. Polisler onu satış yaparken yakalayıp içeri almadığında, "İşte bu yüzden yakalandığımda bile yakalanmıyorum," derdi. Pancho azizlere inanırdı. Bir süre Azizler adında bir çeteye bile katılmıştı. Yaşı Pancho'dan küçük olsa da ondan daha yaman bir çocuk olan Manny'yi de ekibe almaya çalışmışlardı; ama Manny'nin çetelerle işi olmazdı. "Hem ben zaten Münzeviler'in üyesiyim," derdi.

Pancho buzun içindeki kıza inanırdı. Altıncı sınıftayken, rahip yardımcısı çocuklardan sorumlu olan ihtiyar rahibe, Rahibe Joachim, ona kızın azize ilan edilmesi gerektiğini ve kendisinin Papa'ya gizlice yazıp şimdiden mucizelerle devalar görüldüğü

hakkında onu bilgilendirdiğini söylemişti. "Tüm din şehitleri Roma'da ölmedi," demişti Pancho'ya. "Bugün Çin'de, Rusya'da, Kore'de ve hatta burada, senin kendi mahallende bile hâlâ cefa çekiyorlar." Tüm rahibeler gibi o da Pancho'yu severdi. Beyaz keten cübbesi ve altına giydiği siyah görev giysisi içinde, kendisi de kutsanıp aziz ilan edilmeliymiş gibi görünürdü: genç bir Aziz Sebastian ya da Juan de la Cruz; kilise bölgesinin tarihinde, rahiplerin merasim cübbeleriyle uyumlu olsun diye parasını farklı renk (din şehitleri için kırmızı, bayram günleri için beyaz, ağıt törenleri için siyah) spor ayakkabılarına harcayan rahip yardımcısı tek çocuktu. Rahibeler onun Büyük Perhiz sırasında kendini cezalandırdığını, arafta kalmış zavallı ruhlar için kendi acısını sunduğunu bilirdi.

Onların Pancho'ya duyduğu sevgi, Manny için Katolik okulunda işleri çok zorlaştırmıştı. Neredeyse her açıdan Pancho'nun zıttı gibi görünürdü ve altıncı senesinde onu sınıfta bırakmalarından sonra okulu bıraktı. Devlet okuluna geçtiyse de çoğunlukla sokaklarda takılırdı.

"Ben o kızın tam da bu mahallede mucizeler gerçekleştirdiğine inanıyorum, dostum," dedi Pancho.

"Saçmalama be dostum. Ne gibi mucizeler?" diye sordu Manny.

"Pekâlâ, dostum, Koca Antek'i bilirsin mesela," dedi Pancho.

"Şarapçı Koca Antek mi?"

Koca Antek'i hepsi de bilirdi. Onlara bira alırdı. Mahalledeki her kasap dükkanında kasaplık yapmıştı, ama sarhoşken elinden ufak parçalar kesip durmuş ve en sonunda tam zamanlı bir alkolik olmak üzere işi hepten bırakmıştı.

Koca Antek, Pancho'ya, Kedzie Bulvarı hâlâ büyük çoğunlukla eski memleketten insanlarla doluyken bulvarda çalıştığından bahsetmişti, zemininde talaş, penceresinde ise derisi yüzülmüş tavşanlar olan, Çeklere ait bir kasap dükkanında iş bulmuşmuş. Orada daha bir haftası dolmadan öyle sarhoş ol-

muş ki soğuk hava deposunda sızıp kalmış ve uyandığında kapı kilitliymiş, ortada kimsecikler yokmuş. O gün cumartesiymiş; Koca Antek, pazartesi gününe kadar orayı tekrar açmayacaklarını ve o zamana dek donup tahta direk gibi kaskatı kesileceğini biliyormuş. Şimdiden öyle kötü titriyormuş ki kıpırdamadan ayakta durmaya çalışırsa yere devriliyormuş. Kanının yarısı alkolden ibaret olmasa çoktan ölmüş olacağını düşünmüş. Vücudunun bazı bölümleri uyuşuyormuş ve sendeleyerek etrafta dolanmaya başlamış; asılı duran etlerin kenarlarına çarpıp geçiyor, şarkı söylüyor, yüksek sesle dua ediyor, paniğe dönüşmeden önce korkuyu içinden atmaya çalışıyormuş. Durumun umutsuz olduğunu biliyor, ama yine de parçalayıp kendine dışarıya doğru yol açacağı bir yer, çekecek bir fiş, soğuğu durduracak bir şey arıyormuş. Soğuk hava deposunun arka tarafında, et raflarının arkasında, bir soğutucu bulmuş. Eski bir soğutucuymuş bu; eskiden, savaş sırasında, meyhanelerde ağzına kadar buz küpleri ve bira şişeleriyle dolu duran soğutuculardanmış. Onu görünce birdenbire, Manila'daki hastaneden taburcu olup Pasifik'ten döndüğü, Buddy'nin Yirmi Dördüncü Sokak'taki içki salonuna gelince, salonun karşısındaki zafer bahçesindeki bir levhada adının yanlışlıkla kilise cemaatinden savaşta ölenler arasında gösterildiğini keşfettiği o ilk yaz mevsiminden bir an gelmiş Koca Antek'in aklına. Sıradan bir anmış, hayatının film şeridi gibi gözlerinin önünden geçmesine benzer dramatik bir şey değilmiş, ama o anı içini öyle bir berraklıkla doldurmuş ki onun yanında soğuk hava deposu hayal gibi görünmeye başlamış. Buddy'nin mekânındaki radyoda, DiMaggio'nun yine orta sahada olduğu maç açıkmış; o sırada radyoyla aynı anda çalan müzik kutusundan da Bing Crosby hafif hafif mırıldanıyormuş. Antek, bir yandan Buddy'nin soğutucusuna uzanıp buzlu suya dirseklerine kadar dalarak bira ararken, bir yandan da açık duran meyhane kapısından dışarı bakıyormuş. Kapı, Yirmi Dördüncü Sokak için öyle bir çerçeve oluşturuyormuş ki sokak par-

lak ışıklar arasında görüntüsü bulanıklaşan kızlarla, biraz fazla açık sarışınlarla doluymuş, ve artık eve döndüğüne göre Antek'in istediği an içine adım atabileceği bir film karesi gibi görünüyormuş. Fakat Antek tam da o anda her şeyi ağırdan alıyor, zamanı tüm hayatını kuşatıncaya dek uzatıyormuş. Soğuk şişeler sağa sola sallanarak parmak uçlarından kaçıyor, buza çarpıp şangırdıyormuş; ta ki Antek en sonunda birini alıp üzerinden sular damlaya damlaya çıkarana dek. Ne aldığını merak etmiş – Monarch mı Yusay Pilsner mı yoksa Fox Head 400 mü– sonra da soğutucunun kenarındaki açacakla şişenin mantarını patlatarak çıkarmış. Başını geriye eğip birayı kafaya diktiği sırada köpükler yükselirken, kendi kendine hayatta olmayı kutluyormuş. Bir zamanlar içki içmenin anlamı o anmış işte. Şimdi, elinden hiçbir şey gelmeden, ölüyorken hatırlamak için güzel bir şeymiş bu. Soğutucunun içine girmek ve o anıyı bir rüya gibi sürdürmek üzere uykuya dalmak gibi komik bir fikir gelmiş aklına. Soğutucunun üzeri kalın bir buz tabakasıyla kaplıymış; o tabaka öyle beyazmış ki ışıldıyor gibi görünüyormuş. Kapağının yerine, soğuk hava deposunun dondurucu havası içinde bile dumanı tüttüğünden Antek'e çocukken buna hep sıcak buz dediklerini hatırlatan, kuru buzdan kalın bir levha yerleştirilmiş. Antek bunu kenara itelemiş. Altında, buz satıcıları daha şimdi getirmişçesine berrak görünen bir buz kalıbı varmış. İçinde dondurulmuş bir şey duruyormuş. Antek bakışlarını kaçırmış, ama onun bir ceset olduğunu çoktan biliyormuş, bunu anında anlamış. Oradan uzaklaşamıyormuş. Tekrar bakmış. Ne kadar uzun süre bakarsa, kendini o kadar sakin hissediyormuş. Bu bir kızmış. Antek onun yalnızca sarı olmakla kalmayıp, kışın bir pencerenin arkasında duran mum alevi gibi altın rengi ışıltılar saçan saçlarını seçebiliyormuş. Göğüsleri çıplakmış. Buz daha da berrak görünüyormuş. Kız güzelmiş ve görüntüsü rüya gibiymiş; akla uykudaki rüyayı değil de, savaş yüzünden memleketini terk etmek zorunda kalan insanların şehre ilk kez geldiklerinde bazen

yüzlerinde beliren, onları rüyadaymış gibi gösteren bakışı getiriyormuş. Antek onun yanında durduğu sürece titremiyormuş. Kanın vücuduna geri döndüğünü hissedebiliyormuş; dumanlar çıkaran kuru buz hakikaten sıcakmış gibi içi ısınmış. Hafta sonunu kıza sokulup büzüşmüş halde geçirmiş ve pazartesi günü, sabahın erken saatlerinde, Çek adam soğuk hava deposunu açtığında, "Defol... Kovuldun," demiş Antek'e. İkisinin ağzından da başka söz çıkmamış.

"Ne düşünüyorum biliyor musun?" dedi Pancho. "Polisler kontrol ettiği için kızın cesedini buzhaneden kasaba taşıdılar, dostum."

"Peki, ben ne düşünüyorum biliyor musun?" dedi Manny. "Bence sen o kadar saçma sapan işler yapıyorsun ki şarapçılar bile sana martaval okuyabiliyor."

Birbirlerine sert bakışlar fırlattılar. Bırakmaya çalıştığı ve alt dudağının altındaki çukurdan fırlayarak kıvrılan, birbirine karışmış siyah bir kıl tutamı haricinde onu büyük ölçüde bir iki gündür tıraş olmamış gibi gösteren, caz müzisyenlerininkine benzer ufak, ucu sivri sakal yüzünden Manny özellikle kötü görünüyordu. Pancho'nun ise her tarafında haç vardı: Tahtadan olanı, açık duran gömleğinin üzerinde deri bir kayıştan sallanıyor; güzel bir altın zincire takılı küçük, yine altından bir haç boynunu sıkıca sarıyor; minicik platin bir haç sağ kulak memesinde takılı duruyor; çini mürekkebiyle dövmesi yapılmış, rengi solmuş bir haç da bileğinde, nabız ölçmek için dokunulacak noktada görülüyordu.

"Bir de haç şeklinde aleti var," dedi Manny.

Pancho ise sırıtarak, "Yalnızca sertleştiğimde," dedi ve kavgaya giriştiler.

"Hey, Eddie, dostum," dedi Pancho, "bütün bunlar hakkında sen ne düşünüyorsun?"

Kapusta her zaman yaptığı gibi yalnızca omuz silkti. Tam olarak hiçbir fikri olmadığından ya da umursamadığından de-

ğil... O omuz silkme, Kapusta'nın inandığı şeyin *ta kendisiydi.*

"Evet. Eh, dostum," dedi Pancho, "Ben azizlerin var olduğuna, her yerde mucizeler yaşandığına ve yalnızca herkesin bunu kabul etmekten korktuğuna inanıyorum. Ralph'in küçük kardeşi gibi mesela, hani sekiz yaşında ölen mavi bebek. Ölmekte olduğunu hayatı boyunca biliyordu, dostum; hiç de şikâyet etmedi. O bir azizdi. Koca Antek de var, dostum. Herkes onun şarapçı olduğunu söylüyor, ama o herkese insan gibi davranıyor. Sizce kim azize daha çok benziyor: O mu yoksa başkan mı, dostum? Bir de sürekli yüksek sesle dua ediyor diye herkesin deli zannettiği Bayan Corillo var. Hatırlıyor musunuz? Kadın, Roberto Clemente'in yardıma gitmek üzere bindiği uçağın yolda çakıldığı şu deprem sırasında Porto Riko için dua ederek bütün gün dizlerinin üzerinde oturdu. O olayı hatırlıyor musunuz, dostum? Bayan Corillo bütün gün dua etti ve gece de hâlâ dua ettiğini sandılar, oysa o ölmüş halde orada, dizlerinin üzerinde oturuyordu. O bir azizeydi, dostum; Roberto Clemente de öyle. Aziz Roberto Clemente diye bir kilise falan olmalı. Mihrabın orada, beysbol sopasıyla vuruş pozisyonunu almış bir heykeliyle... Çocuklar gece ona dua edebilirdi. Bu onlar için bir anlam ifade ederdi."

"Deprem Porto Riko'da değildi, dostum," dedi Manny ona, "ve hiçbir tramvayın, kucağında ölü taşıyan biri için duracağına inanmıyorum."

Hafıza Kaybı

Bir zamanlar sokaklarda tramvaylar olduğuna inanmak zordu. Şehrin o zamanki hâli, aile anılarının geçmişe doğru uzandığı son nokta olan babalarının şehri, hatta çocukluklarının şehri bile Eddie ve Manny'ye yabancı bir ülkenin başkenti kadar uzak geliyordu.

Geçmiş onların etrafında çöküyordu; çürüyor, dümdüz ediliyor, silinip yok ediliyordu. Yürüyerek, iki sokak arasındaki mesafe boyunca uzanan ıssız fabrikaların, boyaları soyulan duvarların, su basmış hafriyat çukurlarının etrafına yüksekçe çakılmış renk renk kapıların yanından geçtiler; onlar çocukken kapanmış, tozlu konserve kutularının hâlâ raflarda istif edilmiş halde durduğu bakkalların tahtayla kısmen kapatılmış vitrinlerinin önünde takıldılar. Kırık cam parçaları her yerde birikiyor, ufak ve çökük ön bahçelerle oluklarda kum gibi tepecikler oluşturuyordu. Kilisenin vitraylı pencerelerine bile kontrplakla yama yapılmıştı.

Vinçlerin ve yıkım güllelerinin gelip aşama aşama ilerleyerek hepten yerleşmesinden önce farklı bir şeyler olduğunu hayal meyal hatırlayabiliyorlardı. Hatırladıkları şey tam olarak düzen değil, yaşananların ritmiydi: saat beşte çalınan paydos düdükleri, salı günleri hava saldırısı sirenleri, perşembe günleri canlı hayvan depolama alanlarında kaynatılan toynak ve kemiklerden kahverengi bir rüzgârın yükselmesi (en azından insanlar, yüzlerini buruşturarak, öyle olduğunu söylerdi: "Iyy! Bugün tutkal yapıyorlar!").

Tramvay raylarının üzerine çoktan taş döşenmişti; Tramvaylara elektrik veren kollara ait siyah kablo ağları ortadan kaybolmuştu. Ölmüş mahallelilerin isimlerinin yazılı olduğu levhaları da kaplayarak bir yabani ot yuvasına dönüşen zafer bahçeleri de aynı şekilde yok olmuştu.

Hatırlayamadıkları ama özledikleri şeyler artık yoktu; bir zamanlar hakikaten var olduğundan emin olamadıkları şeyler de artık yoktu: bir savaş göçmeninin elinde ağıyla açık varillerden sıçanları çıkararak çalıştığı, tren raylarının oradaki turşu fabrikası; eskicilerin atları için yalaklar; eskiciler ve tahtadan yük arabaları; "Makas! Bıçak!" diye haykırarak, acı acı gıcırtılar çıkaran bileği taşlarını ite ite ara sokaklardan çıkaran bıçak bileyiciler; reklam panolarının arkasındaki mukavvadan barakalarda

yaşayan münzeviler.

Arada sırada boş arsaların yanından geçtiklerinde artık kendilerinin de tam anlamıyla orada olmadıklarını hissediyorlardı. Tanıdık sokak tabelalarına rağmen kısmen kaybolmuşlardı; kendilerine ait gölgeler, içinde bulundukları zamanın üzerine binmişti, ama içinde bulundukları zaman diye bir şey yoktu aslında. Her şey ya enkaza dönüşmüş geçmişe ya da vaat edilen geleceğe aitti ve havada süzülür gibi yürüyor, çok fazla ot içmiş gibi hiçbir yere ulaşmıyorlardı.

İşte Eddie'yle Manny ilçe hapishanesinin etrafında tur atarken çöken o rüzgârlı geceler insana böyle hissettirirdi. California'dan aşağı süzülüp adliye sarayının, Bridwell Islahevi'nin, çekilen araçların götürüldüğü otoparkın, Bulaşıcı Hastalık Hastanesi'nin önünden geçerlerdi; sonra da otla sardıkları bir sigarayı, oralardan bir polis geçecek olursa bir fiskeyle fırlatıp atmaya hazır şekilde avuçlarını birleştirip birbirlerine uzatarak paylaşır, hapishanenin uzun, kıvrılan beton duvarını Yirmi Altıncı Sokak'a doğru takip ederlerdi, ama polis görmeyeceğinize güvenebileceğiniz tek yer hapishanenin dışıydı.

Orada kimse yoktu. Yalnızca duvar, tren rayları, nehir ve onun iki yanında sıralanan fabrikalar; mahalleler kurulup yok olurken olduğu yerde kalan sınırlar...

Eddie oralarda herhangi bir ağaç olduğunu daha önce hiç fark etmemişti, ama fırıl fırıl dönen yaprak öbekleri ayakkabılarına sürünüp geçiyordu. Kapusta'nın en sevdiği havaydı bu: bayrak direklerinin rüzgârda sarsıldığı, kıyafetlerinin bayrak gibi dalgalandığı, ona kendini özgür hissettiren fırtınalı, esintili geceler. Onu hep hüzünlendiren o sokaktan inerken bile hem gergin hem gevşemiş hem de tümüyle hayatta olduğunu hissetti. Sokak, hapishane duvarının kıvrımını takip eden sokaktı ve adı yoktu. Doğru dürüst bir sokak bile sayılmazdı; daha çok duvarın bir gölgesi gibiydi, içi su birikintileriyle dolmuş çukurlarla kaplıydı, kısmen taşla döşenmiş, zemini paslanmış tren rayları

yüzünden iz iz olmuştu.

"Eskiden bu sokaktan trenler giderdi," dedi Manny.

"Ben bu sokaktan tankların geçtiğini gördüm."

"Tank vagonları mı?"

"Hayır, ordu tankları," dedi Kapusta.

Manny ise, "Savaş gemileri de gördün mü, Eduardo?" diye sordu ciddiyetle. Sonra rüzgâr, hapishane duvarını aşıp ötesine taşacak denli yüksek sesli bir kahkahayı onun ağzından koparıp aldı.

Kapusta da yüksek sesle güldü. Fakat ağlarla kamufle edilmiş, açık yük vagonları üzerinde gümbürdeyen tankları *hatırlayabiliyordu*, Yirmi Altıncı Sokak'ın bir ucundan öbür ucuna kadar dizilen hemzemin geçit kapılarının kırmızı fenerleri toplarının hatlarını netleştiriyordu. Hatırladığı ilk şeylerden biriydi bu. Çok küçük olmalıydı. Trenin sonu gelmeyecekmiş gibi görünüyordu. Hapishane duvarının uzantısı olan gözetleme kulesindeki gardiyanların treni izlediğini görebiliyordu; onları sokağa dönükken gördüğü tek seferdi bu. Babası, "Onları hâlâ Kore'ye ya da öyle bir yere gönderiyorlar," demişti ve Eddie ondan sonra yıllar boyunca Kore'ye trenle gidilebileceğine inandı. Ondan sonra, yıllar boyunca gece yarısı, etraf trenlerin birkaç sokak öteden geçtiğini duymaya yetecek kadar sessizken, uyanır ve tankların Kore'ye olmasa da, geceleri gittikleri başka bir savaşa doğru gümbürdeye gümbürdeye hapishanenin önünden geçip geçmediğini merak ederek yatağında uzanıp dinlerdi. Sonra bıçaklarla, sopalarla, satırlarla, tabancalarla yarattıkları şiddet olayları yüzünden hapse atılmış mahkûmların hücrelerindeki hâllerini düşünür ve ağlarla örülü toplar, parmaklıklı pencerelerinin yakınından geçip giderken onların da dinleyerek, uyumadan yatıp yatmadığını merak ederdi. Eddie çocukken bile içerideki adamların isimlerini bilirdi: Andy'nin Fıçısı adlı bardaki bir kavgada bir adamı gözünden bıçaklamış olan Milo Hermanski; kız kardeşi Gina ne zaman toplu tecavüze uğrasa konut projesi-

ni ateşe veren Billy Gomez; bir gün, kombinezonunu ütüleyen Ziggy'nin annesini bir vasiyetname üzerine tartışırlarken vurup yüzünün yan tarafını havaya uçuran Ziggy'nin savaş kahramanı dayısı. Bunlara ek olarak, tanımadığı ama hakkında bir şeyler duyduğu diğer insanların isimleri vardı: Grimes kız kardeşleri öldürmüş olması muhtemel, "Elvis" tarzı favorileri olan Benny Bedwell; mafya tetikçileri; banka soyguncuları; keşler; sapıklar; idam sırası bekleyen katiller... Hepsinin uyanık halde yatmış dinlediğini sezebiliyor, uykusuzluklarının gerginliğini hissedebiliyordu. Üstelik şimdi, Eddie ve Manny duvarın dışında yürürken, Pancho da onlarla yatıyordu.

Ara ara yaptıkları gibi durdular tekrar ve birlikte bağırdılar: "Pancho, Panchooooooo!" Son sesli harfi, çocukken kaldırımda durup –sanki kapı çalmaya izinleri yokmuşçasına– birbirlerinin pencerelerine seslenirken yaptıkları gibi uzatıyorlardı.

"Pancho, buradayız, hemen dışarıdayız kardeşim, ben ve Eddie," diye bağırdı Manny. "Dayan dostum, seni unutmuyoruz."

Kimse cevap vermedi. Neredeyse her gece yaptıkları gibi ara ara bağırmak üzere durarak yürümeyi sürdürdüler.

"Keşke hangi binada olduğunu bilseydik," dedi Eddie.

Tuğla binanın üst katlarının duvarın üzerinde yükseldiğini görebiliyorlardı, loş ışıklı ama asla karanlık olmayan kafesli pencereleri ve çatıdan aşağı doğru düşmanca bakışlar atan projektörleri vardı binanın.

"Fabrikaya benziyor, dostum," dedi Eddie. "Hapishaneyi, Western Bulvarı'ndaki Harvester dökümhanesini planlayanla aynı adam yapmış gibi görünüyor."

"Orduda olmayı mı tercih edersin yoksa burada, içerde mi?" diye sordu Manny.

"Beni hayatta buraya sokamazlar," dedi Eddie.

Eddie, Pancho'nun deli olduğunu, hâkim duruşmasının sonunda ona bir seçenek sunduğunda anlamıştı.

"Eli yüzü düzgün bir çocuksun," demişti hâkim, "hapishane

için fazla iyisin. Hayatınla ilgili planların nedir?"

"Kutsal kartlar için poz vermek," dedi Pancho. "Aziz Joseph benim uzmanlık alanım." Pancho, ona getirdikleri kravatı Kızılderililerin saç bantları gibi kafasına bağlamış, orada dikiliyordu. Sırtında burç simgeleri olan siyah saten bir ceket giymişti.

"Sana kendine çeki düzen vermen, biraz haysiyet kazanman için bir şans vereceğim. Kendine yön verme kabiliyeti ve vatanperverliğe dair her türlü belirtiye, örneğin orduya katılma isteğine karşı mahkemenin tavrı çok anlayışlı olacaktır."

"Ben kaptanım," dedi Pancho ona.

"Ordu mu hapishane mi, hangisi?"

"Ben kaptanım, dostum, *soy capitán, capitán*," diye ısrar etti Pancho. Bir yandan da kendi kendine, alçak sesle "La Bamba" şarkısını mırıldanıyordu.

"Uyumsuz, sorunlu çocuğun tekisin sen."

Manny, Pancho'yu üç haftada bir ziyaret edebiliyordu. Durum her seferinde kötüye gitti. Bazen Pancho onu zar zor tanır gibi görünür, bakışlarını kaçırır, ziyaret süresi boyunca Manny'yle göz göze gelmeyi reddederdi. Bazen ağlardı. Başta bir süre mahallede işlerin nasıl gittiğini öğrenmek istedi. Sonra sormayı bıraktı; Manny ona haberleri vermeye çalıştığında da gergin, asabi birine dönüşüp mutlak bir sessizliğe gömülürdü. "Dışarıda olanlardan konuşmak istemiyorum, dostum," dedi Manny'ye. "Yeniden içine adım atmaya hazır olana kadar o dünyayı hatırlamak istemiyorum. Burada, içerde o kadar çok şey hatırlanıyor ki insan kafayı yiyor, dostum. Her şeyi unutmak istiyorum, hiç var olmamışım gibi."

"Tırnakları gitmiş, dostum," dedi Manny, Eddie'ye. "Sıçan gibi kendi kendini kemiriyor ve ona neler olduğunu sorduğum zaman tek söylediği, 'Cehenneme hapsoldum, meleğim gitti, şansımı kaybettim,' gibi saçmalıklar oluyor, biliyor musun? Onu son gördüğümde dedi ki, 'Dostum, benle uğraşmayı bırakmazlarsa, kendimi öldüreceğim.' "

"İnanamıyorum lan. Orada olduğuna bir türlü inanamıyorum," dedi Eddie. "Bir yerlerde bir manastırda olması lazım; rahip olmalıydı. Onun ilahi bir görevi vardı."

"Onun ilahi görevi, mihrapta rahip yardımcılığı yapan çocuk olmaktı, dostum," dedi Manny. Ettiği laftan, kendi kardeşini aşağılayarak konuşmaktan iğreniyormuş gibi hoşnutsuzluk içinde, bir çırpıda söyleyivermişti bunu. "Onun kafasını altüst eden şey o rahip-rahibe saçmalıklarıydı. Rahip yardımcılığı yaparken mutluydu, dostum, hayatı boyunca rahip yardımcısı çocuk olmasına izin verseler hâlâ mutlu olurdu."

Adı olmayan sokağın yarısına kadar indiklerinde ince, puslu bir yağmur serpiştirmeye başlamıştı ve Manny, İspanyolca bağırıyordu: "*Estamos contigo, hermano! San Roberto Clemente te ayudará!*"

Birden "La Bamba"yı söylemeye başladılar, üstüne üstlük Eddie, İspanyolca söylüyordu; tam olarak ne dediğinden emin değildi, ama kulağa güzel geliyordu: "*Yo no soy marinero, soy capitán, capitán, ay, ay Bamba! ay, ay, Bamba!*" Ömrü boyunca mahallede İspanyolların yanı başında yaşamıştı ve arada sırada bir kelime kafasında yer ederdi. Mesela *juilota*... Eskiden, demiryolu köprülerinin altında sapanla avlandıkları zamanlarda Manny güvercinlere böyle derdi. Eddie'ye mükemmel bir kelime gibi gelirdi bu; içinde hem onların cıvıldamasını hem de kanatlarının hızla süzülürken çıkardığı, ıslığa benzer sesleri duyabildiği bir kelimeydi. Küçüklüğünde büyükannesinin onunla konuşurken kullandığı ve, Eddie'ye söylendiği üzere, kendisinin de bir zamanlar konuşabildiği Lehçe'de bunun gibi herhangi bir kelime hatırlamıyordu.

Gece yarısı olduğunda turlamaları bitmiş, ışıklandırılmamış, adsız sokaktan çıkıp, karartılmış demiryolu makaslarının devamında kıvrılmayı sürdüren rayların üzerinden geçmişlerdi. Yirmi Altıncı Sokak'taki sokak lambalarının altında hapishane duvarı pastan lekelenmiş gibi görünüyordu, çatlaklardan bile pas

sızıyordu. Duvarın tepesine çekilmiş teller nemli ışıkta tıpkı raylar gibi paslı görünüyordu, sanki yağmur her şeyi bir gecede paslandırıyordu.

Eski buzhanenin bulunduğu, Yirmi Altıncı Sokak'ın köşesinde durdular, hapishanenin yanındaki adsız sokağın karşısındaydı burası. Önündeki otomattan hâlâ buz alınabiliyordu. Eddie, sanki hâlâ hafif bir amonyak kokusu duyabiliyormuş gibi gayri ihtiyari nefesini tuttu halbuki buzhanenin çatısındaki önü panjurlu vantilatörler buhar bulutları çıkartarak çatırdayalı on iki sene olmuştu,.

"Padrecitooooo!" diye feryat etti ikisi birden.

Sesleri duvara çarpıp geri döndü.

Birini bekliyormuş gibi buzhanenin oradaki köşede dikildiler. Oradan Yirmi Altıncı Sokak'ın aşağısına kadar bakabiliyorlardı; beş karanlık sokaktan sonra Kedzie Bulvarı'nda bir neon patlaması görülüyordu: taco mekânları ve barlarıyla, prize takılıp canlanmış gibi görünen, ışıkları pinball makinesi gibi şenlikli şenlikli yanıp sönen, yağmurda trafik akışı Eddie ve Manny'ye doğru ilerleyen bir sokak.

Sokak lambalarının elektrik akımı aniden dalgalandı ve ışıklar titreşti.

"Şunu gördün mü?" diye sordu Eddie. "Sokak lambaları titreştiğinde, bunun az önce birini elektrikli sandalyede hallettikleri anlamına geldiğini söylerlerdi eskiden."

"Bir dolu palavra," dedi Manny. "*Compadre, no te rajes!*" diye bağırdı duvara karşı.

"Ne dedin ona?"

"Çevirince kulağa farklı geliyor," dedi Manny. "'Vaftiz babam, pes etme.' Eski bir şarkının sözleri."

Kapusta, Yirmi Altıncı Sokak'ın ortasına doğru çıktı ve elinde dürbün varmış gibi gözlerini kısıp birleştirdiği avuçlarının arasından Kedzie'ye bakarak, etrafı puslandıran hafif yağmurun altında durdu. Sokağın ta aşağısındaki trafik lambasının yeşi-

le döndüğünü seçebiliyordu. Manny yanlarında olduğu zaman onlara kimlik sormadan içki servisi yapan barlardaki müziği neredeyse duyabiliyordu. "Bir ihtimal susamış olabilir misin, dostum?" diye sordu.

"Bir ihtimal sen ısmarlıyor olabilir misin, dostum?" dedi Manny, sırıtarak.

"*Buenas noches*, Pancho," diye haykırdılar. "Yarın görüşürüz, dostum."

"İyi geceler, çocuklar," diyen tiz bir ses, duvardan yankılanarak onlara karşılık verdi.

"Pancho değil bu," dedi Manny.

"Sesi eski Platters plaklarındaki şarkıcıya benziyor," dedi Eddie. "Pancho'yu tanıyor muymuş, bir sorsana, dostum."

"Hey, Pancho Santora adında bir adam tanıyor musun?" diye seslendi Manny.

"Ah, Pancho mu?" diye sordu ses.

"Evet, Pancho."

Ses, "Ah, Cisco!" diye bağırdı. Adamın kıkır kıkır güldüğünü duyabiliyorlardı. "Hey, bebeğim, ben Pancho falan tanımıyorum. O kokusunu aldığım şey yağmur mu?"

"Yağmur yağıyor," diye haykırdı Eddie.

"Hey bebeğim, söylesene, bu gece dışarısı nasıl?"

Manny ve Eddie birbirlerine baktılar. Birlikte, "Güzel!" diye bağırdılar.

Keder

Hiç ağıt töreni yapılmadı, fakat Büyük Perhiz zamanı geldiğinde herkes Pancho'nun öldüğünü şu ya da bu şekilde biliyordu. Hiç çelenk yoktu, ama bir sürü dedikodu vardı: Pancho hücresinde kendini asmıştı; duştayken boğazı kesilmişti; başka bir hücre ar-

kadaşını öldürmüştü ve Kankakee'deki psikopatlar koğuşunda ağır yatıştırıcı ilaçların etkisi altında tutuluyordu. Bir de, bir anlaşma yaptığına ve orduda olduğuna, asla savaşmayacağına yemin ettiği bir savaşa gönderildiğine; taraf değiştirip muhbirlik yaptığına ve yeni bir kimlikle gizlice yerinin değiştirildiğine; gönüllü hapishane çalışanı olduğuna ve adliyenin önünde çimleri biçerken öylece çekip gittiğine, belki Meksika'ya kaçtığına, belki de yalnızca Diversey'den dolaşıp şehrin öbür ucundaki Kuzey Yakası'na gittiğine, şayet insan gay barları dolaşırsa, bir kızın makyajlı yüzünden Pancho'nun o kilise çocuğu gözlerinin etrafı süzdüğünü görebileceğine dair söylentiler vardı.

Bazıları onu gece geç saatlerde, mahalleye musallat olmuş bir hayalet gibi, yakasını kaldırmış, kilisenin arka tarafında gece ibadetine özel mumlardan birini yakarken ya da siyah, dantel bir başörtüsüyle gizlenmiş halde, yükseltilmiş hatta giden bir trenin yağ lekeli penceresinde süzülüp giden yüzüyle hızla geçerken görürdü.

Dedikodular efsaneye dönüşüyordu, ama cenaze sonrası hiç toplantı yapılmadı, hiç ölüm ilanı verilmedi ve hiç kimse öylece ortadan kaybolan bir adamın yasını nasıl tutacağını bilemedi.

Bir süreliğine Manny de ortadan kayboldu. Konuşmuyordu, Kapusta da sormadı. Hapishane duvarı etrafında yürümeyi aylar önce, Pancho'nun kimseye, Manny'ye bile, ziyaret için izin vermeyi kabul etmediği Noel zamanı yakınlarında bırakmışlardı. Fakat gece yürüyüşleri ondan önce de gitgide seyrekleşiyordu.

Eddie duvarın yanında birlikte yürüdükleri en son seferi hatırlıyordu. Aralık ayındaydı ve Kedzie Bulvarı'nda yanan bir çöp tenekesinin etrafında Noel ağacı satarak dikilip durmaktan donmuştu. Akşam saat on civarında, satış alanı kapandığında, Manny oraya uğradı ve gevşemek için Carta Blanca'da mola verdiler. José adında bir adam onlara viski ısmarlayıp durdu; gece yarısından sonra sendeleye sendeleye çıkıp kendilerini bir tipinin ortasında buldular.

"Şu boktan beyaz saçmalığa bak," dedi Manny.

Yürüyerek Yirmi Altıncı Sokak'tan inerken duvarın üzerinden diğer tarafa kar topu fırlatmak için durdular. Sonra Noel ilahileri söyleyerek orada dikilmeye karar verdiler. Kar duvara doğru sürüklenip birikiyor, zaten orada zar zor var olmuş olan sokağı silip yok ediyordu. Eddie, Manny'nin sessizleşmeye başladığını anlayabiliyordu. Manny bir ilahiye başlayınca ilk birkaç kelimeyi avazı çıktığı kadar bağırarak söyler, sonra şarkı onu boğmuş gibi dururdu. Güldüğü zaman gözlerindeki öfke gitmiyordu. Ona göre her şey saçmalıktı ve en sonunda Eddie artık onunla konuşamaz hâle geldi. Yeni yağmış karların arasından paldır küldür yürüyerek hapishaneden uzaklaşırlarken, "Bu böyle devam ederse, dostum, bota ihtiyacım olacak," demişti.

"*Böyle devam etmek zorunda değil*, dostum," diye tersledi Manny. "Kimse seni zorla getirmiyor, dostum. O senin kardeşin değil."

"Tek söylediğim, bota ihtiyacım olacağıydı, dostum," dedi Eddie.

"Bu işin umutsuz olduğunu sen söyledin, dostum; sana göre işler hep umutsuz."

"Hey, büyük realist sensin, dostum," dedi Eddie ona.

Manny ise lafı ağzında geveleyerek, "Realist olmadığımı söylemedim hiç," dedi.

O zamandan beri Kapusta'nın fazla vakti olmamıştı. Yine okulu bırakmıştı ve geceleri UPS için kamyonlara yükleme yapıyordu. Bir dönem daha okula gitmenin bir önemi olmadığı kanısına varmıştı ve birkaç parça yeni kıyafete, kovboy botlarına, yeşil bir deri cekete ihtiyacı vardı. Sürekli çiseleyen, ılık bir hava hâkim olmaya başlamıştı; Paskalya geç kalmış ama bahar erken gelmişti. Eddie, Manny'nin orada burada tek başına takılıp hâlâ her yerde bir saçmalık bulduğunu, yalnızca artık bu durumun daha kötü olduğunu duymuştu. Şimdilerde deli, huysuz, yaşlı bir adam ya da İncil öğretilerini binalara karşı ezberden okuyan,

posterleri ve reklam panolarını, neon tabelaları, kırmızı yanan trafik lambalarını, gelip geçen trafiği azarlayan o siyahi adamlardan biri, gibi yürüdüğü yerde kendi kendine homurdanıyordu. Saçmalık, hepsi saçmalıktı.

Kutsal Hafta'da salı günüydü, kilisenin içindeki heykeller menekşe rengi örtülerle sarılıp sarmalanmıştı; işte o gün Eddie yeşil deri ceketini üzerine geçirdi ve işe gitmeden önce Manny'nin evine yürüdü. Kapı zilini çaldı, sonra dışarıya, yağmurun altına çıktı ve arabaların geçip gitmesini izleyerek, Manny'nin pencerelerinin altındaki kaldırımda durdu.

Bir süre sonra Manny merdivenlerden indi ve kapıyı sertçe iterek açtı.

"Nasılsın, dostum?" dedi Eddie. Sanki birbirleriyle tesadüfen karşılaşmışlardı.

Mannie gözlerini dikip ona baktı. "O ceket için adamı ne kadar kovaladın, ahbap?" dedi.

"Bayılacağını biliyordum." Eddie gülümsedi.

O gecenin ilerleyen saatlerinde, gece yarısından sonra, Eddie işlerini bitirdiğinde, birkaç şişe bira içmek için dışarı çıktılar; ama bir bara gitmek yerine sonunda kendilerini öylece yürürken buldular. Manny otla bir iki devasa sigara sarmıştı ve farların bir mum kafilesi gibi ışıldayarak geçmesini izleyerek California Bulvarı boyunca caddeden aşağı yürüdüler. Manny hâlâ pek bir şey söylemiyordu, ama içi ot dolu sigarayı sohbet eder gibi sırayla birbirlerine uzatıyorlardı. Otuz Birinci Sokak'ta, Bulaşıcı Hastalık Hastanesi'ne geldiklerinde, Eddie buradan sonra bulvarın kıvrımını takip edip Western'deki köprüye doğru gideceklerini tahmin ettiyse de Manny, alışkanlıktan yapar gibi, hapishanenin olduğu tarafa döndü.

Yine duvar boyunca yürüyorlardı. Sokağın zemininde hâlâ kıştan kalma eski buz tabakası vardı.

"Chicago'da hâlâ kış mevsiminin yaşandığı tek sokak," diye mırıldandı Eddie.

"Bağırdığımızı hatırlıyor musun?" dedi Manny. Sesi neredeyse bir fısıltıydı.

Eddie, "Tabii," derken başını salladı.

"Seslendik, şakalar yaptık, dua ettik, Noel şarkıları söyledik... O geceyi, ne kadar üşüdüğümüzü hatırlıyor musun, dostum?"

"Evet."

"Ne aptalcaymış, hepsi de bir sürü saçmalıktan ibaretmiş, değil mi?"

Eddie, Manny'nin yine saçmalık muhabbetine başlayacağından korkuyordu. Manny durmuştu ve duvara bakarak dikiliyordu.

Sonra avuçlarını ağzının etrafında birleştirdi ve bağırdı. "Hey! Siz içerdeki aptal herifler! Geri döndük! Beni duyabiliyor musunuz? Hey, uyanın, pis zenciler, hey, aşağılık hispanikler, hey, adi beyazlar, siz kafese tıkılmış lanet maymun sürüsü, hey! Buradayız, dışardayız, *özgürüz!*"

"Hey, Manny, haydi ama, dostum," dedi Eddie.

Manny ellerini indirdi, başını iki yana salladı ve gülümsedi. İkisi de birkaç adım attı, sonra Manny hızla geri döndü. "Biz buradayız, dışardayız, özgürüz, dostum! Siz oradayken biz içi ot dolu sigara içiyoruz, soğuk bira içiyoruz, sizi pislik herifler! Biz yola çıktık sizin karılarınızı becermeye gidiyoruz, dostum, siz kerizler kendi kendinize abanırken kız arkadaşlarınız bize sakso çekiyor. Hey, dostum, şu anda burada, hemen dışarda senin moruk annene basıyorum. O da senin gibi arkadan seviyor!"

Eddie, "Ne yapıyorsun, dostum?" dedi yalvarır gibi. "Ağır ol."

Manny, neredeyse anlaşılmaz laflar ederek, avazı çıktığı kadar bağırıyor, aklına gelen her çirkin şeyi bağıra bağıra söylüyordu; üstelik sesler, daha önce hiç duymadıkları sesler, duvarın diğer tarafından bağırarak karşılık vermeye başlamıştı.

"Kes! Kes! Dışardaki, kes sesini, seni deli pislik!" diyen ses-

ler geldi.

"Siz kafesinizin parmaklıkları arasından birbirinize abanırken hatun burada taşaklarımı yalıyor!"

Adamlar, "Kes!" diye bağırıyordu, sonra diğerlerini bastırarak feryat eden bir ses yükseldi: "Seni geberteceğim, orospu çocuğu! Buradan bir çıktım mı öldün sen!"

"Haydi çık," diye bağırıyordu Manny. "Çıkın da haddimi bildirin, sizi beş para etmez herifler, sizi şerefsizler, sizi adi ibneler; siz aşağılık herifler her şeyi kaçırıyorsunuz, hayatlarınız boşa harcanmış birer çöpten ibaret!"

Artık birinin diğerinden ayırt edilemeyeceği kadar çok ses vardı: toplu halde katlar, bütün binalar bağırıyor, küfrediyor, tehdit ediyor; *kes*, *kes*, *kes* teranesi neredeyse bir tezahürat gibi hep bir ağızdan tekrarlanıyordu. Sonra nöbetçi gardiyan kulübesinden gelen projektör ışığı yavaşça döndü ve sokağı taradı.

"Buradan gitmemiz lazım," dedi Eddie, Manny'yi uzaklaştırmaya çalışarak. Onu duvara doğru sürükleyip ışığın takip edemeyeceği yere bir yere yapıştırdı, sonra da kümelenmiş kirli buz şeridi boyunca tökezleye tökezleye koşmaya başladılar. Bodur kalmış, dalları tuhaf açılarda bükülen ağaçlara çarpmamak için eğilip kenara kaçarak, Eddie sirenleri duyuncaya dek Yirmi Altıncı Sokak'a doğru koştular.

Eddie, "Bu taraftan, dostum," dedi nefes nefese. Bir yandan da Manny'yi sertçe çekerek adsız sokaktan tekrar karşıya geçirip, su birikintileri ve rayların üzerinden atlayarak, mavi tepe lambası fırıl fırıl dönen bir devriye arabasının hızlanarak geçmesinden saniyeler önce, kestirmeden, terk edilmiş kamyon yükleme alanları arasındaki dar bir koridordan geçirdi.

Buzhanenin arka tarafına çıkana dek durmadan, kamyon yükleme alanlarının arkasında hızlı hızlı yürüdüler. Manny'nin kesik kesik nefesleri kulağa neredeyse, insanların kendilerine zarar verdikten sonra gülmelerine benzeyen bir kahkaha gibi geliyordu.

"O orospu çocuklarından nefret ediyorum," dedi Manny tek nefeste, "hepsinden; lanet olasıca polislerden, gardiyanlardan, o kahrolası duvardan ve arkasındaki piçlerden. Hepsinden. Beni realist yapan da bu olmalı, ne dersin, Eddie? Hepsinden o kadar çok nefret ediyorum ki."

Eddie'ye göre, bazen bir şey ikinci kez yapılana dek günah sayılmazdı (günah diye bir şey varsa tabii). Kazalar olurdu, bir kez affedilebilecek hatalar yapılırdı; bunları korkunç bir yanlış hâline getiren şey tekrar edilmeleriydi. İşte Eddie ertesi gece oraya geri dönme konusunda böyle hissediyordu.

Manny, Eddie gelse de gelmese de gideceğini söyledi, o yüzden Eddie de, işe gitmeden önce biraz uyumaya çalışmış ama uyuyamamış olduğu halde, Manny'yi tek başına bırakmaktan korkarak gitti. Duvarın arkasından bağıran sesleri hâlâ duyabiliyordu ve rüyasında hepsinin elektrikli sandalyede idam edildiğini, suçlarının derecelerine göre elektrikle yavaş yavaş çarpıldıklarını, dalga dalga verilen her akımla çığlık attıklarını ve sokak lambalarının ışıklarının da, orası ateşin yerini elektriğin aldığı bir cehennemmiş gibi, titreştiğini gördü.

Çarşamba gecesi karanlık sokakta, yine duvarın dışında durmak Eddie'ye kâbusunun bir uzantısı gibi geldi: Manny neredeyse kontrolden çıkmış halde kuduruyor, bağıra bağıra küfür ve hakaretler yağdırıyor, bir çocuğun kafese kapatılmış bekçi köpeklerine işkence etmesi gibi onları duvarın üzerinden kışkırtıyordu. Ta ki hapishanenin bütün batı kanadı gibi görünen bir grup feryat figan karşılık verene, gardiyanlar sokağı projektör ışığıyla tarayana, sirenler acı acı öterek hem Otuz Birinci hem de Yirmi Altıncı Sokak'tan onlara doğru gelene dek.

Bu sefer nehre doğru kıvrılan raylardan aşağı hızla koşup hurda yığınlarıyla dolu kıyı boyunca karanlıkta adımlarına dikkat ederek ilerlediler; demir atmış mavnaların paslı kablolarını havaya fırlatarak önlerinden çektiler; itfaiye kamyonlarının mezarlığı içinden koştular; rayları takip ederek, bir zamanlar gü-

vercin vurdukları, üzerinden bakınca fabrikaların arkasından ta şehir merkezinin ufuk çizgisine kadar uzayıp giden sanayi ovasını boydan boya görebildikleri, kirişlerle desteklenen, yüksek ve kararmış köprülerden karşıya geçtiler. Gökdelenler, puslu ilkbahar gecesinde parlak tepeler gibi ışıldıyordu. Manny'yle Eddie köprünün ortasında durup soluklanarak korkuluğun üzerinden eğildiler.

Manny, "Şehir merkezi çocukken düşündüğüm kadar uzak değilmiş," dedi nefes nefese.

"Bu raylar seni tam oraya götürür," dedi Eddie sessizce, "hemen gölün orada, sokağın altındaki demiryolu depolama ve bakım alanına."

"Nereden biliyorsun, dostum?"

"Yedinci sınıftayken bizimkilerden birkaçıyla otostop çekip yük vagonlarına binerdik." Eddie bakışlarını kaçırarak, çok alçak bir sesle konuşuyordu.

Manny, "Ben genelde otobüse binerim, biliyor musun?" diyerek şaka yapmayı denedi.

"Yarın seninle oraya dönmeyeceğim," dedi Eddie. "Seninle bir daha oraya dönmeyeceğim."

Manny duymamış gibi şehir merkezinin ışıklarına doğru ısrarla bakıp durdu. "Tamam," dedi en sonunda. Daha çok kendiyle konuşuyor, sanki boyun eğiyordu. "Tamam, peki yarın başka bir şey yapsak, ne dersin, dostum?"

Nostalji

Ertesi gece, perşembe gecesi, Eddie uyuyakaldı ve işlekileri arayıp hasta olduğu için işe gelemeyeceğini söyledi. Tekrar uyumaya çalıştı ama uykuyla uyanıklık arasında yarım yamalak görülen ve hapishane duvarının arkasından bağıran sesleri du-

yabildiği rüyalara sürekli dalıp durdu. En sonunda kalkıp bir pencere açtı. Dışarısı karanlıktı. Bir gün neredeyse fark edilmeden geçip gitmişti ve şimdi gece önceki gecenin, önceki gece de ondan önceki gecenin bir parçasıymış gibi geliyordu: süregelen aynı gecenin, hepsi huzursuz rüyalarla birbirine bağlanmış bölük pörçük parçaları.

Eddie bunu bir ara söylemişti: "Uzun, tek bir gece gibi bu." Daha sonra da Manny, bu bir anda aklına gelmiş gibi aynı şeyi söylemişti.

Neredeyse en başından beri kafaları iyiydi; uçmuş halde yükseltilmiş tren raylarının altında amaçsızca sürüklendikleri sırada Eddie, Manny'nin evinin önündeki basamaklarda oturmaya devam etmediklerinin farkında bile değildi henüz. Manny'yi orada, basamaklarda oturmuş, içine birkaç tutam ucuz uyuşturucu kattığı bir şişe Gallo'yu yudumlayarak trafiği izlerken bulmuştu.

Camları indirilmiş ve radyoları bangır bangır çalan arabalar tam gaz geçiyordu. Sesler bir yaz gecesine ait gibiydi.

"O ceketle sıcaklamıyor musun, dostum?" diye sordu Manny ona.

"Şimdi sen deyince fark ettim," dedi Eddie. Terliyordu.

Eddie deri ceketini çıkardı ve kollardan birinin ağzına bir mendille düğüm attılar, sonra da Gallo şişesini kolun içine soktular. Otla sardıkları bir sigarayı sırayla birbirlerine uzatarak, yükseltilmiş tren hattının altındaki yol boyunca yürüdüler. Yalnızca iki vagon uzunluğunda bir tren, tepelerinden tangırdayarak geçti.

Manny, "Ee, ne yapıyoruz, Eduardo?" deyip duruyordu.

"Yürüyoruz," dedi Eddie.

"*Bir şey* yapasım var, biliyor musun?"

Eddie, "Bir şey yapıyoruz zaten," dedi ısrarla.

Öne düşen Eddie, onları Yirmi İkinci Sokak'taki Coconut Club'a götürdü. İçeri giremediler, ama Eddie üzerinde neon ye-

şili palmiye ağacı ve yanıp sönen mavi hindistan cevizleri olan pencereye bakmak istedi.

"En beğendiğim pencere olabilir bu," dedi.

"En beğendiğin pencereyi görmek için mi beni ta buralara kadar sürükledin, dostum?" dedi Manny.

"Olay mavi hindistan cevizlerinde," diye açıklamaya çalıştı Eddie. Ağzı kurumuştu, ama konuşmadan duramıyordu. Manny'ye çocukluğundan beri pencereleri hafızasına kaydedip biriktirerek koleksiyon yaptığını anlatmaya başladı; gerçi bu konuda konuşunca, pencereler onun için gerçekte olduğundan daha önemliymiş gibi anlaşılıyordu. Bu uğraşla geçen sürenin yarısında, onları topladığının yalnızca hayal meyal bilincindeydi. Otobüsle geçerken, Halsted üzerindeki Yunan kasabının kuzu kafataslarından bir piramidi olan penceresi gibi bir pencere görür ve zihninde onun bir fotoğrafını çekerdi. Şehrin dört bir yanında özel pencereleri vardı. Zihninde şehri bu şekilde bir bütün hâlinde tutuyordu.

"*Busha*'mı, yani büyükannemi, ziyarete giderken yüksek trenden o civardaki bütün o pencereleri görürdüm," dedi Eddie. "Mesela önünden geçtiğimiz bir binayı hatırlıyorum da, perdelerin hepsi askılarından asılmış sallanan kombinezonlardı. Siyahlar, beyazlar, kırmızılar... Geceleri şeffaf dantellerin arkasında ampullerin parlayarak yandığı görülebiliyordu. *Busha*'m orada Çingenelerin yaşadığını söylerdi." Eddie ceketini omzuna atmış, konuştuğu sırada Çingeneleri arıyormuş gibi kafasını kaldırıp pencerelere bakarak sokağın ortasından yürüyordu.

Manny, "Bir gün seni röntgencilikten içeri alacaklar, dostum," diyerek güldü. "Aldıklarında da onlara bu pencere takıntını açıklamaya çalışma, Eduardo."

Spaulding'den inerek Yirmi Altıncı Sokak'a doğru yürüdüler. Sokak lambalarının ışığı gitgide daha çok parlıyordu, o yüzden Manny güneş gözlüklerini taktı. İnsana havadan daha sıcak gelen bir esinti vardı; onlar da gömleklerini çıkardılar. Sıçanla-

rın birden fırlayıp kaldırımın kenar taşı boyunca zıplayarak sokağın diğer tarafındaki kanalizasyona girdiğini görünce de gömleklerini geri giydiler.

"Bu eski binaları yıkmaya başladıkları yerlerde sıçanlar kafayı yiyor," dedi Manny.

Baharın ilk günleriyle birlikte vinçler, yıkım gülleleri ve kentsel dönüşüm tabelaları geri dönmüştü. Engellerle kapatılmış bir şantiyenin etrafından dolandılar. Açık kalmış bir yangın musluğundan sızan su oluklardan damla damla akıyor, tuğla tozu ve molozları kanalizasyona doğru alıp götürüyordu.

"Şu kokuyu alabiliyor musun, dostum?" diye sordu Manny. Aniden heyecanlanmıştı. "Musluktan gölün kokusunu alabiliyorum."

"Bana pas kokusu gibi geldi," dedi Eddie.

"Balıkların kokusunu alabiliyorum ben! Aterina... aterinalar çıkmış! Kokusunu tam da musluktan alabiliyorum!"

"Aterina mı?" dedi Eddie.

"Sen hiç aterina yemedin mi?" diye sordu Manny. "Küçük gümüş rengi bir balık!"

Göl yönüne doğru, doğuya giden, insanların Polonya Esintisi dediği Yirmi Altıncı Sokak otobüsüne bindiler. Otobüsün arka tarafı boştu. Eddie'nin ceketinin koluna sakladıkları şişeden yudumlar alarak, sallanan uzun arka koltukta oturdular.

Manny, "Normalde onlar için henüz çok erken, ama çıkmışlar, Eduardo," diyerek Eddie'ye güvence verip durdu. Sanki hakikaten balık tutmaya gidiyorlardı.

Eddie başını salladı. Aterinalarla ilgili hiçbir şey bilmiyordu. Yediği tek balık, konserve ton balığıydı, ama pencerelerin açık olduğu bir araçla bir yerlere gitmek güzel geliyordu. Üstelik Manny de gitgide eski hâline dönüyordu; kendinden emindi, daha kolay gülüyordu. Eddie'nin içinden hâlâ konuşmak geliyordu, ama aldığı *speed* yüzünden azı dişlerini gıcırdatmakla meşguldü.

Otobüs, Kedzie'den sonraki karanlık binaların önünden sallana sallana indi ve buzhaneyle hapishane arasındaki dar sokağı uçarak geçti; ama Eddie ve Manny, adsız sokağın aşağısına doğru kıvrılan tren raylarını arka pencereden bir an için gördü. Rayların iki yanına dumanlar çıkararak yanan, beton duvarlarda kızıl bir yansıma yaratan kırmızı işaret fişekleri dizilmişti. Eddie fişeklerin oraya onlar için yerleştirildiğinden emindi.

Eddie gözlerini kapattı ve kendini otobüsün sallantılarına bıraktı. Gözleri kapalıyken bile duvarların kırmızımsı parıltısını görebiliyordu. Parıltı yok edilemez bir şeydi, göz yuvalarının arkasına işlenmişti. Duvar rüyalarında göründüğü gibi görünmüştü. Sessizlik içinde yol aldılar.

Eddie yolda bir ara, "Uzun, tek bir gece gibi bu," dedi.

Ciddi diş gıcırdatıyordu ve göl kenarına ulaştıklarında bacakları yer çekimini unutmuştu. Saatin kaç olduğunu bilmiyorlardı, ama sabaha karşı üç ya da dört civarı olmalıydı; aterina tutmaya çıkan balıkçılar hâlâ göldeydi. Gaz fenerlerinin ışıkları, parlak siyah gölün üzerinde, dalgakıranlar boyunca yansıyordu. Eddie ve Manny iskelenin altında kıyıya çarpan suyu ve farklı dillerde alçak sesle konuşan balıkçıları duyabiliyordu.

"Amcam Carlos balıklarla konuşurdu," dedi Manny. "Dalga geçmiyorum. Onlarla İspanyolca konuşurdu. Başka seçeneği yoktu. Burada onca zaman yaşadığı halde İngilizce konuşamıyordu. İngilizcenin beynini durdurduğunu söylerdi. Eskiden hep buraya balık tutmaya gelirdik; aterina olsun, tatlı su levreği olsun, her şeyi tutardık. Okula gitmek yerine buraya gelirdim. Balıklar oltaya gelmezse amcam onlarla konuşmaya, onlara şarkılar söylemeye başlardı."

"Ne gibi?" dedi Eddie.

"Uydururdu. Komik şarkılardı, dostum. Çevirisi o anlamı tam vermiyor: 'Minik gümüş renkliler ayakkabılarıma dolup taşıyor. Kalbim deniz balıklarının hasretini çekiyor.' Çok resmi bir şeymiş gibi söylerdi. Buraya hep deniz derdi. Ona bunun

göl olduğunu söylerdim, ama onu vazgeçirmek mümkün değildi. Çok inatçıydı... inadından İngilizce öğrenmemişti. O Meksika'ya döndüğünden beri hiç balığa çıkmadım."

İskelenin sonuna kadar yürüdüler, sonra geri dönüp tekrar balıkçıların önünden geçtiler. Pek çoğu misinaları parmaklarının arasında nazikçe çeken, ağları suyun altında uçurtma uçurur gibi havaya kaldıran, gümüş renkli kıpır kıpır balıkları ağ örgüleri arasından çıkarıp toplayan yaşlı adamlardı. Lambalarının sarı ışıkları balıkların parlak pullarına vurup pırıltılar saçıyordu.

"Balıkların çıktığını söylemiştim," dedi Manny.

Beton bir çıkıntının üzerine oturup gözlerini karanlık suya diktiler; aşağı sallandırdıkları ayaklarının altında su insanı hipnotize edecek şekilde dalgalanıyordu.

"Şöyle bir batıp çıkmak ister misin?" diye sordu Manny.

Eddie tam da şişeyi ağzına doğru kaldırmıştı ve Manny'nin sorusu üzerine hakikaten düşünüyormuş gibi durakladı, sonra başını hayır anlamında iki yana sallayıp bir yudum aldı.

"Bir seferinde, amcamın Meksika'ya dönmesinden hemen önce, gece tatlı su levreği tutmaya geldik," dedi Manny. "Gerçekten sıcak bir geceydi, biliyor musun? Bütün bu yaşlı adamlar da iskeleden olta atıyordu. Kimse tek bir şey yakalayamıyordu dostum, ben de balıklarla birlikte şöyle bir suya dalmanın ne kadar serinletici ve huzurlu olacağını düşünmeye başladım. Sonra, sanki karar bile vermeden öylece üstümle başımla atladım. Bazen dostum, suyun altındayken yaşadığım o hissi hâlâ hatırlarım: Sanki öylece yüzmeye devam edebilirmişim, nefes almaya ihtiyacım yokmuş, asla yüzeye çıkmam gerekmiyormuş gibi. Nefesimi daha fazla tutamayıp kafamı çıkardığımda amcamın bana seslendiğini, onun arkasından iskeledeki adamların da geri dönmem için bana seslenmeye başladığını duyabiliyordum. Esas içimden gelen şey ise, onları duyamayacağım, fenerlerini bile göremeyeceğim yere kadar yüzmeye devam edip açılmaktı, dostum. Güneş doğduğunda ta açıklarda, gölün ortasında tek

başıma olmak istiyordum. Fakat sonra amcamın iskelede ayaklanmış bana seslendiğini düşündüm, o yüzden geri döndüm."

Beton bir çıkıntının üzerinde oturarak şişenin dibini gördüler ve şişeyi göle bıraktılar. Sonra yükseltilmiş hat treniyle geri döndüler. Şafak sökmeden hava aydınlanıyordu. Trenin pencerelerinde yağmur damlaları yol alıyordu, Douglas Bulvarı istasyonu da ıslak ıslak kokuyordu. Karanlık bir sabahtı. Geceye o noktada bir son vermeleri gerekirdi. Onun yerine Manny'nin mutfak masasında oturup hazır kahve ve konserve süt içtiler. Eddie sütün yarattığı desenlerde, kahve kupasının içindeki girdaplar ve fırtına bulutlarında kendini kaybedip duruyordu. Vücudu uyuşmuştu ve titrekti. Çenesi ağrıyordu.

"Cidden çöküyorum," dedi Manny'ye.

"Al," dedi Manny. "Bizi daha kolay sakinleştirir, dostum."

"Yatıştırıcı almayı sevmiyorum, dostum," dedi Eddie.

"Lude işte," dedi Manny, "Pancho'nun zulasından."

Masada uzun bir süre karşılıklı oturdular. Sohbet ettiler, birbirlerine anılarını ve sırlarını anlattılar; fakat Eddie tam olarak neler söylediklerini hatırlayamayacak kadar uyuşmuştu. Sesleri, Manny'ninki kadar kendi sesi de, sanki *dışardan* geliyordu, zihninin merkezinden alınıp uzaklaştırılmıştı.

Bir ara Manny dışarıya, karanlık sabaha baktı ve, "Hâlâ dün geceymiş gibi geliyor," dedi.

Eddie de, "Doğru," diyerek ona katıldı. Daha fazlasını söylemek istiyor ama ifade edemiyordu. Uğraşmadı. Eddie önemli olanın söyledikleri şeyler olduğuna inanmazdı. Manny, İspanyolca konuşuyor da olabilirdi; Ben de Lehçe konuşuyor olabilirdim, diye düşündü Eddie. Fark etmezdi. Anlamlı olan, masada beraber oturmaları, dağılmış halde bir arada olmaları, yağmura karışmış ışığın pencereye pıtır pıtır damlamasını uyanık kalarak izlemeleri, yeniden dışarı çıkıp su damlatan şemsiyelerle kiliseye giden insanları geçerek bismarck denen çöreklerden almak için Prag fırınına yürümeleriydi.

"Pazar gününe benziyor," dedi Manny.

"Bugün cuma," dedi Eddie. "Kutsal Cuma."

"Bir iki gün önce kafalarında küllerle otobüs bekleyen kadınlar gördüm," dedi Manny ona.

Prag'ın kapı aralığında, yağmurun dışında durup bismarck'larını yediler. Hemen kilisenin aşağısındaki fırın, insanların ayinden sonra akın ettiği bir yerdi. Vitrininde renkli yumurtalar ve üzeri şeker kremasıyla kaplı minik Paskalya kuzuları sergileniyordu.

"Bir seferinde, Kül Çarşambası'nda bismarck yiyordum ve Pancho kül niyetine toz şekerle alnıma haç yaptı. Kiliseye gittiğimde rahip bana bir türlü gerçek kül vermedi," dedi Manny, yüzünde bir sırıtışla.

Eddie'nin, Manny'nin Pancho'dan söz ettiğini duyduğu nadir zamanlardan biriydi. Artık dışarıda olduklarından, Eddie zihninin mutfaktakine göre daha açık olduğunu hissediyordu.

"Eskiden küllerimi Kutsal Cuma'ya kadar tutmaya çalışırdım," dedi Manny'ye, "ama bana zorla yıkatırlardı."

Kilise çanları çalıyor, yankıları ise bulutlardan oluşan tavana çarpıp yön değiştirmiş gibi kaldırımlardan sekiyordu. Mahalle daha darmış, üstten bastırılmış gibi geliyordu.

Kilisenin önünden geçtikleri sırada, "Acaba içerisi hâlâ aynı mı?" dedi Manny.

İçeri girdiler ve giriş holünde durdular. Çocukluklarının azizleri mor örtülere sarınmış halde karşılarında duruyordu. Mihrap boştu, Kutsal Cuma için süslemelerden arındırılmıştı. Yaşlı hanımlar, yeni usul ekmek ve şarap ayinini yok sayarak, Lehçe bir ayin duası okuyordu.

Geri geri yürüyerek çıktıkları sırada Eddie, "Her zamanki gibi," diye fısıldadı.

Yağmur neredeyse dinmişti. Güvercinlerin kanat çırpışlarında biriken suyun ağırlığını duyabiliyorlardı.

"Kutsal Cuma, Pancho'nun en sevdiği bayramdı, dostum,"

dedi Manny. "Diğer herkes hep ya Noel'i ya da Şükran Günü'nü seçerdi. O illa farklı olacaktı, dostum. Eskiden kilise ziyaretlerine beni de sürüklediğini hatırlıyorum. Sen hiç yaptın mı?"

"Evet, tabii ki," dedi Eddie. "Her Kutsal Cuma gününde bisikletlerimize binip yollara düşerdik. Kiliselerin yedisini de ziyaret etmek gerekirdi."

Üzerinde konuşup anlaşmaksızın Aziz Roman'dan, bir İtalyan mahallesindeki küçük, ahşap bir Fransisken kilisesi olan Aziz Michael'a yürüdüler; oradan da Aziz Casimir'e, heybetli ve hüzünlü bakırla karışık yeşil renkli ikiz kuleleri olan kiliseye geçtiler. Ardından, görünmez bir izi takip eder gibi, Yirmi İkinci Sokak'tan yukarı çıkıp Azize Anne, Aziz Puis ve Aziz Adalbert'e doğru yürüdüler. Başta, birine bakmaya gelmiş gibi, şöyle bir girip hemen çıkıyorlardı, ama ufak tefek ritüellere olan aşinalıkları çabucak geri döndü: parmaklarını kapının oradaki kutsal su kabına batırmaları; yaşlı kadınlarla okul çocuklarının büyük bronz çivileri ya da alçıdan yapılmış kanlı ayakları öpmek için yığıldığı giriş holünde asılı duran, gerçeğe uygun boyutlardaki çarmıha gerilmiş İsa heykellerinin önünden geçerken otomatik olarak haç çıkarmaları. Azize Anne'e geldiklerinde Manny, insanların şapkalarını çıkarması gibi, saygıdan güneş gözlüklerini çıkarmıştı. Onun çıkardığını Eddie taktı. Gözleri biber gibi yanıyordu. Fırında hissettiği enerji patlaması hızla tükenmişti. Manny mihrapta diz çökerken, Eddie dua edermiş gibi yaparak arka sıraya yığıldı, koyu renk camların arkasına saklanarak kestirdi. Hiç uğraşmayıp öylece eve dönmek Eddie'nin aklına gelmiyordu. Başı ağrıyordu, kalbinin deli gibi attığını hissedebiliyordu ve ara ara Manny'nin nerede olduğunu merak ederek bir anda sıçrayarak uyanıyordu. O arada Manny ise diken üstünde, bitip tükenmiş halde, hâlâ çaktırmadan ağzına hap atarak gitmiş, bir şey arıyormuş gibi kiliseyi keşfediyor ya da rahibin ipek bir bez parçasıyla tekrar tekrar silip temizlediği kutsal eşyaları öpmek için sırada bekleyen cemaat üyelerinin arasında dikiliyor-

du. Biraz sonra ise Manny Eddie'yi sarsarak uyandıracaktı. "Nasıl gidiyor, dostum?"

Eddie, "İyiyim, dostum," diyecek ve yeniden sokaklara dökülüp, kapalı gökyüzünün altında başka bir bölge kilisesine doğru yol alacaklardı. Arduvazla eflatun arası bir tondaki bulutlar, kilise kulelerinin sivri tepeleri ve çatılar üzerinde duman duman uçuşuyordu; barlarda ve *taqueria*'larda ışıklar yanmıştı. On Sekizinci Sokak'ta, minicik bir *ostenaria*'nın ön vitrininde kocaman, neon mavisi bir balık havaya sıçradı. Eddie bunu da pencere koleksiyonuna eklemek için dükkânın tam konumunu aklının bir köşesine yazmaya çalıştı. Manny'nin dediğine göre hem kendisinin hem de Pancho'nun vaftiz edildiği Aziz Procopius'a doğru yol alarak bir viyadük duvarının yanından yürüdüler. Viyadük duvarlarını boyayan okul çocukları, boş duvarları kilometrelerce sürüp giden tek bir duvar resmine dönüştürmüştü.

"Yedi kiliseyi tamamlayabileceğimizi sanmıyorum, dostum," dedi Eddie. Ayaklarını kaldırmadan yürüyordu, saçları tere benzer bir serpinti yüzünden kafasına yapışmıştı. Saat öğleden sonra üç civarıydı. Kiliselerin içinde saatler gün boyu öğleden sonra üçü –İsa'nın çarmıhtaki karanlık saatini– göstermişti, ama şimdi dışarıda da saat öğleden sonra üç oluyordu. Kulağa eski zamanlara aitmiş gelen ilahi "Tantum Ergo"nun sokağın aşağısından gelen nağmelerini duyabiliyorlardı.

Eddie kendini kilisenin son sırasına bıraktı; otobüs hapishanenin önünden hızla geçerken pencereden gördükleri fişeklerin kırmızı titreşimini yeniden aklına getiren, ibadet mumlarına ait kızıl ışıltıda diz çöktü. Manny ise çoktan ayinde İsa'nın çarmıha gerilmesinden önceki Çile Yolu'nun aşamalarını canlandıran kafileye karışıp gözden kaybolmuştu. Ayaklarını sürüyerek oradan oraya sürüklenen, kilisenin etrafında dönen, rahip yardımcısı çocuklar tütsü yakar ve rahipler İsa'nın çektiği ıstırabı uzun uzun anlatırken her durağın önünde diz çöken bir kalabalık vardı. Yaşlı kadınlar dualara inilder gibi karşılık veriyordu.

Yaşlı kadınlar kutsal eşyaları öpmek için dizlerinin üzerinde sıraların arasındaki mermer koridorda ilerliyordu. Birkaçı ağlıyordu ve Eddie ilkokuldayken yaşlı kadınları bazen günah çıkardıktan sonra ağlarken duyduğunu hatırladı; yürekleri dağlanıyormuş gibi ağlarlardı ve Eddie, çocuk hâliyle bile, böyle yaşlı kadınların bu kadar acı hıçkırıkları gerektirecek kadar korkunç günahları nasıl işlemiş olabileceğini merak etmişti. O dünyaya ait hemen hemen her şey değişmiş ya da yok olmuştu, ama yaşlı kadınlar kalmıştı. Polonyalılar, Bohemyalılar, İspanyollar... Eddie hangisi olduğunun fark etmediğini biliyordu; hepsi aynıydı, kutsal heykellerin menekşe rengi örtülere bürünmesi gibi siyah mantolar ve başörtüleri içinde, daimi bir matem hâlindeydiler. Kaynağını kaybedilenlerden alan müşterek bir acı, hayatlarının merkezinde yanıp tutuşuyormuş gibi görünüyordu. Gerçi Eddie, yasını tuttukları şeyin ne olduğunu hiçbir zaman tam olarak anlamamıştı. Kederlerinin şiddetini günden güne nasıl sürdürdüklerini de. Kendisi uzun zaman önce pes etmiş olurdu. Bir bakıma pes *etmişti* de. Geride kalan acıya da keder denemezdi. Buna verebileceği bir isim yoktu. Bunu Pancho'yu ya da herhangi birini kaybetmeden önce, neredeyse ilk hatırladığı anıdan itibaren hissetmişti. Eğer bu kederse, hayatta olanlar için duyulan kederdi. Eski zamanlardan kalma, ağıt dolu melodileri ve gizemli sözleriyle ilahiler, o hissi geri getirmişti; ama kaynağını keşfetmeye, hisse bir isim vermeye çalıştığında, his her zamanki gibi onu atlatıp, yerine nostalji ve gerilmiş sinirler bırakarak elinden kaçıp kurtuldu.

Ah Tanrım, diye dua etti Eddie, cidden çöküyorum.

Diz çökemeyecek kadar titrekti, o yüzden banka uzandı, güneş gözlüklerinin arkasına gizlediği gözlerini kapatıp sırtüstü yattı. Ta ki kilise fırıl fırıl dönmeye başlayıncaya dek. Bunu kontrol altına almak için tepedeki vitraylı pencereye odaklanmayı denedi. Bu zamana dek onun için özel olan o kadar pencereden hiçbiri bir kiliseye ait değildi. Bu pencerenin vitrayında,

mücevher ve kömür parçalarını andıran renkleriyle bir melek vardı. Camın arkasında ikindi ölmekte gibi görünüyordu; âdeta gecenin, Manny'yle aralarındaki bir anlaşma gibi sürdürdükleri özel tarihin bir parçası hâline geliyordu. Gecenin, meleğin renkleri arasından geçerek parladığını ve meleği, ışık yerine karanlığı renklerine ayıran bir prizmaymış gibi çizgi çizgi ışık demetlerine ayırdığını görebiliyordu. Sokak lambalarının neonları ve ıslak ışıkları meleğin tamamen açılmış kanatlarını bir ucundan öbür ucuna kadar aydınlatıyordu.

Efsaneler

Buzla başladı.

Koca Antek hikâyeye bazen böyle başlardı.

Akşam karanlığı çökerken, Meksikalı küçük çocuklardan oluşan bir çete, kuş yakalamış gibi ayakkabı kutusunda sakladıkları birkaç parça kuru buzla ortaya çıktı. Ona *sıcak buz* derlerdi; gerçi söyleme şekilleri Antek'in kulağına *sıcak tuz* gibi gelirdi. Çocuklar bir şekilde böyle şeyleri bulmayı hep başarır. Oğlanlardan biri dilini bir parçaya değdirdi ve yapıştığında, "Ay!" diye çığlık attı. Buzun, kaldırımın kenarındaki bir yağmur suyu birikintisi içinde kaynayıp buhar çıkarmasını izlediler ve sonunda bir şişeyi yarıya kadar suyla doldurdular, ellerinde kalan buz parçalarını içine eklediler, şişenin kapağını kapattılar, ve sokağın ağzına bırakıp patlamasını beklediler. Patladığında ise dağılıp kaçtılar.

Manny Santora ve Eddie Kapusta, ara sokaktan çıkıp geldi, Antek'in onlara Buddy'nin yerinden bir şişe rom almasını istiyorlardı. Bira değil rom istiyorlardı. Kapusta kutlama yaptıklarını söyledi, ama neyi kutladıklarını söylemedi. Belki de ikisinden biri iş bulmuş ya da sadece kovulmuş, mezun olmuş veya öylece

durup askere alınmayı beklemek yerine orduya katılmıştı. Her şey olabilirdi. Onlar her zaman kutlama hâlindeydi. Antek, güneş gözlüklerinin arkasından bakınca, onların her zamanki gibi uçmakta olduğunu görebiliyordu. Daha Manny ona otla sardığı puro boyutunda bir sigaradan bir fırt ikram etmeden önce bile anlamıştı bunu.

Muhtemelen kimse işe alınmamış, kovulmamış ya da herhangi bir şeye katılmamıştı; muhtemelen sadece hava öyle sıcaktı ki taşkınlık yapmak için iyi bir bahaneleri olmuştu. İkisinin de elinde köpürtüp fışkırtmakta oldukları birer şişe kola vardı. Eddie ceplerine misket limonlar doldurmuştu ve onlar hayalarıymış gibi davranıyordu. Manny'de ise benzin istasyonlarında satılan, minik buz küpleriyle dolu plastik torbalardan vardı. Buzlar kısmen erimişti ve Eddie'yle Manny küpleri avuç avuç çıkarıp birbirlerinin kafalarının üzerine bırakıyor, pantolonlarının içine doldurup inim inim inliyor, soğuk bir duş alır gibi göğüslerini ve kollarının altını buzla ovuyorlardı. Yabani adamlara benziyorlardı: pantolonlarının arka ceplerine sokuşturulmuş oradan buradan sallanan gömlekler, kafalarına dolanıp düğüm atılmış mendiller, taktıkları güneş gözlükleri, erimiş buzun suyu ve ter yüzünden parlayan vücutlarıyla hayatlarının en güzel dönemini yaşayan ama hiçbir geleceği olmayan iki genç adam. İkisi de incecik; Kapusta neredeyse Santora kadar esmerleşmiş. Santora dudağının altındaki o kıvır kıvır sakalıyla ortalıkta geziyor, Kapusta da misket limonlarını top gibi havada çevirmeye çalışıyordu.

Antek'in daha önce hiç görmediği bir yöntemle rom içiyorlardı, oysa Antek içki konusunda göreceği kadarını görmüştü. Yalnızca mahallede de değil, deniz kuvvetlerindeyken tüm dünyada. Üstelik, deniz kuvvetleriyle ilgili hikâyeler anlatmaya başladığında birilerinin hep dediği gibi Bohemya donanmasında da değildi.

Eddie ve Manny, cuba libre içtiklerini iddia ediyordu, yalnız

kadehleri yoktu, o yüzden kokteyli karıştırma işini ağızlarında yapıyorlardı. Birkaç küçük buz küpüyle başlıyor, sonra romu, ardından kolayı koyuyor, misket limondan biraz sıkıyor ve yutuyorlardı. Romu yutmak –şayet içlerinden biri bir anda kendi aralarındaki özel bir şaka üzerine bir velvele koparıp ağız dolusu içki püskürtülmesine sebep olmazsa– mümkün oluyordu, aksi takdirde ikisi birden aynı anda boğulur gibi oluyor, öksürüp kahkahalarla gülüyorlardı.

Manny, "Hey, Antek, haydi sana da bir içki yapayım," deyip duruyordu, ama Antek, Hayır, teşekkür ederim, der gibi başını iki yana salladı. Halbuki fazla fırsat tepmesiyle bilinen biri de değildi.

Tüm bunlar Buddy'nin mekânı önünde olup bitiyor, herkes kapı ne zaman açılsa bir dalga hâlinde dışarı sızan müzik ve klima serinliğini bir anlığına da olsa yakalıyordu. Hava sıcaktı. Güveler, Buddy'nin cızırdayan tabelasına çarpar çarpmaz tıslayarak kavruluyordu. Düzenli bir ritimle düşen güveler, üzerine vuran turuncu ışığın yanıp yanıp söndüğü ve çocukların çeyreklikleri sektirdiği kaldırıma kül gibi dökülüyordu. Manny plastik buz torbasında kalanları elden ele dolaştırdı ve çocuklar buzları emip dişleri arasında çatır çutur ezerek dikildi.

Bu sahne Antek'e, buz kamyonlarının hâlâ Buddy'ye teslimat yaptığı yazları hatırlattı: brandayla kapatılmış açık kasa kamyonlar, büyük çoğunluğu göçmen olan, deri önlüklü buz satıcıları. Temel Reis'inkileri andıran ön kolları, ağustosta bile, soğuktan kızarmış gibi görünürdü. Devasa, berrak buz kalıplarını kamyonun açılan arka kapağından kaydırırlardı; onlardan çıkan gümbürtü, kaldırımların altında kalan boşlukta yankılanırdı ve buzun derinliklerindeki berraklık çatırdardı. Sonra kalıpları buz kancalarıyla çekip arkalarında ıslak bir iz bırakarak kaldırımın karşısına taşır ve onları bir tekmeyle boşaltma oluğundan aşağı itip Buddy'nin bira kokan mahzenine doğru kaydırırlardı. Kamyon hareket edip park ettiği yerden uzaklaştıktan sonra da ço-

cuklar kaldırımın kenar taşından ince buz parçalarını toplar, onları aromalı, çubuklu buz dondurmaymış gibi emerdi.

Antek onlara buz kamyonlarını anlatmaya çalıştığında ya da, hatta, dünyanın eskiden nasıl olduğuyla ilgili başka herhangi bir şeyden söz etmek istediğinde de kimse fazla ilgilenmiş görünmedi. Antek bir süredir hastaydı ve Gaziler İdaresi Hastanesi'nden daha yeni dönmüştü. Aldığı tüm yaralar içinde, hastalık en kötüsüydü. Kesilip doğranmış kasap ellerini, neredeyse mahalleli çocukların yaptığı gibi inceleyebilir, eskiden parmakların olduğu yerlerde kalan çıkıntıları yoklayabilirdi; ama kendi içinde, derinlerde, inceleyemeyeceği, yine de kendine dair, parmaklardan çok daha elzem bir şeylerin eksik olduğunu hissedebildiği yerler vardı. Gazi hastanesinden kendini yaşlı hissederek ve o yokken geçen haftalarda mahallenin değişmiş olduğu izlenimine kapılarak döndü. İnsanlar değişmişti. Emin olamıyordu, ama ona farklı davranıyorlardı; şimdi, tam da bir yere ait olmaya en çok ihtiyaç duyduğu anda, kendi büyüdüğü yerde bir yabancıya dönüşüyormuş gibi ona karşı daha soğuktular.

"Hey, Antek," dedi Manny, "bana neyi anlatabilirsin, biliyor musun? Et soğutma deposunda hayatını kurtaran şu kız vardı ya, memeleri güzel miydi?"

"Ben sana bir mucizeden bahsediyorum, sen de bana meme mi soruyorsun?" dedi Antek. "Artık bu konuda konuşmuyorum çünkü şimdi birileri hep, 'Kızın memeleri güzel miydi?' diye soruyor. Git bak."

Çocuklar yıllardır onu görmek için gizlice buzhaneye girmeye çalışıyordu. Mahallede perili köşk yerine bu vardı. Her nesil, babasının kızın yarı çıplak cesediyle tramvayda nasıl yolculuk yaptığını anlatan hikâyeyle büyümüştü. Antek'in, kızı et soğutucusunun içinde hâlâ donmuş halde tutulurken bulma hikâyesini rahibeler bile duymuştu. Kedzie'deki kasap uzun zaman önce kapanmıştı ve efsaneye göre, polisler kontrol etmeyi bıraktıktan sonra kızın cesedi gece vakti tekrar buzhaneye taşınmıştı. Fakat

buzhaneye girmek kolay değildi. Yıllardır asma kilit ve sıkı sıkı çakılan tahtalarla kapatılmış halde duruyordu.

"Orayı yıkacaklar," dedi Eddie. "Otobüsle oradan geçtim, vinci önüne çekmişlerdi."

"Eyvah, son şansın, Antek," dedi Manny. "Eğer orada olduğundan eminsen, belki de gidip onu kurtarmalıyız."

"Kız orada," dedi Antek. Küçük çocukların çeyreklikleri sektirmeyi bırakıp onu dinlediklerini fark etti.

"Eh, senin için yaptığından sonra ona bir şeyler borçlusun... Borçlu değil mi, Eduardo?"

Dinlemekte olan çocuklar kıkırdadı, sonra da çeyreklikleriyle oynamaya dönmek için hareketlendiler.

Antek ise, "Siz gitmek isterseniz, ben giderim!" dedi yüksek sesle.

"Pekâlâ, haydi gidelim."

Antek sendeleyerek kalktı. Gözlerini Eddie ve Manny'ye dikip baktı. "Çocuklar, yalnızca maluliyet maaşımı alana kadar iki yudum şarap parası borç veremez misiniz?"

Ufaklıklar sokağın sonuna kadar peşlerine takıldı, sonra sıkılıp geri döndüler. Manny ve Eddie ise hızlanıp Antek'in bir iki adım ilerisinden giderek yürümeyi sürdürdü. Bir yandan da bakışıp sırıtıyorlardı. Fakat Antek, ne kadar şakalaşsalar ya da hangi bahaneyi öne sürmüş olsalar da onların, tıpkı kendisi gibi, son bir kez bakmak için gittiğini biliyordu. Yaşları buzhaneyi kapanmadan önce görmüş olmaya ucu ucuna yetiyordu. Orası özel bir binaydı, bir çocuğun elinde olmadan fark edip hatırlayacağı türdendi: orada, hapishanenin olduğu sokağın karşısındaki köşede, vantilatörlerin vızır vızır çalıştığı, havalandırma bölmeli çatısı damlatan ve gıcırdayan, kendi kaçırdığı buharın keskin bulutları içinde kaybolan, buz yapan bir fabrika.

Öndeki otomatik buz makinesi çoktan götürülmüştü. Kapılarda hâlâ asma kilit vardı, ama vinçin park edilme şekli sayesinde Manny ve Eddie'nin vinç kolundan çatıya tırmanması müm-

kündü.

Antek aşağıda bekledi. Kafasını kaldırıp hapishane duvarındaki yeni, plastik camdan yapılmış gözetleme kulelerine baktı. Kendi baktığı açıdan tek görebildiği, kulelerin ışıklandırmasındaki mavimsi floresandı. Manny ve Eddie'nin vinç kolundan çatıya zıplamasını izledi. Çatı, karşıdaki gözetleme kulelerine keskin nişancı gibi bakmaya, gardiyanların sırtına aynı seviyeden nişan almaya yetecek kadar yüksekti; duvarın üzerinden binanın boğucu sıcakta dökümhaneye her zamankinden daha çok benzeyen loş, parmaklıklı pencerelerine bakmaya yetecek kadar yüksekti.

Aşağıda Antek şarabını yudumlayarak dikiliyor, gecenin yıkılmaya mahkûm bir binadan daha fazla şey sunmasını bekliyordu. Başka ne beklediğini tam olarak bilmiyordu. Belki yalnızca bir koku; hâlâ vinç koluna tırmanacak kadar genç olsa kokusunu alabileceği, hafızasında yer etmiş amonyağın keskinliği gibi... Belki de Manny ve Eddie'nin şu anda, buhar bulutları içinde kaybolmuş gibi çatıda herkesten uzaktayken hissettiğini hayal ettiği gizli yalnızlık. Sokak hizasındayken, gelip geçen trafik, çatıda zamanı ölçen tek bir cırcır böceğinin tıkırtısını bastırıyordu. Bu öyle gürültücü ve ısrarcı bir cırcır böceğiydi ki, Manny havalandırma bölmesinin panjurlarını içeri doğru tekmelediğinde durup da çıkardığı patırtı için endişelenmedi. Antek ise, bir zamanlar uyanıp kendini soğuk hava deposunda bulmuş olsa da, Manny ve Eddie'nin yaz gecesinden aşağıdaki zemine düştükleri sırada yaşadıkları soğuk şoku hayal edemiyordu.

Daha önce, Yirmi Altıncı Sokak'tan inerek yollarına devam ettikleri sırada, Manny durup rayların kenarından kullanılmamış bir fişek almıştı ve Antek şimdi onların içerideki hâlini kafasında canlandırıyor, eli bir kumaş mendile sarılı olan Manny'nin, kırmızı ışıltısı kiriş ve duvarlara çarpıp oradan etrafa yayılan fişeği, şu meşaleyi andıran havai fişeklerden biriymiş gi-

bi kendinden uzakta tutuşunu hayal ediyordu.

Görülecek pek bir şey yoktu; yalnızca boş köşeler, yalıtılmış borular. Nefesleri buğulanıyordu. Gömleklerini çekiştirdiler. İçgüdüsel bir şekilde soğuğu takip ederek metal bir merdivenden aşağı indiler. Soğuk, zemin kattan yükselerek spor ayakkabılarının tabanlarından içeri geçiyordu.

Zemin katta hurdaya çıkmış buz makineleri tavana kadar yığılmıştı. Devasa bir klimadan geliyormuş gibi hissedilen bir rüzgâr, makineler arasındaki dar bir koridorda esiyordu. Koridorun sonunda beton bir rampa bodruma iniyordu.

Antek onların sonunda kendilerini orada, bodrumda bulacağını tahmin ediyordu. Orası adsız sokağın altında uzayıp giden, duvarlarının hizasındaki kalın, erimekte olan buzdan sütunlar kendisi için temel görevi görmüş gibi yavaşça çöken, mağara gibi bir alandı. Zemin, su çekmiş talaşlardan dolayı sünger gibiydi. Yankı yapan bir yağmur tavandan pıtır pıtır yağıyordu. Hava, çözülen buz gibi kokuyor, nefes aldıkça soğukluğu ve rutubetiyle insanın ciğerlerini ağrıtıyordu.

"Resmen buz gibi," diye fısıldadı Eddie.

Manny fişeği yavaşça bir yay çizerek savurdu; ışığın yansımaları, âdeta çatlak aynaların arasında duruyorlarmış gibi, parlayıp parlayıp kayboluyordu. Etrafı buzları çözülmüş dondurucu bobinleriyle çevrili buz kalıpları, duvarların üzerindeki girintilerden akvaryum camları gibi hafifçe parıldayarak fişeğe karşılık verdi. Hepsi dengesiz biçimde eriyor ve tehlikeli açılarla öne eğiliyordu. Pek çoğu çoktan sallanıp sallanıp talaşın üzerine devrilmişti; orada âdeta harap olmuş bir katedralin ocak taşları gibi yere yığılmış halde duruyordu. Manny'yle Eddie, ara ara yüzeylerindeki kaygan su tabakasını silip buzun derinliklerine iyice bakmak için duraklayarak onların arasından ilerledi, ama çatlaklardan oluşan derin ağlar ışığı kırıyordu. Yalnızca donmuş haldeki gölgeleri görebiliyor ve şekillerine bakarak tahminde bulunmak zorunda kalıyorlardı: balıklar, kuşlar, incik et-

leri, bir köpek, bir kedi, bir sandalye, görüntüsü bisiklete benzeyen bir şey.

Fakat Antek, buldukları zaman kızı tanıyacaklarını biliyordu. O ışığı başka bir şeyle karıştırmanın imkânı yoktu. Dumanlı, fosforlu ışıltı içinde saçları, buz tutmuş bir pencere camının arkasında yanan bir mum gibi altın rengi ışıklar yansıtıyordu. Antek onların kızı dışarı çıkarmasını bekliyordu. Şarabı bitirmiş, yarım litrelik şişeyi de paramparça olsun diye sokağa fırlatmıştı. Sokaklar boştu. Sabırla bekliyordu ve gideceği başka hiçbir yer olmamasına rağmen, yine de uzun bir bekleyişti. Ne kadar sürerse sürsün beklerdi ama, öyle olsa bile, hayatında bir mucizeye daha tanıklık etmesi için yeterince vakti kalıp kalmadığını merak ediyordu. Artık cırcır böceğini duyabiliyordu; hayvan müzik yerine zamanı besteliyor, çatıdan yola çıkmış pürtelaş tuğla duvara doğru ilerliyordu. Antek, onu dinlerken, sokağın karşısındaki hapishanenin sessizliğini bir anda tüm yoğunluğuyla hissederek fark etti. Duvarın diğer tarafındaki bütün o adamları düşündü ve içlerinden kaçının hâlâ uyanık olduğunu, gecenin ağır havasında ter içinde sabırla bekleyerek cırcır böceğini dinlediğini merak etti.

Manny ve Eddie ise, titreyerek, buzla uğraşmaktan yanıp uyuşan elleriyle, buzhanenin arkasındaki yükleme platformuna açılan arka kapının sürgüsünü açtı. Eski bir drezini yerinden çıkardılar ve doğrudan yük rampasına ulaşan rayların üzerine ittirdiler. Buz kalıbını çoktan drezinin üzerine kaydırmış ve brandadan bir tenteyle örtmüşlerdi. Nazikçe, gıdım gıdım iterken bile buzun çatladığını duymuşlardı. Buz kalıbı büyüklüğüne göre fazla hafif, kırılgan, her an dağılmaya hazır gibi gelmişti.

"İnsan kaçırıyormuşuz gibi geliyor," diye fısıldadı Eddie.

"Bunu sadece buz olarak düşün."

"Yapamam."

"Onu böylece burada bırakamayız, Eduardo."

"Onu ne yapacağız?"

"Bir şey düşünürüz."
"Peki, ya Antek?"
"Boşver sen onu."

İttiler. Pas başta onları yavaşlattı, ama nehre doğru rayların eğimi arttıkça ivme kazandılar. Kürek çekmeyi öğrenmek gibiydi bu. Ayaklı yüksek köprüye geldiklerinde tempolarını tutturmuşlardı. Hız rüzgâra dönüştü; saçlar uçuşuyor, gömlekler dalgalanıp açılıyor, tente rüzgârla şişip buzun üzerinden kalkıyordu. Ufuk çizgisi ileride ışıldıyordu ve Manny gölü göremese de, gökdelenlerin ötesinde uzanıp gittiğini hissedebiliyordu. Bir seferinde, suyun altında zıpkınla balık avladığı sırada suda hiç çaba harcamadan süzülürken yaşadığı, özgürlükten gelen ani hafiflik hissini hatırlayabiliyordu; suyun akışı onu hatıralardan arındırırken bir an genişleyerek bir diğerine uzanıyordu ve kendi nefesinin sesi bile sessizliği bozmuyordu. Aterinalar, her nereye gidiyorlarsa, oraya gidip gözden kaybolurdu, ama balıkçılar sırtlarını şehre vermiş, balık hayalleri kurarak hâlâ dalgakıranın ucunda oturuyor olurdu. Eğer balıkçılar onun adını hâlâ hatırlıyorsa, suyun karanlık yüzeyi üzerinde sesleri yankılanan bir koro hâlinde tekrar tekrar seslenebilirlerdi. Fakat, bu kez, Manny geri dönüş olmayacağını biliyordu. Kızı nereye götürdüklerini, onu en sonunda nerede serbest bırakacaklarını biliyordu. Bellerine kadar yükselen yabani otların arasından hızla geçiyor, fabrikaların arkasında kalan devasa boş arazileri aşıp köprü ve viyadüklerin üzerinden paldır küldür ilerliyorlardı. Aşağıda, eski sanayi mahallelerinde, sokak lambalarının ışıkları su gibi titreşerek parıldıyordu. Terden her yerleri parlarken, kız da çoktan ikisinin arasında eriyip özgürlüğüne kavuşmaya başlamışken, daha hızlı gitmek için kendilerini zorladılar ve iki denizci gibi kürek çektiler.

Kayıp

Rüyamda görmüş de olabilirim ama, On Sekizinci Sokak'ta, hayvan dolduran tahnit dükkânının üst katında oturduğumuz zamanlarda dinlediğim bir radyo programını hatırlıyorum. Çocukların radyo istasyonuna telefon ettiği ve kaybettikleri bir şeyi bildirdikleri bir programdı. Bu bir şifreli yüzük, mantar tabancası, top ya da oyuncak bebek olabilirdi, ama her zaman en sevdikleri olurdu. Kaybolmuş oyuncaklardan daha kötüsü ise evcil hayvanlardı; yalnızca kedi ve köpekler değil, hamsterler, muhabbet kuşları, ucuzculardan alınmış kabukları boyalı kaplumbağalar.

Programı yanlışlıkla açar, sonra unuturdum ve yeniden keşfettiğim her seferinde de önceki seferi yeniden yaşıyormuşum gibi bir his doğardı içimde. Kaybolmuş evcil hayvanları duyunca aklıma hep alt kattaki, insanların dediğine göre sahipsiz sokak kedilerinin derisini yüzen yaşlı Macar ve kendi gizli evcil hayvanlarım, yani adamın dükkânının bulanık vitrinindeki tilkiler gelirdi, eğreltî otlarından oluşan tozlu bir yağmur ormanının içinde hiddetle parıldayan cam gözleri ve daimi bir hırıltı hâlinde bükülmüş dudaklarıyla, o tilkiler.

Sihir yapılmışçasına, programın sonuna gelindiğinde

her şey bulunmuş olurdu. Bunu nasıl başardıklarını hâlâ bilmiyorum ve arayıp hep istediğim bir şeyi kayıp diye bildirmenin işe yarayıp yaramayacağını merak ettiğimi hatırlıyorum. Zira o zamanlar bana şöyle geliyordu: İnsanın hep istediği ama hiç sahip olmadığı bir şey yine de onundu ve o zaman kaybolmuş da sayılmaz mıydı?

Pet Marka Süt

Bugün hazır kahve ve Pet marka koyulaştırılmış şekerli süt içiyor ve kar yağışını seyrediyorum. Tadına bayılıyor değilim, ama Pet sütün kahvenin içinde girdap yaparak dönüp durması hoşuma gidiyor. Aslında, Pet sütle ilgili en sevdiğim şey, konserve açacağının konservenin tepesinde yarattığı durum. Konserveyi bir başkasıyla karıştırmak imkânsız; derli toplu, hatasız görünüyor, sırf şekliyle bile sütü hiç sorun yaşamadan koyulaştırabileceği hissini veriyor. Konserve açacağının muntazam bir ısırık atmasıyla kıvamlı sıvı, sütten farklı bir görüntü ve koyulukla üçgen oyuktan dökülüyor. Pet süt *gerçek* süt değil. Her şeyden önce rengi yanlış. Renginde neredeyse geçmişe ait bir hava var, eskiden kalma fildişi gibi. Büyükannem kahvesini hep onunla içerdi. Arkadaşları uğrayıp mutfak masasının etrafına oturduklarında büyükannem, "Krema ve şeker alır mısınız?" derdi. Krema dediği Pet süttü.

Büyükannemin mutfak masasında sarı, plastik bir radyo vardı. Genellikle polka istasyonu açık olsa da bazen frekansı ayarlarken orayı yanın çentikle kaçırır ve onun yerine Yunan, İspanyol ya da Ukrayna radyosunu açardı. Chicago'da, yaşadığımız yerde, Avrupa'nın birbiriyle bağdaşmayan tüm devletleri, radyo kadranının parazitli sağ ucunda dip dibe sıkıştırılmış durumdaydı. Büyükannem İngilizce duymadığı sürece bu durumu fark etmiş görünmezdi. Radyo, sesi iyice kısılmış olarak, sürekli çalardı. Tepesi eğilmişti, lambaların olduğu tarafı da kehribar

rengine çalıyordu. Kışın öğleden sonra, okul çıkışında, büyükannemin masasının yanında oturup Pet sütün dumanı tüten kahvenin içinde dönüp durmasını ve kararmasını izlediğim, pencerenin dışındaki gökyüzünün de sokağın karşısındaki demiryolu depolama alanının üzerinde aynı şeyi yaptığını fark ettiğim sırada çalan radyonun sesini hatırlıyorum.

Ayrıca, çok daha sonra, bulutların dönüp durduğu aynı gökyüzünü, Kral Alfonso adında bir içkiyle dolu olan minicik likör kadehlerinde gördüğümü de hatırlıyorum: Tekrar tekrar kabaran çikolata likörü duman gibi yükselmiş, ağır krema katmanının içinde biçimini değiştiren rengarenk bulutlarla bezenmişti. Bunu kız arkadaşım Kate'le birlikte bazı akşamlar gittiğimiz küçük bir Çek restoranı olan Pilsen'de görmüştüm. İkimizin de üniversiteden sonraki ilk yılıydı ve gerçek birer iş bularak kendi kendimizi hayrete düşürmüştük; artık okuldayken olduğu gibi garsonluk ya da pompacılık yapmak yoktu. Ben bir bankada kredi referanslarını araştırıyordum, o da yatırım şirketi Hornblower & Weeks'te sekreterlikten azıcık daha üst bir mevkideydi. Çalıştığım banka, benim gibi bodrum katında, santralin başında çalışan personele bile uygun kılık kıyafetle düzgün kişisel bakım ve temizliğin önemine vurgu yapan eğitim filmleri izletirdi. Kate'in çalıştığı şirket ise uygun kılık kıyafetle ilgili yönergeler çıkarırdı; örneğin etekler dizleri kapatmalıydı. Kate'in güzel dizleri vardı.

Kate ve ben bazen işten sonra, düzgün iş kıyafetlerimizle ve kılık değiştirmiş iki sahtekârmışız gibi hâlâ hem biraz mahcup hem de havalı hissederek Pilsen'de buluşurduk. Restoranda küçük, yuvarlak, meşe ağacından masalar vardı ve biz, "Prag'ın Sokak Müzisyenleri" adlı tablonun altındaki bir köşeye oturup gelecek planlarımızı, sanki onlar birer kaçış rotasıymışçasına birbirimize anlatırdık. Kate, Avrupa'da yüksek lisans yapmaktan söz ederdi; ben de Barış Gönüllüleri'ne başvurmak istiyordum. Geleceğe dair planlarınız bizi güldürür, birbirimize yakın his-

setmemizi sağlardı. Fakat aramızda gelip geçici bir şeyden daha fazlası olan ne varsa, hepsinin bir şekilde imkânsız görünmesine neden olan da işte bu planlardı. Hayatımda ilk defa o zaman, hâlâ birlikte olduğum birini özlediğim hissine kapılmıştım.

Pilsen'deki garsonlar, uzun beyaz önlüklerin üzerine kısa siyah ceketler giyerdi. Hepsi de memleketten yaşlı adamlardı. Oraya kendi özel garsonumuz olmasına yetecek kadar sık giderdik. Adındaki *R* harfini, dilini döndürerek telaffuz eden Rudi, alabalıklarımızın kılçıklarını ayıklar, salatalarımızı çeşnilendirirdi. Yemeğin sonunda ise bardan, iki küçük kadeh ve küçük bir sürahi koyu kremayla birlikte çikolata likörü getirir, hemen kendi masamızda ikimize birer Kral Alfonso yapardı. Rudi şurubumsu kahverengi likörle kadehleri yarıya kadar doldurur, ardından krema tabakasını dikkatlice likörün üzerinde yüzdürmeye çalışırken biz de izlerdik. Kremayı yüzdürmekte başarısız olursa, o kadehi bize bedavaya verirdi..

Bazen, "Hem Kral Alfonso kimmiş ki, Rudi?" diye sorarak konsantrasyonunu bozmaya çalışırdım. O işe yaramazsa da, tam kremayı yüzdürdüğü sırada kadehin belli belirsiz sallanacağı şekilde ayağımla masayı dürterdim. Genelde bir tanesi müesseseden olurdu. Rudi ne yaptığımı bilirdi. Hatta, Kral Alfonso servisi yapmak onun fikriydi ve masayı titretme hilesini de kendisi ortaya atmıştı. Sanırım bu durum hoşuna gidiyordu; gerçi gözlerimi likör kadehinin içine dikip desenleri izleme şeklimden endişeleniyormuş gibi görünürdü.

"Mikroskop değil bu," derdi. "İç."

Bizi severdi ve biz de fazladan bahşiş bırakırdık. Orada olmak ve o yemeğin parasını ödeyebilmek güzel bir histi.

Kate ve ben yirmi ikinci doğum günümde akşam yemeği için Pilsen'de buluştuk. Mayıs ayıydı ve hava bahar için fazla sıcaktı. Kravatımı çözmüştüm. Daha akşam yemeği menüsüne bile bakmadan, bir şişe Mumm ve kişi başı birer düzine istiridye söy-

ledik. Rudi istiridyeleri buzdan tabaklar üzerinde getirdiğinde muzip bir yorumda bulundu. İstiridyeler yeni açılmıştı ve deniz kokuyordu. İnsanların istiridyelerin afrodizyak olmasıyla ilgili şakalaştığını duymuştum, ama bunun hiçbir zaman efsaneden, eski memlekette hâlâ inandıkları türde bir fikirden başka bir şey olduğunu düşünmemiştim.

Limon sıktık, birkaç parça bayır turpu ekledik, istiridyeleri ağzımıza kaydırdık, sonra da kabukları şampanyayla durulayıp tuzlu, soğuk suyunu içtik. Yan masada iri yarı görünen, şnitzel yiyen bir çift vardı ve bize Ortabatı'da insan içinde istiridye yiyenlerin sıklıkla karşılaştığı iğrenme ifadesiyle dik dik bakıyorlardı. Güldük ve hepsini azametle yedik yuttuk. Çok hızlı içtiğim için şimdiden bir nebze çakırkeyif olmuştum ve içimin aşırı derecede coşkulu, sızlayan bir enerjiyle dolduğunu hissetmeye başlıyordum. Kate, kenarından taşacak kadar dolu bir istiridye kabuğunu kadeh niyetine bana doğru kaldırdı: "Barış Gönüllüleri'ne!"

"Avrupa'ya!" diye karşılık verdim ve kabuk tokuşturduk.

Şarap kadehini benimkine değdirip, "Doğum günün kutlu olsun," diye fısıldadı, sonra da birdenbire masanın üzerinden öne eğildi, beni öptü.

Tekrar oturduğunda kızarmıştı. Masamızın üzerinde asılı duran, camla kaplı "Prag'ın Sokak Müzisyenleri" tablosunun üzerinde yüzünün yansımasını yakaladım. Onu aynalarda ve pencerelerde görmeye her zaman bayılırdım. Güzelliğinin yansımaları beni şaşkına çevirirdi. Bir seferinde bunu ona söylemiştim ve o da, söylediğim şey tesadüfen karşıma çıkan bir sırmış gibi, "Bakarken ne arayacağını bildiğin için öyle," diyerek iltifatı savuşturur gibi olmuştu. Fakat bu kez onun yansımasını hayali bir Prag üzerinde hayalet gibi süzülürken görmek, onun silinip yok olduğu bir geleceği görmek gibiydi. Bana ondan daha güzel gelecek herhangi biriyle asla karşılaşmayacağımı biliyordum.

Şampanyayı yuvarladık ve masanın üzerinde parmaklarımı-

zı birbirine dolayarak oturduk. Terliyordum. Kate'in masanın altında, eteğinin altından gelen sıcaklığını hissedebiliyordum ve bacağına dokundum. Hâlâ ana yemek söylememiştik. Masaya para bıraktım ve birbirimizi yönlendirerek biraz sarsak bir şekilde dışarı çıktık.

"Rudi anlayış gösterecektir," dedim.

Sokak insanı kör edecek kadar aydınlıktı. Kırmızımsı bir güneşin yaydığı ışık, en yüksek binaların zirvelerinin hemen üzerinden geliyordu. Takım elbisemin ceketini çıkarıp omzuma attım. Öpüşmek için bir ayakkabıcının kapı aralığında durduk.

"Haydi, bir yerlere gidelim," dedi Kate.

Bulunduğumuz yere daha yakın olan benim evde, ev arkadaşım çoktan gelmiş olurdu. Kate ise ta kuzeyde, Evanston'da oturuyordu. Orası da çok uzak geldi.

Bir yan sokağa girip kestirmeden gittik, bir itfaiye istasyonunu geçip küçük bir parka geldik, ama giriş kapısı kilitliydi. Yüksek demir parmaklığa yaslandığımız sırada ona iyice yaklaştım. İçeride, hemen parmaklıkların diğer tarafındaki bir çalıdan leylakların kokusunu alabiliyorduk; aşağı sarkan bir dala zıpladığımda, gömleğim parmaklıklardan birinin sivri ucuna takılıp yırtıldı ve ince dal elimden fırlarken taç yapraklar üzerimize yağdı.

Metroya yürüdük. Akşam telaşı hafifliyordu; Evanston'a giden son ekspres trene yetişmiş olmalıyız. Tren tünelden yükseltilmiş raylara bir çıktı mı, hattın Howard'daki son durağına kadar durmazdı. Yan yana oturabileceğimiz hiçbir koltuk yoktu, o yüzden vagonun ön tarafında sallana sallana ayakta durduk. Boş duran kondüktör bölmesinin yanındaydık. Daracık bölmeye girip içeri sıkıştık ve kapıyı bir tıkırtıyla kapattım.

Tren sarsılıp içindekileri zıplatarak paldır küldür kuzeye yol aldı. Öpüşüyorduk, yolculuğun ritmini vücutlarımızla yakalamaya çalışıyorduk. Güneş, trenin bizim olduğumuz tarafındaki pencerelerine bronz bir renk veriyordu. Kate'in eteğini diz-

lerinin üstüne çektim, güneş uyluklarından yansıyarak parlasın diye daha da yukarı kaldırdım ve belinin etrafına topladım. Öpüşmeyi bir türlü bırakmıyordu. Trenin her sarsıntısını tam hissetmemiz için kalçalarını oynatıyordu.

Hızlanarak, yanıp kavrulmuş tuğla duvarların, gri pencerelerin, güneşte genel hatları belirginleşen arka verandaların, çatıların ve ağaç tepelerinin önünden geçip gidiyorduk; Hayatım boyunca yaptığım yolculuklarda metro pencerelerinden göre göre ezberlediğim o yükseltilmiş hat manzarası: Fullerton'ı geçtikten sonra görülen ayak hastalıkları uzmanının ayak şeklindeki tabelası; Addison'daki Wrigley Sahası'nın parlak flamaları; boyaları pul pul kalkan arka duvarlarında KISA SÜRELİ KONUKLAR KABUL EDİLİR yazılı tabelalarıyla eski püskü oteller; afişleri soyulan ve grafitiyle lekelenmiş reklam panoları; Wilson Bulvarı'ndan hemen önceki eski mezarlık. Tam olarak nerede olduğumuzu, bakmadan bile, neredeyse biliyordum. Bölmenin içinde, nefes nefese çıkardığımız sesler rayların tıngırtısından daha gürültülüydü. Yavaşlamaya, uzatmaya çalışıyordum ve Kate eliyle ağzımı kapattığında kafamı pencereye çevirip dışarı baktım.

Ekspres tren, yerel bir istasyondan her geçişinde yaptığı gibi, hızını biraz düşürmüştü. Uzun, ahşap platformdan geçişimizi izleyen bulanık yüzleri görebiliyordum: katladıkları gazetelerden kafalarını kaldırıp bakan iş adamları, çantalarını ve alışveriş poşetlerini sıkı sıkı tutan kadınlar. Her bir yüzdeki ifadeyi, biz geçerken bir an için donup kalmış olarak görebiliyordum. Üstünde yalnızca gömlek olan, belki on altı yaşında, tek kolunun altına sıkıştırılmış kitapları ve ağzında sigarasıyla dikilen lise öğrencisinin biri bizi gördü ve gözden kaybolmadan bir saniye önce sırıtıp el sallamaya başladı. Sonra yok oldu, ben de bakışlarımı pencereden ayırıp Kate'e döndüm. Her şeyi unuttum; geçtiğimiz istasyonları, geç saatlerin ışıldayan gökyüzünü, Kate'i özleme hissini bile... Fakat sallanması yarıda kesilen o el aklımda kaldı. Okul çıkışında, neredeyse zamanın dışında, yalnızca

bir tren bekleyerek dikildiğim, bitmek tükenmek bilmez şekilde birbirini izleyen o öğleden sonralardan birinde okul kitaplarım ve bir sigarayla platformda duruyordum sanki. Ve o zamanlar, bizim gibi birilerinin geçip gittiğini görmüş olsaydım, ne kadar sevineceğimi düşündüm.

Amerikalı yazar Stuart Dybek'in öykülerinde Güney Chicago'daki etnik mozaiği oluşturan insanların hayatı hayaller, mitler, sesler ve kokularla harmanlanmış bir kent şiirine dönüşüyor. Bu öyküler gerçekle fantastiği, etnik adetler ile Katolik ritüellerini iç içe geçirerek kentin hafızasını lirik bir dille kayda alıyor.

Çoğu öykü, gündüzün dünyeviliğinin yerini yeraltındaki duygulara bıraktığı, hayatın sıradanlığının sanrılı bir büyüleyicilik kazandığı alacakaranlık zamanında geçiyor.

Bir conga davulcusu ölmüş sevgilisinin hayalinin peşinden metronun derinliklerine sürreal bir yolculuk yapar. Alkolik bir kasap kendini ölü bir kızla buzluğa kilitlenmiş bulur. Uyurgezerler mahallenin lokantasına dadanır. Belediye tarafından kentsel dönüşüm bölgesi ilan edilen mahallede binalar yıkılır, caddeler otobana dönüştürülürken mahalledeki işsiz gençler kaybettikleri geçmişi sokaklarda arar dururlar. Yukarı kattan süzülen Chopin ezgileri, bir çocukla yersiz yurtsuz dedesini müziğin hüznü etrafında bir araya getirir. Bütün öykülerde, dışarıda kalanları, uyumsuzları, eksantrikleri, hayalperestleri birbirine ortak bir kayıp ve özlem duygusu bağlar.

"Stuart Dybek'in kurgusal dünyası hem sıradan hem de büyüleyici bir yer."

The New York Times

"*Chicago Kıyıları* o kadar güzel bir kitap ki, aslına bakarsanız yazar olmak isteme sebebim de bu kitaptaki 'Sıcak Buz' adlı öyküdür... Stuart Dybek Amerika'daki en şiirsel yazarlardan biri."

George Saunders

Yüz Yayınları
öykü / 13

Kapak Tasarımı
Faruk Baydar

www.yuzkitap.com.tr

ISBN 978-605-67894-4-1

20 TL